

Nr 3.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om rätt till litterära och musikaliska verk m. m.; given Stockholms slott den 26 september 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om rätt till litterära och musikaliska verk;
- 2) lag om rätt till verk av bildande konst; samt
- 3) lag om rätt till fotografiska bilder.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om rätt till litterära och musikaliska verk.

Härigenom förordnas som följer:

Om rättens föremål samt författaresh och tonsättarehs befogenheter.

1 §.

Enligt de i denna lag givna bestämmelser skyddas rätten till följande verk, nämligen:

- 1) skrift och muntligt föredrag;
- 2) musikaliskt verk;
- 3) teckning samt grafisk eller plastisk avbildning, där teckningen eller avbildningen är av vetenskaplig eller teknisk art samt ej, efter sitt huvudsakliga ändamål, att betrakta såsom konstverk;
- 4) mimiskt verk (balett eller pantomim);
- 5) kinematografiskt verk, vartill i denna lag hänföres jämväl verk, avsett att återgivast genom ett kinematografi liknande förfarande.

Med författare förstås i denna lag upphovsman till verk, varom här ovan sägs.

2 §.

Författare äge uteslutande rätt att genom tryck eller fotografi mångfaldiga sitt verk. Såsom tryck anses i denna lag jämväl annat, tryck liknande förfarande, så ock maskinskrivning.

Därjämte have författare till dramatiskt, mimiskt eller kinematografiskt verk uteslutande rätt att offentligen uppföra detsamma ävensom tonsättare uteslutande rätt att offentligen utföra av honom komponerat musikaliskt verk.

Innan skrift eller muntligt föredrag utgivits, tillkomme författaren uteslutande rätt att offentligen föredraga verket.

Författare äge ock uteslutande rätt att mångfaldiga sitt verk genom detsammas överförande på mekaniskt tal- eller musikinstrument eller på vals, platta, band eller annan till dylikt instrument hörande inrättning. Där ett sålunda överfört verk genom instrumentet återgives, anses detta såsom utförande eller föredragande av verket.

3 §.

Den enligt 2 § författare tillerkända befogenhet innebär även uteslutande rätt för honom att på sätt i nämnda paragraf sägs mångfaldiga ävensom offentligen uppföra, utföra eller föredraga sitt verk i översättning till annat språk eller från en till annan munart av samma språk, så ock i bearbetning.

Såsom bearbetning anses i synnerhet:

1) dramatisering eller eljest överförande av en skrift från en litterär form till en annan ävensom skrifts överförande till en form, avsedd att återgivas genom kinematografi eller liknande förfarande;

2) ett musikaliskt verks omsättning för ett eller flera instrument eller för en eller flera sångstämmor.

Såsom bearbetning anses icke, att i fri anslutning till ett verk framställes ett nytt, i det väsentliga självständigt sådant.

4 §.

Den, som översatt eller bearbetat ett verk, have för sin översättning eller bearbetning den författarrätt, som i 2 och 3 §§ är nämnd; oförkränt dock den rätt, som må tillkomma originalverkets författare.

5 §.

Utgivare av tidning, tidskrift eller annat verk, som består av självständiga bidrag från särskilda medarbetare, anses såsom författare till verket såsom en helhet betraktat. Är utgivare till sådant samlingsverk ej känd, betraktas verkets förläggare såsom utgivare.

Författare till särskilt bidrag behåller författarrätten till detta.

6 §.

Förbindes skrift med musikaliskt verk, behålle vardera verkets författare den honom tillkommande författarrätt. Lag samma vare, där skrift förbindes med teckning eller avbildning.

7 §.

Äro flera gemensamt författare till ett verk, som ej består av självständiga bidrag från de särskilda medarbetarna, erfordras för förfogande över författarrätten till verket samtliga författaresh samtycke.

8 §.

Såsom författare till ett verk varde, där ej annat visas, den ansedd, vilken på sedvanligt sätt å verket angivits såsom sådan.

I fråga om verk av författare utan uppgivet eller under diktat namn företrädes författaren, intill dess han givit sig till känna på sätt i 22 § sägs, i sin rätts utövning av den, vilken finnes å verket nämnd såsom utgivare eller, där sådan ej angivits, såsom förläggare.

9 §.

Uteslutna från skydd enligt denna lag äro:

1) lagar, förordningar, kungörelser, offentliga myndigheters, riksdagens, beredningars och kommittéers samt kyrkliga, kommunala och andra offentliga representationers handlingar, protokoll, beslut och skrivelser, så ock andra allmänna handlingar;

2) muntliga förhandlingar i riksdagen och andra offentliga representationer, så ock yttranden vid domstolar och eljest inför offentliga myndigheter ävensom vid offentliga sammankomster i folkupplysnings-syfte eller för liknande ändamål eller för överläggning om allmänna angelägenheter.

10 §.

Utan författaresh tillstånd må en var till sitt enskilda bruk mångfaldiga hans verk.

11 §.

Utan hinder av vad i denna lag är stadgat vare tillåtet:

1) att vid författande av nytt, i det väsentliga självständigt verk utgiven skrift begagnas på det sätt, att ordagrant eller i sammandrag anföras delar därav, som åberopas till bevis eller upptagas till granskning, belysning eller ytterligare utveckling;

2) att utgiven dikt mångfaldigas såsom text i musikaliskt verk eller på konsertprogram;

3) att mindre delar av utgiven skrift eller, där den är av ringa omfång, hela skriften intages i sådan, ur flera författaresh skrifter hämtad

samling, som efter sin beskaffenhet är avsedd att tjäna till bruk vid gudstjänst eller i skolor eller eljest vid elementär undervisning. I en dylik för den elementära undervisningen avsedd samling må dock icke intagas mer av samma författares skrifter än som motsvarar ett tryckark av dessa. Är skrift författad för att användas vid den elementära undervisningen, vare, där förbehåll mot eftertryck blivit gjort vid skriftens början, förbjudet att utan författarens tillstånd intaga skriften eller del därav i sådan samling, som i föregående punkt avses.

I fall, varom i första stycket under 2 eller 3 förmäles, må det nyttjade verkets form icke förändras utan särskilt tillstånd av författaren eller hans rättsinnehavare; dock vare, där så erfordras, översättning tillåten.

I vetenskaplig framställning eller i skrift, som är avsedd att tjäna till bruk vid undervisning, må till förklaring av texten intagas teckning eller avbildning, som utgivits eller varit offentligen utställd; dock att teckningens eller avbildningens form icke må utan särskilt tillstånd förändras i vidare mån än som nödvändig göres av det för återgivandet använda förfarandet.

12 §.

Likaledes vare tillåtet:

1) att delar av ett utgivet musikaliskt verk, oförändrade eller i utdrag, anföras i ett i det väsentliga självständigt litterärt verk;

2) att enstaka ställen av ett utgivet musikaliskt verk eller, där det är av ringa omfång, hela verket intages i sådan, ur flera tonsättares verk hämtad samling, som efter sin beskaffenhet är avsedd att tjäna till bruk vid gudstjänst eller i skolor, musikskolor dock undantagna, eller eljest vid elementär undervisning.

I fall, varom i första stycket under 2 förmäles, må det nyttjade verkets form icke utan tonsättarens eller hans rättsinnehavares tillstånd förändras; dock vare, där så erfordras för samlingens ändamål, tillåtet att omsätta verket för ett eller flera instrument eller för en eller flera sångstämmor.

Sånger och dansmusik må utan tonsättarens tillstånd offentligen utföras, där verken förut äro utgivna.

Samma lag vare om offentligt utförande av andra musikaliska verk, då åhörare äga tillträde utan avgift och utförandet icke heller eljest sker i förvärvssyfte eller

då den av utförandet härflytande inkomst är avsedd för välgörande ändamål och den eller de utförande icke erhålla någon ersättning.

13 §.

Då skrift, teckning eller avbildning eller musikaliskt verk begagnas efter vad i 11 § eller i 12 § första stycket är tillåtet, skall författarens namn angivas, så framt detsamma finnes utsatt å verket.

14 §.

Tillåtet vare ock att i tidning eller tidskrift intaga ur annan tidning eller tidskrift hämtad uppsats.

Vetenskapliga avhandlingar eller vittra verk må dock ej införas, om förbehåll mot eftertryck blivit gjort vid deras början eller, där de äro intagna i tidskrift, vid början av det eller de häften, vari de förekomma. Vad nu är sagt om vetenskapliga avhandlingar och vittra verk gälle ock om andra uppsatser, så vida de äro av större omfång.

Då uppsats, i enlighet med vad nu tillåtits, intages i tidning eller tidskrift, skall den nyttjade tidningens eller tidskriftens titel angivas.

Om rättens övergång.

15 §.

Vid författares död gånge hans ifrågavarande rätt över till hans dödsbodelägare.

Författarrätt må, med eller utan villkor eller inskränkning, överlåtas till annan.

16 §.

Har författarrätt med avseende på ett verk till någon överlåtits, må denne icke, utan särskilt tillstånd av författaren eller hans rättsinnehavare, vid verkets mångfaldigande eller offentliga uppförande, utförande eller föredragande förändra verkets form.

17 §.

Den, som genom överlåtelse erhållit förlagsrätt till ett verk, må ej, utan uttryckligt medgivande av författaren eller hans rättsinnehavare, ramställa mer än en upplaga och denna ej större än ettusen exemplar.

18 §.

Tillstånd att offentligen uppföra dramatiskt eller mimiskt verk, utföra musikaliskt verk eller föredraga skrift eller muntligt föredrag medför, så framt ej annorledes är avtalat, för den, som erhållit tillståndet, befogenhet att på sätt, som nyss nämnts, återgiva verket överallt och så ofta han finner för gott, men ej att på annan överlåta någon rätt därtill.

Sådant tillstånd må ock lämnas åt flera, så vida ej annorlunda är avtalat. Har, då uteslutande rätt att uppföra, utföra eller föredraga ett verk till någon överlåtits, denne under fem på varandra följande år ej begagnat sig därav, vare den, som överlåtitt rätten, oförhindrad att lämna tillstånd till verkets återgivande även åt andra.

Vid meddelande av tillstånd, som nu är sagt, företrädes i fråga om dramatiskt verk, därtill musik hörer, tonsättaren av textens författare, varemot beträffande opera eller annat musikaliskt verk, vartill hörer text, författaren till texten företrädes av tonsättaren.

19 §.

Författares i denna lag stadgade rätt må ej i hans eller efterlevande makes, arvinges eller testamentstagares bo tagas i mät för gäld.

Om rättens upphörande.

20 §.

Författares rätt enligt denna lag vare gällande intill utgången av trettionde året efter det, under vilket författaren avlidit.

21 §.

Äro flera gemensamt författare till ett verk, som ej består av självständiga bidrag från de särskilda medarbetarna, gälle författarrätten intill utgången av trettionde året efter den senast avlidne författarens dödsår.

22 §.

För verk av författare utan uppgivet eller under diktat namn njutes skydd enligt denna lag intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först offentliggjordes; dock att, där författaren, innan nämnda skyddstid gått till ända, giver sig till känna antingen genom att låta sitt namn utsättas på en ny upplaga av verket eller ock genom anmälan i justitiedepartementet samt tre gånger i allmänna tidningarna infördd kungörelse, han då må njuta till godo den rätt, som i 20 § sägs.

Har såsom utgivare av sådant samlingsverk, som omförmäles i 5 §, angivits offentlig undervisningsanstalt eller akademi eller ock bolag, förening eller annan samfällighet eller skall, jämlikt andra punkten i samma paragraf, dylik samfällighet betraktas såsom utgivare av samlingsverk, vare verket föremål för skydd intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först utgavs.

23 §.

Utgives verk, som avses i 22 §, i flera avdelningar, vilka tillsammans bilda ett helt, skall skyddstiden räknas från det år, den sista avdelningen utgavs; dock vare, där en avdelning utgivits senare än två år efter det år, under vilket den närmast föregående utgavs, skyddstiden för den äldre av dessa avdelningar räknad från sistnämnda år.

Ansvarsbestämmelser.

24 §.

Med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor straffes:

1) den, som i annat fall, än i 10, 11, 12 eller 14 § medgives, utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd på sätt i 2 eller 3 § sägs mångfaldigat ett enligt denna lag skyddat verk, i ett eller flera exemplar, vare sig verket mångfaldigas i sin helhet eller delvis;

2) den, som till salu håller eller genom försäljning, utdelande, uthyrande eller annorledes sprider eller ock i riket till spridande inför sådant exemplar av ett enligt denna lag skyddat verk, som honom veterligen blivit i annat fall, än i 11, 12 eller 14 § medgives, utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd framställt på sätt i 2 eller 3 § sägs;

3) den, som utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd offentlig uppför ett enligt denna lag skyddat dramatiskt, mimiskt eller kinematografiskt verk,

eller i annat fall, än i 12 § medgives, offentligen utför skyddat musikaliskt verk,

eller offentligen föredrager skyddad skrift eller skyddat muntligt föredrag, innan verket utgivits,

vare sig verket återgives i sin helhet eller delvis.

Den brottslige ersätte ock all skada.

25 §.

Har ett enligt denna lag skyddat verk blivit i annat fall, än i 10, 11, 12 eller 14 § medgives, utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd mångfaldigat på sätt i 2 eller 3 § sägs, skola de därvid framställda exemplaren efter målsägandens val antingen förstöras eller ock utlämnas till målsäganden mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför å honom tillkommande skadestånd. Vad nu är sagt äge ock tillämpning

i fråga om exemplar, som blivit jämlikt 10 § framställt utan tillstånd av författaren, där det hålles till salu eller sprides eller ock nyttjas vid verkets offentliga uppförande, utförande eller föredragande.

Med formar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, utslutande för det olovliga mångfaldigandet användbara materialier skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske.

Vad ovan är stadgat gälle dock endast om sådana exemplar eller materialier, som fortfarande finnas i den brottsliges besittning eller över vilka han eljest förfogar.

26 §.

Med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor straffes den, som i strid mot bestämmelserna i 11 § andra eller tredje stycket, 12 § andra stycket eller 16 § vid ett verks mångfaldigande eller offentliga uppförande, utförande eller föredragande förändrar verkets form. Håller någon till salu eller sprider sådant exemplar av ett verk, som han vet vara framställt i strid mot nämnda bestämmelser, böte som nu är sagt.

Den brottslige gälde tillika skadestånd; och skall i fråga om förfarande med olagliga exemplar och materialier vad i 25 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

27 §.

För underlåtenhet att fullgöra vad i 13 § eller 14 § tredje stycket är föreskrivet vare straffet böter från och med fem till och med etthundra kronor.

28 §.

Förbrytelse mot denna lag må ej åtalas av annan än målsägande.

29 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Om denna lags tillämplighet.

30 §.

Denna lag tillämpas på verk av svensk medborgare, så ock på verk av utländsk medborgare, vilket först utgivits här i riket.

Lagens bestämmelser kunna, under förutsättning av ömsesidighet, av Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla även verk av annat lands medborgare samt verk, som först utgivits i samma land.

31 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift.

32 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Den skall äga tillämpning jämväl med avseende på verk, som dessförinnan tillkommit, dock med nedan angivna undantag:

1) Den enligt lagen angående äganderätt till skrift författare tillerkända uteslutande rätt att mångfaldiga skrift, musikaliskt verk, teckning eller avbildning skall, när författaren avlidit före den dag, då nämnda lag trädde i kraft, vara gällande intill utgången av år 1927. I fråga om verk av annan författare, vilket utgivits före den 1 januari 1920, skall den rätt, som nu sagts, gälla intill utgången av femtionde året efter det, under vilket författaren avlidit.

2) Dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt verk, som blivit offentligen uppfört, innan förordningen den 20 juli 1855 angående förbud mot offentligt uppförande utan ägarens tillstånd av svenskt dramatiskt eller för skådeplatsen författat musikaliskt arbete trädde i kraft, må fortfarande av en var offentligen uppföras.

3) Författares i 3 § av denna lag stadgade rätt att mångfaldiga ävensom offentligen uppföra eller föredraga sitt verk i översättning gälle endast i fråga om sådant verk, som vid tiden för denna lags trädande i kraft är föremål för skydd i nämnda avseende.

4) Var bearbetning verkställd före denna lags trädande i kraft, må densamma mångfaldigas och spridas samt offentligen uppföras, utföras och föredragas i den mån sådant var lovligt på grund av förut gällande lag. Vad nu är sagt skall äga motsvarande tillämpning i fråga om mångfaldigande och spridande av sådan, ur flera arbeten hämtad samling, som gjorts för att tjäna till bruk vid gudstjänst eller vid den elementära undervisningen i läsning, musik eller teckning eller till historisk framställning.

5) Har ett verk före denna lags trädande i kraft på grund av förut gällande lag lovligen mångfaldigats, må redan framställda exemplar fritt spridas.

6) Formar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, uteslutande för ett visst verks mångfaldigande användbara materialier, som förfärdigats innan denna lag trätt i kraft, må, där de enligt äldre lag fått brukas därtill, fortfarande användas för sitt ändamål; och vare de medelst nämnda materialier framställda exemplarens spridande jämväl tillåtet.

7) Den, som före denna lags trädande i kraft på grund av förut gällande lag lovligen uppfört dramatiskt, musikaliskt-dramatiskt, mimiskt eller kinematografiskt verk offentligen, vare oförhindrad att fortfarande offentligen uppföra verket.

8) Var musikaliskt verk utgivet, innan denna lag trätt i kraft, må det samma fritt utföras offentligen, där utförandet sker efter exemplar, som utgivits före lagens trädande i kraft utan att vid utgivandet, genom tillkännagivande på titelbladet eller vid verkets början, gjorts förbehåll, avseende rätten att föranstalta om offentligt utförande därav.

9) Har skrift, muntligt föredrag eller musikaliskt verk före denna lags trädande i kraft överförts på mekaniskt tal- eller musikinstrument eller därtill hörande inrättning, vare sådant överförande tillåtet för en var. Exemplar av vad sålunda blivit överfört må fritt spridas; och vare verkets offentliga återgivande genom dylikt instrument för en var tillåtet.

Förslag

till

L a g

om rätt till verk av bildande konst.

Häri genom förordnas som följer:

Om rättens föremål samt konstnärs befogenheter.

1 §.

Enligt de här nedan givna bestämmelser skyddas rätten till verk av bildande konst, såsom teckning och annan grafisk konst, målarkonst, bildhuggarkonst samt byggnadskonst; dock att alster av konsthantverk och konstindustri icke äro föremål för skydd enligt denna lag.

2 §.

Konstnär äge uteslutande rätt att efterbilda sitt konstverk, vare sig genom konstnärligt förfarande eller genom mångfaldigande medelst tryck, fotografi, avgjutning eller på annat dylikt sätt. Till efterbildande hänföres jämväl att bygga efter byggnadsverk eller efter ritning eller modell till sådant.

Såsom efterbildande anses icke, att i fri anslutning till ett konstverk framställles ett nytt, i det väsentliga självständigt sådant.

3 §.

Den, som efterbildat ett konstverk medelst annat konstnärligt förfarande än det för originalverket använda, have för sin efterbildning sådan rätt, som i 2 § är nämnd, oförkränt dock den rätt, som må tillkomma originalverkets upphovsman.

4 §.

Såsom upphovsman till ett konstverk varde, där ej annat visas, den ansedd, vilkens namn eller signatur är anbragt å verket.

I fråga om verk av konstnär utan uppgivet eller under diktat namn företrädes konstnären i sin rätts utövning av den, vilken finnes å verket nämnd såsom utgivare eller, där sådan ej angivits, såsom förläggare.

5 §.

Utan konstnärens tillstånd må en var för studieändamål eller till sitt enskilda bruk efterbilda konstverk. Vill någon låta ett konstverk till sitt enskilda bruk efterbildas genom annan, vare dock konstnärens tillstånd erforderligt, där efterbildandet skall ske genom konstnärligt förfarande.

Vad nu är sagt äge icke tillämpning i fråga om byggande efter byggnadsverk eller efter ritning eller modell till sådant.

Där konstverk, enligt vad i första stycket är medgivet, utan konstnärens tillstånd efterbildas, må ej hans namn eller signatur å efterbildningen anbringas på sätt, som kan giva anledning till förväxling.

6 §.

Tillåtet vare ock att i vetenskaplig framställning eller i skrift, som är avsedd att tjäna till bruk vid undervisning, till förklaring av texten efterbilda konstverk, som utgivits eller varit offentligen utställt.

Då konstverk sålunda efterbildas, skall konstnärens därå anbragta namn eller signatur vid efterbildningen angivas.

7 §.

Likaledes vare tillåtet att genom teckning eller annan grafisk konst, målarkonst eller fotografi efterbilda konstverk, som finnes å eller vid väg eller gata, torg eller annan allmän plats; dock må av byggnadsverk allenast det yttre efterbildas.

8 §.

Vid efterbildande, som i 6 eller 7 § medgives, må originalverkets form icke, utan särskilt tillstånd av konstnären eller hans rättsinnehavare, förändras i vidare mån än som nödvändiggöres av det för efterbildandet använda förfarandet.

Om rättens övergång.**9 §.**

Vid konstnärs död gånge hans ifrågavarande rätt över till hans dödsbodelägare.

Rätten må, med eller utan villkor eller inskränkning, överlåtas till annan.

10 §.

Övergår konstverk i annans ägo, vare konstnärens rätt enligt denna lag ej innefattad i överlåtelsen.

Dock skall, där konstverk av konstnären eller hans rättsinnehavare överlåtits till staten eller menighet, överlåtelsen anses innefatta jämväl rätt att genom fotografi efterbilda verket, oförkränt den rätt, som i enahanda avseende tillkommer överlåtaren.

Är porträttbild utförd efter beställning, må den ej av konstnären eller hans rättsinnehavare efterbildas utan tillstånd av beställaren eller, efter dennes död, av hans efterlevande make och arvingar.

Har annat blivit uttryckligen avtalat än nu för varje fall är sagt, vare det gällande.

11 §.

Har konstnär i denna lag omförmälda rätt med avseende på ett konstverk till någon överlåtits, må denne icke, utan särskilt tillstånd av konstnären eller hans rättsinnehavare, vid verkets efterbildande förändra dess form i vidare mån än som nödvändig göres av det för efterbildandet använda förfarandet.

12 §.

Konstnär i denna lag stadgade rätt må ej i hans eller efterlevande makes, arvinges eller testamentstagares bo tagas i mät för gäld.

Om rättens upphörande.

13 §.

Konstnär rätt enligt denna lag vare gällande intill utgången av trettionde året efter det, under vilket han avlidit.

14 §.

För verk av konstnär utan uppgivet eller under diktat namn njutes skydd enligt denna lag intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först offentliggjordes.

Ansvarsbestämmelser.

15 §.

Med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor straffes:

1) den, som i annat fall, än i 5, 6 eller 7 § medgives, utan konstnärens eller hans rättsinnehavares tillstånd efterbildar ett enligt denna lag skyddat konstverk, i ett eller flera exemplar, vare sig verket efterbildas i sin helhet eller delvis;

2) den, som till salu håller eller genom försäljning, utdelande, uthyrande eller annorledes sprider eller offentligen utställer eller ock i riket till spridande eller offentligt utställande inför sådan efterbildning av ett enligt denna lag skyddat konstverk, som honom veterligen blivit i annat fall, än i 6 eller 7 § medgives, utan konstnärens eller hans rättsinnehavares tillstånd utförd.

Den brottslige ersätte ock all skada.

16 §.

Har ett enligt denna lag skyddat konstverk blivit i annat fall, än i 5, 6 eller 7 § medgives, utan konstnärens eller hans rättsinnehavares tillstånd efterbildat, skola de därvid utförda efterbildningarna efter målsägandens val antingen förstöras eller ock utlämnas till målsäganden mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför å honom tillkommande skadestånd. Vad nu är sagt äge ock tillämpning i fråga om efterbildning, som blivit jämlikt 5 § utförd utan konstnärens tillstånd, där den hålles till salu eller sprides eller offentligen utställas.

Med formar, stenar, plåtar och andra dylika, uteslutande för det olovliga efterbildandet användbara materialier skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske.

Vad nu är stadgat gälle dock endast om sådana efterbildningar eller materialier, som fortfarande finnas i den brottsliges besittning eller över vilka han eljest förfogar.

Bestämmelserna här ovan i denna paragraf äro icke tillämpliga, då efterbildningen är ett byggnadsverk.

17 §.

Med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor straffes den, som i strid mot bestämmelserna i 8 eller 11 § vid ett konstverks efterbildande förändrar dess form. Håller någon till salu eller sprider eller

offentligen utställer efterbildning, som han vet vara utförd i strid mot nämnda bestämmelser, böte som nu är sagt.

Den brottslige gälde tillika skadestånd; och skall i fråga om förfarande med olagliga efterbildningar och materialier vad i 16 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

18 §.

Till böter från och med fem till och med femhundra kronor dömes den, som i strid mot stadgandet i 10 § tredje stycket efterbildar en enligt denna lag skyddad porträttbild, så ock den, som till salu håller eller sprider eller offentligen utställer sådan efterbildning av en skyddad porträttbild, som han vet vara utförd i strid mot nämnda stadgande; och skall i fråga om förfarande med olagliga efterbildningar och materialier vad i 16 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

19 §.

Anbringar någon, emot föreskriften i 5 § tredje stycket, konstnärs namn eller signatur å efterbildning av konstverk, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

20 §.

För underlåtenhet att fullgöra vad i 6 § andra stycket är föreskrivet vare straffet böter från och med fem till och med etthundra kronor.

21 §.

Förbrytelse mot denna lag må ej åtalas av annan än målsägande.

22 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Om denna lags tillämplighet.

23 §.

Denna lag tillämpas på konstverk av svensk medborgare, så ock på konstverk av utländsk medborgare, vilket först utgivits här i riket.

Lagens bestämmelser kunna, under förutsättning av ömsesidighet, av Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla även konstverk av annat lands medborgare samt konstverk, som först utgivits i samma land.

24 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 28 maj 1897 angående rätt att efterbilda konstverk.

25 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Den skall äga tillämpning jämväl med avseende på konstverk, som dessförinnan utförts, dock med nedan angivna undantag:

1) Har konstverk före denna lags trädande i kraft på grund av förut gällande lag lovligen efterbildats, må redan utförda efterbildningar fritt spridas och offentligen utställas.

2) Formar, stenar, plåtar och andra dylika, uteslutande för efterbildande av visst konstverk användbara materialier, som förfärdigats innan denna lag trätt i kraft, må, där de enligt äldre lag fått därtill brukas, fortfarande användas för sitt ändamål; och må de medelst nämnda materialier utförda efterbildningarna fritt spridas och offentligen utställas.

Förslag

till

Lag**om rätt till fotografiska bilder.**

Härigenom förordnas som följer:

Om rättens föremål samt fotografs befogenheter.**1 §.**

Enligt de i denna lag givna bestämmelser skyddas rätten till bild, som framställts genom fotografi. Till fotografi hänföres jämväl annat, fotografi liknande förfarande.

2 §.

Den, som framställt en fotografisk bild, äge uteslutande rätt att genom fotografi mångfaldiga densamma.

Fotograf have ock uteslutande rätt att genom kinematografi offentligen förevisa av honom framställda fotografiska bilder. Såsom kinematografi anses jämväl annat, kinematografi liknande förfarande.

3 §.

Utan fotografens tillstånd må en var till sitt enskilda bruk mångfaldiga fotografisk bild.

4 §.

Vad i 2 § är stadgat utgöre ej hinder för att i vetenskaplig framställning eller i skrift, som är avsedd att tjäna till bruk vid undervisning, till förklaring av texten mångfaldiga fotografisk bild, som utgivits eller varit offentligen utställd.

Då fotografisk bild sålunda användes, varde fotografens namn och hemvist vid avbildningen angivna, därest uppgift därom finnes å bilden.

Om rättens övergång.

5 §.

Vid fotografs död gånge hans ifrågavarande rätt över till hans dödsbodelägare.

Rätten må, med eller utan villkor eller inskränkning, överlåtas till annan.

6 §.

Övergår fotografisk bild i annans ägo, vare fotografens rätt enligt denna lag ej innefattad i överlåtelsen, med mindre särskilt avtal därom skett.

Är fotografisk bild framställd efter beställning, gånge dock, där ej annat uttryckligen avtalats, fotografens omförmälda rätt över till beställaren.

Om rättens upphörande.

7 §.

Fotografs i denna lag stadgade rätt med avseende på fotografisk bild vare gällande intill utgången av femtonde året efter det, under vilket bilden först utgavs.

För bild, som vid fotografens död icke var utgiven, njutes skydd enligt denna lag intill utgången av femtonde året efter det, under vilket han avlidit.

Ansvarsbestämmelser.

8 §.

Med böter från och med fem till och med femhundra kronor straffes:

1) den, som i annat fall, än i 3 eller 4 § medgives, utan fotografens eller hans rättsinnehavares tillstånd genom fotografi mångfaldigar en enligt denna lag skyddad fotografisk bild, i ett eller flera exemplar, vare sig bilden mångfaldigas i sin helhet eller delvis;

2) den, som till salu håller eller genom försäljning, utdelande, uthyrande eller annorledes sprider eller offentligen utställer eller ock i riket till spridande eller offentligt utställande inför sådan fotografisk avbildning

av en enligt denna lag skyddad fotografisk bild, som honom veterligen blivit i annat fall, än i 4 § medgives, utan fotografens eller hans rättssinnehavares tillstånd utförd;

3) den, som utan fotografens eller hans rättssinnehavares tillstånd genom kinematografi offentligen förevisar enligt denna lag skyddade fotografiska bilder.

Den brottslige ersätte ock all skada.

9 §.

Har en enligt denna lag skyddad fotografisk bild blivit i annat fall, än i 3 eller 4 § medgives, utan fotografens eller hans rättssinnehavares tillstånd mångfaldigad genom fotografi, skola de därvid utförda avbildningarna efter målsägandens val antingen förstöras eller ock utlämnas till målsäganden mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför å honom tillkommande skadestånd. Vad nu är sagt äge ock tillämpning i fråga om avbildning, som blivit jämlikt 3 § utförd utan fotografens tillstånd, där den hålles till salu eller sprides eller offentligen utställes eller offentligen förevisas genom kinematografi.

Med plåtar och andra dylika, uteslutande för det olovliga mångfaldigandet användbara materialier skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske.

Vad ovan är stadgat gälle dock endast om sådana avbildningar eller materialier, som fortfarande finnas i den brottsliges besittning eller över vilka han eljest förfogar.

10 §.

För underlåtenhet att fullgöra vad i 4 § andra stycket är föreskrivet vare straffet böter från och med fem till och med etthundra kronor.

11 §.

Förbrytelse mot denna lag må ej åtalas av annan än målsägande.

12 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Om denna lags tillämplighet.

13 §.

Denna lag tillämpas på fotografisk bild, som framställts av svensk medborgare, så ock på fotografisk bild, som framställts av utländsk medborgare, men först utgivits här i riket.

Lagens bestämmelser kunna, under förutsättning av ömsesidighet, av Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla även fotografisk bild, som framställts av annat lands medborgare, samt fotografisk bild, som först utgivits i samma land.

14 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 28 maj 1897 angående rätt att återgiva fotografisk bild.

15 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Den skall äga tillämpning jämväl med avseende på fotografisk bild, som dessförinnan framställts, dock med nedan angivna undantag:

1) Har fotografisk bild före denna lags trädande i kraft på grund av förut gällande lag lovligen mångfaldigats, må redan utförda avbildningar fritt spridas och offentligen utställas ävensom offentligen förevisas genom kinematografi.

2) Plåtar och andra dylika, uteslutande för mångfaldigande av viss fotografisk bild användbara materialier, som förfärdigats innan denna lag trätt i kraft, må, där de enligt äldre lag fått därtill brukas, fortfarande användas för sitt ändamål; och må de medelst nämnda materialier utförda avbildningarna fritt spridas och offentligen utställas ävensom offentligen förevisas genom kinematografi.

3) Den, som före denna lags trädande i kraft på grund av förut gällande lag lovligen genom kinematografi offentligen förevisat fotografiska bilder, vare oförhindrad att fortfarande på sätt nu nämnts offentligen förevisa bilderna.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 19 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN.
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDEN,
THORSSON.

Departementschefen statsrådet Löfgren anmälde det av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga den 28 juli 1914 avgivna betänkande med förslag till lag om rätt till litterära och musikaliska verk, lag om rätt till verk av bildande konst samt lag om rätt till fotografiska bilder.

Härvid anförde departementschefen:

Gällande lag-
stiftning.

»Svenska författaress och tonsättaress rätt till litterära och musikaliska verk regleras för närvarande av bestämmelserna i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift, vilka ersatt motsvarande stadganden i tryckfrihetsförordningen. Om konstnärss rätt hava föreskrifter meddelats i lagen den 28 maj 1897 angående rätt att efterbilda konstverk, vilken författning nära ansluter sig till den förut

i ämnet gällande lagen av den 3 maj 1867. Skydd för fotografier infördes i vårt land genom lagen den 28 maj 1897 angående rätt att återgiva fotografisk bild. För den äldre och den nu gällande lagstiftningen på området redogöres i de sakkunnigas betänkande s. 33—43.

Såsom de sakkunniga i betänkandet (s. 44) erinrat, gäller så väl i Sverige som i de flesta andra länder, att den inhemska lagstiftningen på förevarande område principiellt verkar till förmån endast för det egna landets medborgare. Skyddets nationella begränsning har emellertid med en livligare internationell samfärdsel kommit att framträda som en allt mer kännbar inskränkning i författares och konstnärers möjlighet att ekonomiskt utnyttja alstren av sin verksamhet. Detta missförhållande hava de olika staterna sökt att avhjälpa genom avslutande av internationella, på ömsesidighet grundade traktater till skydd för författares och konstnärers rätt.

Internationell rätt.

Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk den 9 september 1886 är den viktigaste av dessa internationella avtal. Enligt stadgande i konventionen skall densamma underkastas revision vid periodiska konferenser mellan bernunionens länder. Den första konferensen hölls i Paris 1896 och ledde till två nya överenskommelser: en tilläggsakt och en tolkningsdeklaration.

Bernkonventionen

Sverige anslöt sig först år 1904 till bernunionen och tillträdde därvid 1886 års konvention samt parisdeklarationen, men icke paristilläggsakten. I sammanhang därmed förklarades genom kungörelsen den 8 juli 1904, att lagen angående äganderätt till skrift samt lagen angående rätt att efterbilda konstverk — således icke lagen angående rätt att återgiva fotografisk bild — skulle vara tillämpliga i fråga om utländska undersåtars skrifter eller konstverk, vilka först utgivits i främmande stat tillhörande bernunionen.

Sveriges anslutning till bernunionen.

Den andra konferensen för revision av bernkonventionen hölls år 1908 i Berlin; därvid gjordes den ursprungliga konventionen samt de i Paris antagna överenskommelserna till föremål för en delvis rätt genomgripande omarbetning och sammanfördes till en gemensam text: den reviderade bernkonventionen den 13 november 1908. För innehållet i denna hänvisas till redogörelsen för de särskilda paragraferna i de sakkunnigas betänkande. Konventionstexterna av år 1886, 1896 och 1908 äro såsom bilaga fogade vid betänkandet (s. 203—251).

Den reviderade bernkonventionen.

Vid 1908 års konferens var Sverige företrätt, och den reviderade konventionen undertecknades jämväl för Sveriges del. Ratifikation har emellertid ännu icke kunnat ske.

Bernunionen omfattar för närvarande — förutom Sverige, som undertecknat men ännu icke ratificerat 1908 års reviderade konvention och således fortfarande är bundet av 1886 års konvention och parisdeklarationen — följande främmande länder, vilka äro anslutna till den reviderade konventionen: Norge, Danmark, Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Schweiz, Nederländerna, Belgien, Italien, Spanien, Portugal, Luxemburg, Monaco, Japan, Tunis, franska protektoratet i Marocko, Haïti, Liberia.

Bernkonventionens allmänna grundsatser.

På sätt i de sakkunnigas betänkande (s. 48) framhållits, är det tvenne grundtankar som kommit till uttryck i bernkonventionen. Å ena sidan skola författare, tonsättare och konstnärer — såsom sammanfattande uttryck kommer jag att i det följande använda den av de sakkunniga brukade beteckningen *auktorer* —, tillhörande ett unionsland, i de övriga unionsländerna för sina verk åtnjuta samma rättigheter, som varje lands lagar tillerkänna landets egna medborgare. Det för bernkonventionen nya och karakteristiska är emellertid att, vid sidan av och kompletterande nämnda princip, uppställas en annan grundsats, enligt vilken varje unionsland är förpliktadt att i särskilda viktiga, i konventionen angivna hänseenden bereda utländska, unionen tillhörande auktorer ett visst minimiskydd. Exempelvis gäller i fråga om skydd mot oauktoriserad översättning, att unionsländerna äro på grund av konventionen förpliktade att bereda utländska unionsförfattare sådant skydd. Här har konventionen således skapat materiell, för hela unionsområdet gällande rätt; varje unionsland har skyldighet att bereda andra unionsländers författare och konstnärer minst denna rätt.

I den reviderade konventionen äro bestämmelser om minimiskydd meddelade beträffande översättning (art. 8), tidningsartiklar (art. 9), offentligt utförande av musikaliska kompositioner (art. 11), bearbetningar (art. 12), mekaniska musikinstrument (art. 13) samt kinematografi (art. 14). För dessa bestämmelser skall jag närmare redogöra i det följande.

Av konventionen föranledda ändringar i den svenska lagstiftningen.

Med hänsyn till konventionens nämnda princip var det nödvändigt, att den svenska lagstiftningen före vårt lands inträde i unionen förändrades i enlighet med de konventionens stadganden, vilka anordna ett minimiskydd, eller med andra ord, att sistnämnda stadganden inarbetades i den svenska lagstiftningen. För att möjliggöra Sveriges anslutning till 1886 års konvention blevo även, genom särskilda under åren 1897 och 1904 utfärdade författningar, bestämmelserna i lagen angående äganderätt till skrift i viktiga avseenden förändrade.

På det att 1908 års reviderade konvention må kunna av Sverige ratificeras, erfordras jämväl vissa väsentliga ändringar icke blott i sistnämnda lag och lagen angående rätt att efterbilda konstverk utan även — då den reviderade konventionen stipulerar skydd jämväl för fotografiska verk — i lagen angående rätt att återgiva fotografisk bild.

I detta sammanhang må, beträffande förhållandet mellan de äldre konventionsbestämmelserna i 1886 och 1896 års akter samt den reviderade konventionens stadganden, här nämnas, att enligt art. 25 och 27 i sistnämnda konvention de till unionen anslutna staterna kunna förklara, att de önska i fråga om den ena eller andra punkten vara bundna av bestämmelserna i nämnda äldre konventioner. Av de länder, som tillträtt den reviderade konventionen, hava Norge, Danmark, Frankrike, Storbritannien, Nederländerna, Italien, Japan och Tunis vid anslutningen till den reviderade konventionen gjort förbehåll som nu nämnts.

Närmast med hänsyn till den revision av vår gällande lagstiftning, som nödvändiggjordes av vårt lands blivande anslutning till den reviderade konventionen, förordnades jämlikt Kungl. Maj:ts beslut särskilda sakkunniga att inom justitiedepartementet biträda vid behandling av frågan angående ändrad lagstiftning rörande den litterära och konstnärliga äganderätten samt vad därmed ägde samband. De sakkunniga voro: för ämnet i dess helhet, nuvarande chefen för justitiedepartementets lagavdelning fil. doktorn Hj. Himmelstrand, sekreteraren i Sveriges författarförening fil. doktorn A. Raphael och revisionssekreteraren friherre P. M. af Ugglas; samt, för frågans särskilda delar, bokförläggaren K. O. Bonnier, chefen för dramatiska teatern T. Hedberg och författaren Gustaf Janson för den litterära auktorsrätten; sekreteraren vid musikaliska akademien professorn K. Valentin beträffande skydd för musikaliska verk; redaktören E. B. Rinman för den periodiska pressen; professorn vid konsthögskolan A. Bergström beträffande skydd för konstverk i allmänhet samt nuvarande byggnadsrådet I. G. Clason rörande skydd för arkitekturverk; ävensom fotografen H. Hamnqvist angående skydd för fotografier.

De sakkunnigas förslag

Beträffande de sakkunnigas uppdrag har i sagda betänkande (s. 53) anförts, att då för ratifikation av den reviderade konventionen erfordras, att de svenska lagarna i ämnet bringas i överensstämmelse med konventionen i de punkter, däri denna stipulerar ett visst minimiskydd, den främsta uppgiften för de sakkunniga varit att utreda, vilka ändringar för detta syftes vinnande äro av nöden. De viktigaste nu gällande utländska lagar på ifrågavarande område, med undantag av de franska, hava tillkommit senare än 1877 års lag angående äganderätt till skrift. Dennas bestämmelser

hava visserligen förändrats i åtskilliga viktiga avseenden, men som helhet står lagen ännu tämligen oberörd av den betydelsefulla utveckling, som under de senaste årtiondena ägt rum på området, en utveckling, vars resultat oss närstående länder för sin lagstiftning tillgodogjort sig. Vår gällande konstverkslag är visserligen av senare tid, men då dess huvudstomme utgöres av bestämmelser, som upptagits från 1867 års lag i ämnet, så har vad om 1877 års lag sagts tillämpning även å konstverkslagen av 1897. I de punkter, där anslutning sker till bernkonventionens grundsatser, torde bristfälligheterna i lagstiftningen därigenom bliva afhjälpta. Men även för områden, som icke direkt beröras av konventionens bestämmelser, hava vissa ändringsförslag av de sakkunniga framlagts.

De sakkunniga framhålla vidare, hurusom den för nutiden karaktéristiska strävan i riktning mot en större överensstämmelse och likformighet de olika ländernas lagstiftningar emellan med särskild styrka gjort sig gällande på auktorsrättens område. Betydelsefullast framträder denna tendens i bernkonventionen, som i vissa viktiga avseenden kodifierar en unionsrätt av materiell art. Men redan före nämnda konvention hava de olika lagstiftningarna direkt påverkat varandra; särskilt hava de tyska lagarna, var på sin tid, tjänat utlandet till förebild. Vad de skandinaviska länderna angår, har redan det första nordiska juristmötet 1872 förordat gemensamhet i fråga om hithörande lagstiftning. För Danmark och Norge har utvecklingen på området varit gemensam allt från 1741 års danska, jämväl i Norge tillämpade författning ända fram till de nu i dessa länder gällande lagarna. Vad beträffar den svenska lagstiftningen, så framhölls i motiven till 1877 års lag, att vid dess utarbetande ledning hämtats från då gällande norska, danska och tyska lagar. Den svenska konstverkslagen av 1897 återgiver i huvudsak innehållet av 1867 års lag, för vilken åter 1864 års danska lag i ämnet ligger till grund.

De lagstiftningar, under vilkas inflytande sålunda vär gällande rätt tillkommit, hava särskilt uppmärksammat vid utarbetandet av de sakkunnigas förslag. Således har hänsyn tagits till 1893 års norska lag om författarrätt och konstnärsrätt, 1902 års danska liknämnda lag, reviderad år 1912, samt de tyska lagarna av 1901 om auktorsrätt till verk av litteratur och tonkonst samt av 1907 om auktorsrätt till verk av bildande konst och fotografi. Tillika hava beaktats den österrikiska lagen av 1895 angående auktorsrätt till verk av litteratur, konst och fotografi samt, vad fotografiskyddet angår, den norska lagen av 1909 och den danska av 1911. Angående dessa och andra gällande utländska

lagar hänvisas till de sakkunnigas redogörelse för den utländska rätten, s. 28—33 och 42—43 i betänkandet.

Över de sakkunnigas lagförslag hava utlåtanden infordrats från åtskilliga myndigheter, undervisnings- och konstanstalter samt akademier, varjämte vissa föreningar och andra sammanslutningar, representerande de intressen som beröras av förevarande lagstiftning, lämnats tillfälle att yttra sig i ärendet. De inkomna yttrandena får jag tillfälle att i det följande närmare omnämna.

Inkomna
utlåtanden

För egen del har jag funnit de sakkunnigas förslag i stort sett tillfredsställande. Emellertid har jag ansett ändringar böra i åtskilliga punkter vidtagas; och då även vissa av de i nyssnämnda yttranden framställda anmärkningar synts mig böra beaktas, har jag låtit inom justitie-departementet omarbeta förslagen.

Departementets
chefen

Jag skall nu dels, i anslutning till de sakkunnigas motivering, lämna en framställning av de viktigaste av de avvikelser från gällande rätt, som de sakkunniga föreslagit, dels ock redogöra för de ändringar, som under sagda inom departementet verkställda omarbetning gjorts i de sakkunnigas förslag; och har jag då först att behandla förslaget till

Lag om rätt till litterära och musikaliska verk.

De viktigaste skiljaktigheterna mellan de sakkunnigas förslag och gällande lag äro följande: Muntliga föredrag ävensom mimiska samt kinematografiska verk hava upptagits bland skyddets föremål (1 §). Författares uteslutande befogenhet att mångfaldiga sitt verk är enligt förslaget icke inskränkt till sådant mångfaldigande, som sker genom tryck eller fotografi, utan gäller även avskrivning och alla andra förekommande reproduktionssätt; såsom mångfaldigande av ett verk räknas ock detsamma överförande på mekaniskt tal- eller musikinstrument eller därtill hörande inrättning. Tonsättares utföranderätt är icke vidare beroende av förbehålls anbringande å utgivna kompositioner. Alla skrifter, icke blott såsom hittills de dramatiska, njuta, så länge de äro utgivna, skydd mot offentligt föredragande; sådant skydd gäller ock för muntliga föredrag, innan de utgivits (2 §). Förbudet mot oauktoriserad översättning gäller enligt förslaget under hela den tid, författarrätten

Skiljaktig-
heter mellan
de sakkunni-
gas förslag
och gällande
lag.

varar. Även bearbetning är författaren förbehållen (3 §). Grundsatsen om översättares författarrätt i fråga om översättning, som han verkställt, har i förslaget fullt genomförts, och även den, som bearbetat ett verk, skall njuta auktorsrätt med avseende på bearbetningen (4 §). Friheten att utan auktors tillstånd nyttja hans verk vid utgivande av samlingar till bruk vid gudstjänst eller undervisning har väsentligt inskränkts (11 och 12 §§), likaså den fria lånerätten periodiska skrifter emellan (14 §). Auktor har säkerställts mot att hans verk utan hans tillstånd offentliggöras i förändrad form (11, 12 och 16 §§). Författares rätt i fråga om ett verks uppförande eller utförande, vilken rätt enligt gällande lag upphör med trettionde året efter auktors död, har utsträckts till att gälla intill dess 50 år förflutit efter auktors fränfalle (20 §). Bestämmelserna om ansvar, skadestånd samt förfarande med olagliga exemplar och materialier hava i särskilda avseenden förändrats (23, 24 och 25 §§, motsvarande 24 och 25 §§ i departementsförslaget).

Beträffande den yttre anordningen av ämnet och lagförslagets uppställning får jag hänvisa till vad de sakkunniga (s. 56) därom anført.

1 §.

Rättens föremål.

I förevarande paragraf av förslaget angivas, liksom i 1 § av 1877 års lag, föremålen för författares och tonsättares rätt. Den i paragrafen gjorda uppräknigen är avsedd att vara fullständig.

Muntliga föredrag.

Som nyss nämnts hava de sakkunniga föreslagit, att jämväl muntliga föredrag skola vara föremål för skydd. Beträffande denna frågas behandling under förarbetena till den nu gällande lagstiftningen får jag hänvisa till betänkandet (s. 61—68). Här må nämnas, att, vad de mera betydande unionsländernas lagstiftning angår, muntliga föredrag äro skyddade enligt norsk, dansk, tysk, fransk, engelsk, nederländsk, belgisk, italiensk, spansk och portugisisk rätt. Detsamma gäller enligt österrikisk, rysk och finsk lagstiftning.

Till de i den reviderade konventionen uppställda föreskrifter om minimiskydd, vilka enligt vad jag i det föregående angivit äro av tvingande natur med hänsyn till de särskilda unionsländernas skyldighet att skydda främmande unionsauktorer, hör bestämmandet i art. 2 av de litterära och konstnärliga verk, som konventionen avser. Bland de där uppräknade skyddade verken äro muntliga föredrag ej nämnda. Således

lärer, där en till bernunionen hörande stat underlåter att bereda skydd för muntliga föredrag, detta näppeligen kunna betecknas såsom stridande mot konventionens ordalydelse, men såsom de sakkunniga yttrat torde det icke stå i god överensstämmelse med de allmänna grundsatser, på vilka konventionen vilar.

Över de sakkunnigas förslag i denna del har yttranden fordrats från kanslersämbetet vid rikets universitet, som i ärendet hört vederbörande akademiska myndigheter. Av de akademiska lärare, som yttrat sig i frågan, hava professorerna vid universitetet i Lund K. Wicksell och I. Bang ansett den nuvarande ordningen böra bibehållas, varemot övriga akademiska lärare tillstyrkt förslaget eller förklarat sig icke hava något att däremot erinra. Kanslersämbetet har likaledes lämnat förslaget utan erinran. Lärarkollegiet vid tekniska högskolan, vars yttrande Kungl. Maj:t jämväl infordrat, har förklarat sig instämma i de sakkunnigas yttrande och förslag.

På de skäl, som av de sakkunniga anförts, och med hänsyn till vad nyssnämnda myndigheter i frågan yttrat ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag härutinnan. *Departementschefen*

I förslagets 9 § angivas de fall, då med avvikelse från förslagets allmänna regler muntliga yttranden ansetts böra vara, med hänsyn till publicitetsgrundsatsen, undantagna från skydd; därtill återkommer jag i det följande. Även vid redogörelsen för 2 § i förslaget får jag tillfälle att i ett annat sammanhang beröra denna fråga.

Den reviderade konventionens art. 2 angiver såsom verk, för vilka skydd skall beredas främmande unionsförfattare, koreografiska verk och pantomimer, vilkas iscensättning är fastställd genom skrift eller annorledes. *Mimiska verk*

I enlighet med de sakkunnigas hemställan upptager departementsförslaget såsom föremål för skydd jämväl baletter och pantomimer, med ett gemensamt namn betecknade såsom mimiska verk. De sakkunniga yttra härutinnan (s. 70—71), att baletter och pantomimer, i den mån de falla inom auktorsrättens område, äro att anse som en art av drama. Men under det den egentliga dramatiken verkar genom språket såsom uttrycksmedel, utmärkas de mimiska verken därav, att den dramatiska handlingen framställles, utan språkets förmedling, omedelbart genom mänskliga rörelser, åtbörder och minspel. Även denna art av dramatisk framställning bör vara delaktig av författarrättens skydd. Med bortseende från de unionsländer, där skydd för nu ifrågakavarande verk införts på grund av bestämmelsen i den reviderade kon-

ventionen, må nämnas, att enligt den norska lagen av 1893, den danska av 1902, den österrikiska av 1895 och den italienska av 1882 ifrågavarande verk hänföras till skyddade alster.

Kinematografiska verk.

Jämlikt den reviderade konventionens 14 art. andra stycket skola såsom litterära eller konstnärliga verk skyddas kinematografiska alster, där auktor genom den sceniska anordningen eller genom sammanställningen av skildrade händelser givit verket en personlig och original karaktär. Överensstämmande därmed har, i enlighet med vad de sakkunniga hemställt, i denna paragraf av förslaget införts bestämmelse om skydd för kinematografiskt verk.

Ett kinematografiskt verk kan — såsom de sakkunniga (s. 72) anfört — från två särskilda synpunkter vara föremål för skydd. I de länder, där skydd för fotografier i allmänhet äger rum, äro ju de på det kinematografiska filmbandet upptagna små fotografiska bilderna var för sig skyddade liksom andra fotografier. Men bortsett härifrån kan det i bildserien innehållna handlings-elementet bliva föremål för det litterära skyddet. Huruvida det litterära skyddet tillkommer ett visst kinematografiskt verk avgöres enligt auktorsrättens allmänna grundsatser. Ett kinematografiskt återgivande av gatuscener, resebilder, sporttävlingar, naturscenerier och mera dylikt grundlägger således icke sådant skydd: här saknas den skapande verksamhet, som utgör den nödvändiga betingelsen för varje art av auktorsrätt. Sådana bilder som de sist nämnda skyddas endast i egenskap av fotografier; om dem gälla bestämmelserna i 2 § av den föreslagna lagen om rätt till fotografiska bilder.

Med hänsyn till kinematografiens blivande utveckling innehåller den reviderade konventionens nämnda 14 art. i sista stycket, att artikelns bestämmelser äro tillämpliga även på verk, som kommit till stånd genom annat, kinematografi liknande förfarande. Detta har vid avfattandet av förevarande paragraf iakttagits.

§ 2.

Rättens innehåll.

I förevarande och nästföljande paragraf av förslaget angivas de särskilda befogenheter, vilka i sin sammanfattning konstituera den här ifrågavarande auktorsrätten. Med avseende på samtliga de i lagen avsedda litterära och musikaliska verk gäller auktors uteslutande rätt till verkens mångfaldigande på sätt i lagen sägs och exemplarens spridande. Vidare innebär auktorsrätten: i fråga om dramatiska, mimiska och kinematografiska verk befogenheten till offentligt uppförande, i fråga om

musikaliska verk befogenheten till offentligt utförande samt i fråga om icke utgivna skrifter och icke utgivna muntliga föredrag befogenheten till offentligt föredragande. Slutligen innefattar auktorsrätten den uteslutande befogenheten att verkställa eller låta verkställa översättning eller bearbetning av de under auktorsskyddet hörande verken samt att på de olika sätt, som nyss nämnts, offentliggöra översättning och bearbetning: därom handlar 3 § av förslaget.

Med mångfaldigande förstås framställande av ett exemplar av ett litterärt eller musikaliskt verk, det vill säga förfärdigande av ett materiellt föremål, som förmedlar det i och för sig immateriella verkets återgivande för de mänskliga sinnen. Sådana föremål äro exempelvis en handskrift eller en bok, ett nothäfte, en grammofonskiva, en graverad kopparplåt och det därav gjorda avtrycket, en serie fotografier av ett mimiskt verk, ett filmband. Enligt 1 § i 1877 års lag, i paragrafens ursprungliga lydelse, var författare berättigad att, med andras uteslutande, låta genom tryck mångfaldiga sin skrift. Vid 1877 års riksdag framhöll statsministern, att till tryck borde hänföras fotolitografi, gravyr, kopparstick eller andra överflyttningssätt, där tryckpress vore för framkallande av ett alster behöfelig. I överensstämmelse med sakens natur uppfattades således det fotomekaniska förfarandet såsom tryck i lagens mening; genom lagen den 28 maj 1897 gjordes till berörda 1 § det tillägg, att med tryck skulle förstås även fotokemiskt förfarande.

Mångfaldigande

De sakkunniga hemställa nu, att varje art av mångfaldigande skall vara auktor förbehållen. Såsom de viktigaste exemplen på reproduktionsmedel, vilka här kunna komma i fråga, nämnas i de sakkunnigas förslag avskrivning, tryck och fotografi. För motiveringen hänvisas till betänkandet s. 75—76.

De sakkunnigas förslag att låta auktors mångfaldiganderätt omfatta även det reproducerande, som sker genom vanlig avskrivning, har jag icke kunnat godkänna.

Departementsschefen

Vid 1877 års riksdag yttrade statsministern, att det skulle vara allt för strängt och även obehöfligt att förbjuda varje avskrift av en annans skrift, i synnerhet om brottet skulle anses fullbordat genom skriftens återgivande i ett enda exemplar. Vad sålunda yttrats angående obilligheten av ett allmänt förbud mot avskrivning synes mig allt fortfarande äga giltighet, och detta särskilt om, i enlighet med vad nu föreslagits, skydd kommer att införas jämväl för muntliga föredrag. Förslagets 10 § innehåller den i auktorsrättens natur grundade regeln, att en var äger att till sitt enskilda bruk mångfaldiga ett skyddat verk. Enligt

stadgande i departementsförslaget 24 § under 2 är det emellertid förbjudet att genom försäljning eller annorledes sprida ett jämlikt 10 § framställt verk. Nämnda ansvarsbestämmelse, som jag finner böra upprätthållas för att hindra ett kringgående av de till skydd för auktors rätt givna stadganden, skulle emellertid, synes det mig, mången gång komma att innebära en viss hårdhet därest även rätten till det mångfaldigande, som sker genom avskrivning, skulle förbehållas auktor. Det vore sålunda enligt min mening obilligt, om en studerande, som, efter att hava till sitt enskilda bruk avskrivit en serie föreläsningar, vid sin avresa från universitetet föryttrade avskriften till en kamrat, därför skulle drabbas av straffpåföljd.

I fråga om de litterära verken torde icke heller något allmänne behov av ifrågavarande utsträckning av författarrätten hava gjort sig gällande. Vad däremot angår musikaliska verk, vitsorda de sakkunniga, att önskemål i denna riktning framförts från musikförläggarehåll. Vid vägande av tonsättarnas intresse i detta fall mot allmänhetens har jag dock ansett avskrivandet fortfarande böra vara frigivet även vad de musikaliska verken beträffar.

Vad jag nu yttrat avser vanlig avskrivning för hand. Beträffande däremot maskinskrivning, så kan denna i viss mån ersätta tryck och användes ofta i dylikt syfte. Vid sådant förhållande synes ifrågavarande reproduktionsform böra förbehållas författaren.

I enlighet med vad jag nu anfört stadgas i förevarande paragraf av departementsförslaget, att författare äger uteslutande rätt att genom tryck, vartill jämväl hänföres maskinskrivning, ävensom genom fotografi mångfaldiga sitt verk.

Offentligt
utförande av
musikaliska
verk.

På sätt de sakkunniga (s. 78) erinrat, innehöll lagen angående äganderätt till skrift i sin ursprungliga lydelse icke något stadgande om skydd mot oauktoriserat utförande av rent musikaliska verk.

Enligt art. 9 i 1886 års bernkonvention skulle bestämmelserna angående det unionella skyddet gälla även i fråga om offentligt utförande av musikaliska verk, som icke offentliggjorts — vilket enligt konventionens språkbruk betyder utgivits —, så ock av musikaliska verk, som väl offentliggjorts, men i fråga om vilka tonsättaren å titelbladet eller vid verkets början uttryckligen förklarat sig förbjuda verkens offentliga utförande. Stadganden, motsvarande den nämnda konventionsbestämmelsen, meddelades i svensk rätt först genom lagen den 28 maj 1897, enligt vilken i 13 § av lagen angående äganderätt till skrift införts den ännu gällande bestämmelsen, att offentligt föredragande av musikaliskt arbete utan för-

fattarens samtycke är förbjudet, där arbetet är otryckt eller ock, vid arbetets utgivande, genom tillkännagivande på titelbladet eller vid arbetets början gjorts förbehåll, som avser rätten att föranstalta om offentligt föredragande därav.

I den reviderade konventionens 11 art. föreskrives, att bestämmelserna i konventionen skola gälla i fråga om offentligt utförande av musikaliska verk, vare sig verken blivit offentliggjorda eller icke, samt att tonsättare njuta ifrågavarande skydd utan att vara skyldiga att vid sina verks offentliggörande förbjuda deras offentliga utförande. Denna bestämmelse hade föreslagits av tyska riksregeringen, därvid i motiveringen anförts bland annat, att förbehålls avlägsnande allenast vore en återgång till de allmänna rättsgrundsatserna på auktorsrättens område. Då översättningsrätten och rätten till uppförande skyddades utan särskilt förbehåll, funnes från teoretisk synpunkt icke någon anledning att uppehålla fordringen på förbehåll i fråga om det musikaliska utförandet, som lika väl förtjänade skydd.

Av de länder, som ratificerat den reviderade konventionen, är det endast Japan, som med begagnande av den unionsländerna enligt konventionens 27 art. tillkommande befogenhet förklarat sig med avseende på den musikaliska utföranderätten kvarstå på den ståndpunkt, som motsvarar art. 9 i den ursprungliga unionsakten. Den här ifrågavarande lagändringen genomfördes för den tyska rättens del redan genom 1901 års lag, i Norge och Danmark först i sammanhang med ratificerandet av 1908 års konvention.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat, är det i vårt land endast undantagsvis fallet, att förbehåll mot offentligt utförande anbringas å utgivna musikaliska kompositioner; för utgivna verk är således en svensk musiker regelmässigt i avsaknad av skydd mot olovligt utförande. Då emellertid den skillnad, som sålunda äger rum i fråga om uppförandet av dramatiska och musikaliskt-dramatiska verk, å ena, samt utförandet av musikaliska kompositioner, å andra sidan, icke synes vara av beskaffenhet att böra vidare upprätthållas, har jag, lika med de sakkunniga, med hänsyn jämväl till önskvärdheten av att den svenska rätten härutinnan bringas i överensstämmelse med bernkonventionen och de oss närmast stående främmande länders lagar, ansett, att tonsättares ifrågavarande befogenhet icke längre bör vara bunden vid villkoret om förbehålls ut sättande.

Angående inskränkningar i tonsättarens uteslutande rätt att utföra sina kompositioner stadgas i förslagets 12 §, vartill jag återkommer i det följande. Vidare får jag hänvisa till övergångsbestämmelsen i

32 § under 8 samt till de sakkunnigas motivering för sagda bestämmelse (s. 145).

Offentligt
föredragande.

Det skydd, som enligt 13 § i 1877 års lag i paragrafens ursprungliga lydelse tillkom dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, avsåg allenast offentligt uppförande; däremot skulle det offentliga föredragandet vara tillåtet, där det skedde utan utstyrsel för skådebanan. Emellertid blev paragrafen genom lagen den 28 maj 1897 ändrad därhän, att oauktoriserat offentligt föredragande av dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete, utan utstyrsel för skådebanan, skulle vara förbjudet, så länge arbetet vore otryckt, men, där arbetet utgaves, allenast under villkor av förbehålls anbringande på samma sätt som i fråga om musikaliska kompositioner.

Enligt de sakkunnigas förslag i denna del — till vilket jag, under hänvisning till motiveringen s. 80 i betänkandet, ansluter mig — skall författare, innan skrift eller muntligt föredrag utgivits, äga uteslutande rätt att offentligen föredraga verket. Från lagen skiljer sig förslaget därutinnan, att å ena sidan icke blott såsom hittills dramatiska och musikaliskt-dramatiska arbeten, utan skrifter i allmänhet, så ock muntliga föredrag, njuta skydd mot föredragande, så länge de äro outgivna, men att å andra sidan författare till utgivna dramatiska och musikaliskt-dramatiska verk icke vidare kunna förbehålla sig föredraganderätten.

Mekaniska
tal- och mu-
sikinstru-
ment.

På sätt de sakkunniga (s. 81—83) närmare angivit, äro bernunionens länder förpliktade att bereda tonsättare skydd mot musikaliska kompositioners olovliga återgivande genom mekaniska tal- och musikinstrument. Det internationella skyddet i förevarande avseende regleras av bestämmelserna i den reviderade konventionens 13 artikel, enligt vars första stycke tonsättare tillagts uteslutande rätt att meddela tillstånd ej mindre till de av dem komponerade verkens överförande på instrument, som tjäna till att mekaniskt återgiva desamma, än även till verkens offentliga utförande medelst dessa instrument.

Vad beträffar gällande svensk lags ställning härutinnan, hava de sakkunniga (s. 83) anført, att det lär vara ovisst, huruvida skydd för närvarande äger rum mot sådant mångfaldigande av litterära och musikaliska arbeten, vilket sker genom ett arbetes överförande på instrument av denna art, varemot lagens bestämmelser om offentligt föredragande torde få anses tillämpliga även på det utförande eller föredragande, som nu är i fråga. De sakkunniga hava till mångfaldigande i förslagets mening hänfört ett litterärt eller musikaliskt verks överförande på mekaniskt tal- eller

musikinstrument eller på en till dylikt instrument hörande inrättning, såsom vals (till fonograf), platta (till grammofon) eller band (till pianola). En vals eller platta, å vilken ett sådant verk överförs, blir tydligen att anse såsom ett exemplar av verket liksom en bok eller ett nothäfte. Enligt de sakkunnigas förslag skola de allmänna auktorsrättsliga reglerna gälla även för det mångfaldigande, utförande och föredragande, som sker genom ifrågavarande instrument.

Som nyss nämnts, har i 13 art. första stycket av den reviderade konventionen tonsättare förbehållits rätten till den musikaliska kompositionens överförande på mekaniska instrument samt utförande genom dessa. Enligt andra stycket kunna emellertid förbehåll och villkor, som hava avseende på tillämpningen av denna artikel, av varje land för dess vidkommande fastställas genom den inre lagstiftningen. Sistnämnda bestämmelse tillkom på tyskt initiativ, och i sammanhang med ratificerandet av konventionen har i den tyska rätten införts systemet med tvångslicenser. Såsom regel gäller härvid, att tonsättare har den uteslutande rätten i fråga om en kompositions överförande på mekaniska instrument. Men har han en gång tillåtit någon att för mekaniskt återgivande yrkesmässigt mångfaldiga en komposition, kan en var annan fordra att av tonsättaren erhålla dylikt tillstånd mot skälig ersättning.

Om tvångslicenser.

Skandinaviska grammofonaktiebolaget har i skrivelse till de sakkunniga hemställt bland annat, att i förevarande lagförslag måtte upptagas bestämmelser därom, att alla musikaliska arbeten, som utgivits i tryck, offentligen utförts eller förut återgivits å mekaniska instrument, eller i varje fall sådana arbeten, som förut blivits med författarens tillstånd fonografiskt reproducerade, skola utan författarens särskilda samtycke av en var få användas emot erläggande till författaren av en i lag fastställd avgift, som bolaget anser böra utgå med sju öre för varje försåld skiva. För vad bolaget vidare anfört hänvisas till redogörelsen i betänkandet (s. 85—86).

De sakkunniga hava härutinnan yttrat (s. 86), att bolagets framställning icke kunnat övertyga dem om riktigheten eller lämpligheten av att, med avvikelse från auktorsrättens allmänna grundsatser, i förslaget upptaga det för svensk lagstiftning främmande systemet med tvångslicenser. Att medelst en undantagslagstiftning, sådan som det nyssnämnda systemet innebär, gynna den omförmälda kapitalstarka industrien på tonsättares och författares bekostnad anse de sakkunniga desto mindre böra ifrågakomma som berörda industri därigenom skulle försättas i en i förhållande till musikförlaget och den (icke mekaniska) utövande musikaliska verksamheten privilegierad ställning.

I yttrande, som av bolaget avgivits över de sakkunnigas förslag, har bolaget vidhållit sina förutnämnda yrkanden.

Departementschefen. För egen del anser jag den reviderade konventionens ifrågavarande föreskrifter nu böra upptagas i den svenska lagstiftningen. Vad bolaget i ämnet anfört torde böra föranleda ändring i de sakkunnigas förslag.

I redaktionellt hänseende har förevarande sista stycke av 2 § något jämkats med hänsyn till den ändring, som vidtagits i paragrafens första stycke.

3 §.

Översättning. Den svenska lagen av 1877 i sin ursprungliga lydelse föreskrev, i 3 §, att skrift, som författare läte samtidigt utgiva på olika och a titelbladet uppgivna språk, skulle anses såsom på vartdera av dessa språk författad. Vidare bestämde 10 §, att såsom eftertryck skulle anses, då utan tillåtelse översättning utgaves av annans otryckta skrift. Förutom nämnda stadganden samt bestämmelsen i 2 § om översättning till norska och danska med dess motsvarighet i 10 §, innehöll lagen i sin första avfattning icke någon vidare föreskrift angående författares uteslutande översättningsrätt. Genom förordningen den 10 januari 1883 blev till lagens berörda 3 § fogat ett nytt stycke av innehåll, att där författare vid utgivandet av skrift genom tillkännagivande på titelbladet förbehållit sig uteslutande rätt att föranstalta om översättning av densamma till ett eller flera uppgivna språk, och författaren tillika, inom två år från den tid, skriften först trycktes, utgivit sådan översättning, skulle det under fem år från nämnda tid vara annan förbudet att utgiva översättning därav på det eller de språk, vartill översättningsrätten sålunda blivit förvarad.

Bernkonventionen av 1886 innehåller i 5 art. första stycket, att författare, som tillhöra något av unionens länder, eller deras rättsinnehavare skola i de övriga länderna äga den uteslutande rätten att översätta eller låta översätta sina verk under en tid av tio år, räknat från originalverkets offentliggörande (utgivande) i något av unionens länder. Enligt den förändrade lydelse, som konventionens 5 art. första stycket erhöi i paristilläggsakten 1896, varar författarens uteslutande översättningsrätt principiellt lika länge som rätten till originalverket; i huvudregeln göres dock den betydelsefulla inskränknigen, att berörda uteslutande översättningsrätt upphör, där författaren icke inom tio år, räknat från originalverkets första offentliggörande, gjort bruk av samma rätt genom att i något av unionsländerna offentliggöra eller låta offentliggöra en översättning på det språk, i fråga om vilket han ämnar påkalla skydd.

Genom lagen den 28 maj 1897 blev, »för att beträffande översättnings-skyddet närma vår lagstiftning till bernkonventionens bestämmelser», det genom 1883 års förordning till 3 § i 1877 års lag fogade andra stycket förändrat därhän, att då författare vid utgivande av skrift genom tillkännagivande på titelbladet eller vid skriftens början gjort förbehåll, som avsåge rätten att föranstalta om översättning av densamma, det skulle vara annan förbjudet, under två år från det skriften först utgavs, att utgiva översättning därav på annat språk och, där författaren inom nämnda tid utgäve sådan översättning, under ytterligare åtta år att utgiva översättning på det eller de språk, vartill skriften sålunda blivit översatt. Tillika insattes i 13 § de ännu gällande bestämmelserna angående offentligt uppförande eller föredragande av översättning av dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete. Slutligen gavs genom lagen den 29 april 1904 åt 3 § andra stycket i 1877 års lag dess nu gällande lydelse, enligt vilken det, under tio år från det skrift först utgavs, är förbjudet att utan författarens samtycke genom tryck utgiva översättning därav till annat språk. Sistnämnda lagändring satte Sverige i stånd att tillträda bernkonventionen i dess ursprungliga lydelse.

Den reviderade konventionen stipulerar i art. 8, att de till något av unionens länder hörande författare till icke offentliggjorda verk, så ock författare till verk, som för första gången offentliggjorts i något av dessa länder, skola i de övriga unionsländerna, under hela den tid rätten till originalverket varar, äga den uteslutande rätten att översätta eller låta översätta sina verk. Bland de länder, som äro anslutna till den reviderade konventionen, hava endast Nederländerna, Italien och Japan gjort förbehåll på denna punkt; dessa länder äro härutinnan bundna av 1886 års konvention i dess enligt paristilläggsakten förändrade lydelse.

De sakkunniga hemställa nu, att vår blivande lagstiftning måtte även ifråga om författares skydd mot oauktoriserad översättning bringas i överensstämmelse med den reviderade konventionen. Den sålunda föreslagna utsträckning av skyddstiden i förevarande avseende är den viktigaste av de ändringar, vilka av de sakkunniga föreslagits.

Till stöd för sin ståndpunkt hava de sakkunniga (s. 90) anført följande: Den reviderade konventionens ifrågavarande grundsats är ju sedan länge gällande för Sveriges del i vad angår förhållandet till Norge och Danmark: detta enligt gällande lags 2 §, jämförd *dels* med kungörelserna den 16 november 1877 angående tillämpning å norska undersåtars skrifter av lagen angående äganderätt till skrift samt den 5 december 1879 angående samma lags tillämpning å danska undersåtars skrifter, *dels*, för senare tid, med bernkonventionen av 1886. Frågan är nu huru-

De sakkunniga.

vida motsvarande regler böra tillämpas även beträffande andra främmande, till Sverige i konventionsförhållande stående länder, med hänsyn till vilkas litteratur författares uteslutande översättningsrätt för närvarande varar blott tio år från en skrifts första utgivande. Övertygelsen om det rättvisa och lämpliga i nämnda rätts förbehållande, åtminstone under någon tid, åt författaren läser numera hava ingått i den allmänna uppfattningen även i vårt land. Då det nu gäller att utsträcka den auktor förbehållna översättningsrättens varaktighet till samma tidslängd som den för författarrätten i allmänhet bestämda, är ju detta, teoretiskt sett, allenast ett följdriktigt genomförande av auktorsrättens allmänna grundsatser. Och från praktisk synpunkt torde en sådan utvidgning av författarens befogenhet näppeligen böra föranleda betänkligheter. I realiteten är väl skillnaden mellan vår nuvarande ordning och vad som enligt den reviderade konventionen skall gälla ej av synnerligen stor betydelse: med vår tids fordringar på aktualitet läser, om ett litterärt arbete över huvud anses värt att översättas till annat språk, översättningen i det vida övervägande antalet fall verkställas inom tio år efter originalets första utgivande.

*Departement-
schefen.*

Även i denna del har jag ansett mig böra följa de sakkunniga. Såsom av den nyss lämnade historiken framgår, har författares uteslutande befogenhet att bestämma i fråga om sitt verks översättande, vilken befogenhet enligt 1877 års lag, sådan den ursprungligen lydde, endast i ringa grad erkändes, genom omförmälda under åren 1883, 1897 och 1904 utfärdade författningar vunnit ett för varje gång mer ökat skydd. Och då det icke är känt, att från något håll framkommit klagomål över detta successiva utsträckande av författarrätten, läser man vara berättigad antaga, att nämnda lagändringar motsvarat den vid varje tid rådande allmänna rättsuppfattningen på förevarande område. Den utveckling i riktning mot ett ökat hänsynstagande till författarintresset, som sålunda gjort sig gällande, synes nu böra fullföljas därhän, att auktors rätt i fråga om översättning bliver även beträffande skyddstidens längd jämställd med övriga författarrättsliga befogenheter. Såsom av det föregående framgår hava icke blott våra grannländer Norge och Danmark utan även de allra flesta av övriga till bernunionen anslutna länder omfattat den reviderade konventionens ifrågavarande grundsats.

I detta sammanhang må framhållas, att, då jag i det följande — vid 20 § — kommer att föreslå den allmänna författarrättsliga skyddstidens nedsättande från nu gällande femtio till trettio år efter författares död, en sådan förändring kommer att, i förhållande till de sakkunnigas för-

slag, medföra en icke oväsentlig förkortning av den tid, under vilken översättningsrätten är förbehållen författaren eller hans rättsinnehavare.

Slutligen må här nämnas, att enligt övergångsstadgandet i 32 § under 3 översättningsrätten till verk, vilket utgivits mer än tio år före den nya lagens ikraftträdande, icke beröres av den nu ifrågavarande bestämmelsen. Härom hänvisas till betänkandet s. 144—147.

Enligt art. 12 i den reviderade konventionen inbegripes under olovligt återgivande, vara konventionen har tillämpning, särskilt det olovliga indirekta nyttjandet av ett litterärt eller konstnärligt verk, såsom adaptationer, musikarrangemang, omarbetande av en roman, en novell eller en dikt till ett teaterstycke, eller omvänt, då sagda nyttjande allenast är ett återgivande av verket i samma eller annan form med oväsentliga ändringar, tillägg eller förkortningar, utan att hava karaktären av ett nytt originalverk. Bearbetning.

Denna grundsats om bearbetningsrättens förbehållande åt auktor finnes antydd i 10 § av gällande lag och har i förevarande paragraf av förslaget vidare utvecklats. För de sakkunnigas motivering hänvisas till betänkandet s. 91—93.

4 §.

Nästföregående paragraf av förslaget, vilken jämte 2 § bestämmer auktorsrättens innehåll, tillägger auktor den uteslutande rätten att mångfaldiga ävensom offentligen uppföra, utföra eller föredraga sitt arbete i översättning och bearbetning; auktor förlänas således skydd *mot* översättning och bearbetning. Förevarande paragraf åter anordnar skydd *för* översättning och bearbetning, paragrafen kompletterar de i 1 § givna bestämmelser angående föremålen för auktorsrätten, i det den såsom sådana angiver jämväl översättningar och bearbetningar av de i 1 § upptagna verk. För de sakkunnigas motivering hänvisas till betänkandet s. 94—96. Översättning och bearbetning såsom föremål för auktorsrätt.

5 §.

Vid de samlingsverk, som angivas i denna paragraf, föreligger en dubbel auktorsrätt. Å ena sidan har utgivaren en i hans planläggande, samlande och redigerande verksamhet grundad auktorsrätt; å andra sidan tillkommer de särskilda bidragens författare auktorsrätt till dessa. De nämnda auktorsrätterna äro principiellt fristående och självständiga. Auktorsrätt till samlingsverk.

Den enligt 1877 års lag gällande dispositiva bestämmelsen därom, att ett bidrags författare ej får utgiva detta förr än efter ett år, har icke upptagits i förslaget.

För den händelse utgivare ej är nämnd, skall enligt de sakkunnigas förslag förläggaren betraktas såsom utgivare. I departementsförslaget har denna bestämmelse jämkats därhän, att förläggaren räknas som utgivare blott då den verkliga utgivaren ej är känd.

9 §.

Skrifter,
som icke
äro föremål
för författar-
rätt.

Beträffande denna paragraf hava de sakkunniga (s. 99) anført, huru-
som lagar och författningar givetvis äro att anse såsom alster av en
sådan andlig verksamhet, som grundlägger auktorsrätt. Att deras syfte
är av rent praktisk art utgör icke i och för sig något hinder härvidlag.
Då emellertid dylik rätt icke äger rum med avseende på verk av nu
ifrågavarande beskaffenhet, så beror detta huvudsakligen därpå, att det
allmännas intresse ansetts påkalla största möjliga publicitet för dylika
statliga viljeförklaringar: för nämnda intresse har auktorsrätten fått vika.
Därvid bör ock märkas, att, så som lagar och förordningar i den moderna
staten tillkomma, ett hithörande arbete regelmässigt icke är resultatet av
en enda eller några få författares verksamhet, utan har fått sin form
bestämd genom samverkan av ett flertal personer och persongrupper, vilkas
särskilda andelar i auktorsrätten det mången gång skulle vara alldeles
ogörligt att fastställa. Det nu sagda lärer hava tillämplighet icke blott
på de lagstiftande statsorganens utan även på andra offentliga myndig-
heters och representationers beslut, så ock på de därtill hörande hand-
lingar, i den mån desamma eljest skulle vara föremål för auktorsrätt;
över huvud får nämnda rätt icke vålla någon inskränkning i den i 86 §
regeringsformen och 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen fastslagna
offentlighetsgrundsatsen.

I motiven till 1877 års lag framhålles, att de främmande lagarna
från eftertrycksförbudet undantaga avtryck av lagar, ämbetsverks kun-
görelser och dylikt, men att hos oss motsvarande stadganden redan fin-
nas i tryckfrihetsförordningen. Till denna hänvisas ock i början av
lagens 10 §. Emellertid har det synts ändamålsenligt att i en särskild
paragraf av förslaget uttryckligen angiva de grupper av skrifter, vilka av
nu ifrågavarande anledning äro uteslutna från auktorsrättsligt skydd.

Muntliga
yttranden.

Icke blott för de verk, som omförmälas i första stycket av föreva-
rande paragraf, utan även i fråga om vissa muntliga yttranden torde

publicitetsgrundsatsen böra föranleda en avvikelse från de vanliga författarrättsliga reglerna. I analogi med vad som enligt förslaget skall gälla angående offentliga myndigheters och representationers protokoll torde, såsom de sakkunniga föreslagit, motsvarande muntliga förhandlingar, där de eljest skulle falla inom området för de under auktorsrätten skyddade verk, böra därifrån undantagas. Även i fråga om yttranden vid offentliga sammankomster för överläggning om allmänna angelägenheter synes det vara med sakens natur överensstämmande, att författarrätten får vika för samhällets intresse i sådana yttrandens ohindrade publicerande.

Då jag ansett även sådana muntliga yttranden böra frigivas, vilka förekomma vid offentliga sammankomster i folkupplysningssyfte eller för liknande ändamål, har ett tillägg i sådan riktning gjorts till de sakkunnigas förslag.

*Departements-
chefen.*

10 §.

I denna paragraf av förslaget uttalas den i auktorsrättens natur grundade, säkerligen redan enligt 1877 års lag gällande regel, att en var må till sitt enskilda bruk mångfaldiga ett skyddat verk, utan att auktors tillstånd därtill erfordras. För de sakkunnigas motivering hänvisas till betänkandet (s. 100—101).

*Mångfaldigande till
enskilt bruk.*

Musikaliska akademien har i angivet utlåtande anmärkt, att i förslaget nödig hänsyn ej toges till auktors rätt. Enligt förslagets lydelse skulle även juridiska personer, såsom musiksällskap och liknande, tilläventyrs kunna anse sig berättigade att »till sitt enskilda bruk», exempelvis på sina enskilda övningar och samkväm, kanske i närvaro av ett stort antal åhörare, uppföra kompositioner, som mångfaldigats utan tonsättarens tillstånd. Akademien anser därför, att till denna paragraf bör fogas ett förklarande tillägg av innehåll, att mångfaldigande av komposition utan särskilt tillstånd ej skall vara tillåtet för föreningar och liknande, utan endast för privat bruk inom trängre kretsar.

Då det synes mig vara angeläget, att i lagen tydligt anges den i auktorsrätten ledande grundsatsen, att författares och tonsättares rätt endast avser hans verks offentliggörande och att ett mångfaldigande till enskilt bruk sålunda är fritt, har vad akademien i detta hänseende anfört icke föranlett ändring i de sakkunnigas förslag.

*Departements-
chefen.*

11 §.

Inskränkningar i den litterära auktorsrätten.

Auktorsrättens gestaltning under modern tid har i väsentlig mån bestämts därav, att hänsynen till samhällets och det allmänna kulturlivets intressen ansetts fordra vissa inskränkningar i auktors befogenhet. Sålunda är det under särskilda förutsättningar tillåtet att för vetenskapliga, pedagogiska eller andra kulturändamål fritt utnyttja litterära och musikaliska arbeten. Att härvid draga gränsen emellan auktors och det allmännas rätt hör till det förevarande lagstiftningsområdets mest vanskliga uppgifter. I de olika länderna har ock denna fråga blivit på olika sätt ordnad; antalet och omfånget av ifrågavarande »lagliga licenser» äro i de särskilda lagarna mycket växlande. Bernkonventionens upphovsmän hava icke heller tilltrött sig att härutinnan söka åvägabrinda någon enhetlighet: ämnet har — enligt art. 8 i den ursprungliga, art. 10 i den reviderade konventionen — uttryckligen hänskjutits till de olika unionsländernas inre lagstiftning.

I den svenska lagen av 1877 innehållas hithörande bestämmelser i 11 §. Nämda paragraf motsvaras i förslaget av dels den förevarande paragrafen, som handlar om inskränkningar i rätten till litterära verk och till vetenskapliga och tekniska avbildningar, dels 12 §, som i vissa hänseenden begränsar den musikaliska auktorsrätten.

Citat.

Den i 1877 års lag 11 § första stycket uttalade grundsatsen om citatfrihet upprätthålles i förslaget, där den fått sitt uttryck i förevarande 11 § under 1.

Text till musikaliska verk.

För de i förslaget givna bestämmelser om frihet att mångfaldiga utgiven dikt såsom text i musikaliskt verk eller på konsertprogram hänvisas till de sakkunnigas motivering (sid. 102).

Samlingar

I lagen angående äganderätt till skrift, 11 § andra stycket, stadgas om vissa väsentliga inskränkningar i auktors rätt, vilka gälla till förmån för utgivare av samlingar till bruk vid gudstjänst eller vid undervisning eller till historisk framställning. Bestämmelser i sådan riktning innehållas i de flesta främmande länders lagar; en sammanställning har givits i betänkandet (s. 102—103).

Omförmälda 11 § av vår svenska lag stadgar i nu förevarande hänseende, att såsom eftertryck icke må anses, att delar av tryckt skrift eller, där den är av ringa omfång, hela skriften intages i sådan, ur flera arbeten hämtad samling, som göres för att tjäna till bruk vid gudstjänst eller vid den elementära undervisningen i läsning, musik eller teckning

eller till historisk framställning; — därtill har genom lagen den 17 juni 1908 fogats följande tillägg: »dock må vad nu sagts icke gälla, där skriften är författad enkom i ändamål att intagas i sådan för den elementära undervisningen avsedd samling, som nyss nämnts, samt förbehåll mot eftertryck blivit gjort vid skriftens början.» Lagändringen av 1908 var närmast föranledd av en vid nämnda års riksdag väckt motion i ämnet; lagutskottets utlåtande återgives i betänkandet (s. 104).

Vid 1911 års riksdag anförde herr Fridtjuv Berg i en inom andra kammaren väckt motion, att det visat sig, hurusom utgivarnas ifrågavarande rätt kunde på ett för författarnas intressen högst betänkligt sätt missbrukas i så kallade läseböcker, utgivna för skolan. Exempel på uppenbara missbruk härutinnan föreläge. Dylika lån, som överskrede gränserna för vad hänsynen till skolans undervisningslitteratur rimligtvis kunde påkalla, måste verka skadligt för avsättningen av vederbörande författares skrifter och kränka deras rätt att få uppbära frukten av sitt arbete. I den utländska lagstiftningen vore denna rätt att begagna författares verk mera begränsad. Motionären föreslog för andra stycket av 11 § i gällande lag en förändrad lydelse, avvikande från den nuvarande därutinnan: *att framför orden »delar av tryckt skrift» inskjutits ordet »mindre» samt att vid styckets slut tillsatts följande punkt: »I dylik för den elementära undervisningen avsedd samling må emellertid icke mer än sammanlagt ett sextonsidigt tryckark av en författares skrifter utan hans eller hans rättsinnehavares medgivande kunna intagas».*

Motionen föranledde i enlighet med lagutskottets hemställa riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 april 1911, vilken skrivelse överlämnats till de sakkunniga. I skrivelsen anfördes, att även riksdagen funne lagstiftningen i förenämnda hänseende mer än nödvändigt ingripa i författarens rätt. Ett lämpligare avvägande av å ena sidan den allmänna bildningens och å andra sidan författarens anspråk syntes därför utan kränkning av de intressen, som här stode emot författarens, böra kunna föranleda en jämkning i lagstiftningen till den sistnämndes förmån. Att en sådan i någon form vore av behovet påkallad syntes framgå av de missbruk, vartill den för närvarande rådande friheten i förevarande hänseende understundom lett. På grund härav anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, i vad mån begränsning kunde böra ske i den i lagens 11 § medgivna rätt att i samling intaga delar av tryckt skrift.

Över riksdagens berörda framställning avgavs utlåtande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk. I nämnda utlåtande — refererat i betänkandet s. 105 — förklarade styrelsen sig anse, att ifråga-

Motion 1911.

Riksdagens
skrivelse
1911.

varande lånerätt borde med hänsyn till författares berättigade intressen i viss mån inskränkas. Motionärens förslag syntes vara värt beaktande, därest detsamma modifierades därhän, att begränsningen till ett tryckark bleve gällande allenast för viss tid efter ett arbetes utgivande. Denna tid kunde lämpligen sättas till tjugu år.

De sakkunnigas förslag har avfattats i huvudsaklig överensstämmelse med nämnde motionärs framställning. För motiveringen hänvisas till betänkandet (s. 106—107).

Även i vissa andra hänseenden avvika ifrågavarande bestämmelser i de sakkunnigas förslag från gällande lag. Så har lånefriheten begränsats till att avse endast samlingar, hämtade ur flera författares skrifter, under det att för närvarande hinder ej möter att utgiva en samling, som innehåller uteslutande verk av en enda författare. Den bestående lånefriheten för samlingar, som enligt lagens uttryck skola tjäna »till historisk framställning», har ansetts böra gälla endast i den mån, dylika samlingar äro avsedda för den elementära undervisningen.

I fråga om samlingar, som gjorts före den föreslagna lagens ikraftträdande, hänvisas till bestämmelserna i förslagets 32 § under 4.

Avbildningar.

Vad angår lånerätten med avseende på »litterära» teckningar och avbildningar hava gällande lags bestämmelser i förslaget förändrats till överensstämmelse med stadgandena i 3 § av den nuvarande, 6 § av den föreslagna konstverkslagen. Detta innebär, att å ena sidan lånefriheten utsträckts till att gälla vetenskapliga framställningar samt även andra till undervisningsbruk avsedda skrifter än samlingar, varemot å andra sidan lånefrihet icke vidare skall äga rum för samlingar till bruk vid gudstjänst. I sistnämnda avseende torde den nuvarande friheten sakna praktisk betydelse.

Ändringsförbud.

Enligt 16 § av de sakkunnigas förslag må den, till vilken författarrätt med avseende på ett verk överlåtits, vid verkets mångfaldigande icke förändra dess form. Berörda stadgande har tillkommit för att skydda auktors ideella intresse i att verket ej framläggas för allmänheten i förvanskad skick. Den grundsats, som sålunda ansetts böra gälla med avseende på en person, till vilken auktor överlätit sin rätt, har syntes de sakkunniga med än större skäl vara tillämplig i fråga om utgivare eller annan, som på grund av bestämmelserna i förevarande paragraf äger återgiva auktors verk utan att behöva inhämta hans tillstånd därtill. Översättning har dock tillåtits, eljest skulle låneprivilegiet bliva illusoriskt då det gäller utländska skrifter.

En av de sakkunniga, bokförläggaren Bonnier, har i avgiven reservation — s. 198 i betänkandet — hemställt, att ifrågavarande lånefrihet måtte inskränkas därhän, att den blir gällande endast i fråga om sådana samlingar, som avse undervisningen på folkskolestadiet. Reservation.

Till denna mening ansluter sig Sveriges författarförening i utlåtande, som föreningen avgivit över de sakkunnigas förslag. Föreningen anser vidare, att lagtexten bör, i fråga om rätten att i samling intaga verk av en och samma författare, så formuleras, att såsom maximum anges ett sextonsidigt tryckark. Utlåtanden

Läroverksöverstyrelsen har i avgivet utlåtande över de sakkunnigas förslag vidhållit vad styrelsen, på sätt förut nämnts, i ämnet anført med anledning av riksdagens skrivelse den 7 april 1911.

Folkskolöverstyrelsen har ock avgivit utlåtande i ärendet. Däri har styrelsen, beträffande rätten att i samling intaga arbeten av en och samma författare, föreslagit att såsom maximum måtte bestämmas ett sextonsidigt tryckark av dessa, i oktavformat med ungefär 1,800 typer på varje sida. Vidare har styrelsen hemställt, att det skydd mot intagande i en för den elementära undervisningen avsedd samling, som enligt gällande lag samt de sakkunnigas förslag är under viss förutsättning stadgat för skrift, författad enkom i ändamål att intagas i sådan samling, måtte utsträckas till att gälla varje för den elementära undervisningen avsedd skrift. Slutligen har styrelsen ansett det i paragrafen stadgade förbudet mot förändring av skrifts form böra modifieras härhän, att sådan förändring skall vara tillåten då det gäller att bringa en författares stavningssätt i överensstämmelse med det för läroböcker föreskrivna.

Att vid återgivande av en skrift begagna ett annat stavningssätt än det av författaren använda kan enligt min mening icke anses innebära en sådan ändring av skriftens form, som ifrågavande förbud avser. Vad folkskoleöverstyrelsen anført i fråga om skrift, som författats i ändamål att intagas i en för den elementära undervisningen avsedd samling, synes mig vara välgrundat och har iakttagits i departementsförslaget. I övrigt ansluter sig detta till de sakkunnigas förslag. Departementschefen.

12 §.

Förevarande paragraf i förslaget motsvarar 11 § av gällande lag i vad sistnämnda paragraf avser inskränkningar i tonsättares rätt med avseende å kompositioners mångfaldigande. De allmänna grunderna för Inskränkningar i den musikaliska auktorsrätten.

den ifrågavarande lånefrihetens medgivande hava berörts vid föregående paragraf i förslaget.

Musikeitat.

Första stycket av 11 § i 1877 års lag får väl anses åsyfta även musikaliska verk, om också lagrummets avfattning i första hand häntyder på skrifter. Förslagets bestämmelse om rätt att i ett självständigt litterärt arbete upptaga musikeitat torde således icke innebära någon avvikelse från vad nu gäller.

Samlingar.

Den privilegierade ställning, som ansetts böra tillkomma även musikaliska samlingars utgivare, var — såsom de sakkunniga (s. 109) erinrat — föremål för gensagor av flera reservanter i lagutskottet 1877. En av dessa anförde, efter en i betänkandet återgiven motivering, att ifrågavarande rättighet borde inskränkas därhän, att samlingens innehåll allenast finge lämpa sig för den elementära undervisningen i sådana allmänna skolor, där musikundervisning ej vore huvudsak.

De sakkunniga hava tillstyrkt den av nyssnämnda utskottsreservant förordade anordning, enligt vilken lånefrihet ej äger rum för samlingar till bruk i de egentliga musikskolorna. Sagda anordning återfinnes även i de tyska och österrikiska lagarna. I övrigt har stadgandet avfattats i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i lagens 11 §.

Ändringsförbud.

Vidkommande det i paragrafens näst sista stycke innehållna ändringsförbud hänvisas till redogörelsen för föregående paragraf i förslaget. För att den för musikaliska samlingar stipulerade lånefriheten skall bli effektiv, har det emellertid funnits nödigt att medgiva omsättning av det nyttjade verket, där så erfordras för samlingens ändamål.

Av de sakkunniga har professorn Valentin varit skiljaktig samt på skäl, som angivits i ett i betänkandet (s. 199—201) intaget yttrande, förklarat sig anse den föreslagna bestämmelsen om tillstånd till smärre musikaliska verks intagande i deras helhet i vissa samlingar böra utgå. Därest detta ej kan bifallas, har denne sakkunnige hemställt, att åtminstone stadgandet om rätt att omsätta musikaliska verk måtte uteslutas.

På samma ståndpunkt ställer sig musikaliska akademiën i sitt över de sakkunnigas förslag avgivna utlåtande. Även läroverksöverstyrelsen har, efter inhämtande av yttrande från direktören vid musikkonservatorium professorn B. Beckman, anslutit sig till reservanten.

För min del har jag emellertid funnit mig böra i denna punkt följa de sakkunnigas pluralitet.

Offentligt utförande.

Då enligt förslagets 2 § den uteslutande rätten att offentligen utföra utgiven komposition skall tillkomma tonsättaren utan att särskilt förbehåll därom vidare fordras, så innebär detta, i förhållande till vad nu

gäller, en avsevärd utvidgning av tonsättares rätt. Med hänsyn därtill hava de sakkunniga föreslagit, att utgivet musikaliskt verk må utan tonsättarens tillstånd offentligen utföras, därest åhörare äga tillträde utan avgift och utförandet icke heller eljest sker i förvärvssyfte.

Detta undantag från regeln om kompositörens uteslutande rätt har jag ansett böra väsentligen utsträckas. Enligt departementsförslaget är således det offentliga utförandet av sånger och dansmusik frigivet. Även andra musikaliska verk må fritt utföras, då *antingen* åhörare äga tillträde utan avgift och utförandet icke heller eljest sker i förvärvssyfte *eller* den av utförandet härflytande inkomst är avsedd för välgörande ändamål och den eller de utförande icke erhålla någon ersättning. De inskränkningar i utföranderätten, som departementsförslaget sålunda stadgar, återfinnas i norsk och dansk lag.

Departementschefen.

14 §.

Denna paragraf motsvarar gällande lags 12 §, som innehåller bestämmelser rörande de inskränkningar i författarrätten, vilka grunda sig på hänsyn till tidnings- och tidskriftslitteraturens särskilda behov. För hithörande bestämmelser i bernkonventionen enligt dess lydelse i texterna av 1886, 1896 och 1908 ävensom för den svenska och den utländska lagstiftningen i denna del hänvisas till redogörelsen i de sakkunnigas betänkande (s. 110—119).

Länerätt tidningar och tidskrifter emellan.

Enligt 12 § i 1877 års lag skall till eftertryck ej hänföras att i periodisk skrift intaga ur annan sådan skrift hämtad uppsats. Dock kan viss del av en periodisk skrifts innehåll, nämligen *dels* vetenskapliga avhandlingar och vittra arbeten, *dels* andra uppsatser så vida de äro av större omfång, skyddas genom särskilt förbehåll.

Dessa bestämmelser motsvara i det väsentliga den ursprungliga bernkonventionens regler. Den reviderade konventionen av år 1908 har utvidgat skyddet för författares rätt även i detta hänseende. Av de länder, som anslutit sig till den reviderade konventionen, hava Norge, Danmark och Nederländerna gjort förbehåll på denna punkt. Angående dessa länders ställning i förevarande avseende hänvisas till betänkandet (s. 115).

På anmodan av de sakkunniga har publicistklubben uttalat sig i denna fråga samt i en till dem avläten, i betänkandet (s. 116—118) intagen skrivelse hemställt, att någon saklig ändring av våra gällande bestämmelser i ämnet icke måtte göras.

Den av de sakkunniga, som närmast representerar tidningspressen, redaktören Rinman, har anslutit sig till publicistklubbens uppfattning.

Övriga sakkunniga hava härutinnan yttrat, att de — om också med en viss, närmast av publicistklubbens uttalande föranledd tvekan — ansett sig böra förorda, att jämväl förevarande paragraf i förslaget avfattas i enlighet med den reviderade konventionen. För dem har därvid den jämväl inom publicistklubben framhållna synpunkten varit huvudsakligen bestämmande, att Sveriges anslutning i alla punkter till den reviderade konventionen måste anses vara i allmänt kulturellt och internationellt hänseende av tillräckligt stor betydelse för att motivera den därav följande inskränkningen i pressens hittillsvarande lånerätt.

Den avfattning, som i enlighet med den reviderade konventionens grundsatser givits förevarande paragraf i de sakkunnigas förslag, innebär, att lånefriheten gäller endast ifråga om tidningar, icke för eller mot tidsskrifter. Tidningsinnehållet grupperas i överensstämmelse med den reviderade konventionen på följande sätt: Utan att särskilt förbehåll erfordras, bliva följetongromaner och noveller föremål för skydd. Skyddade under villkor, att förbehåll därom göres, äro alla tidningsartiklar i egentlig mening: med tidningsartiklar förstås då, i enlighet med den uppfattning som ligger till grund för den reviderade konventionen, icke följetongromaner eller noveller men allt annat tidningsinnehåll, som i disposition eller formgivning utvisar någon grad av originalitet. Alltid utan skydd är en tidnings nyhetsinnehåll i den mån detsamma alldeles saknar stilistisk anordning eller utformning.

Departementschefen.

I utlåtande över de sakkunnigas förslag har publicistklubben vidhållit sin i omförmälda skrivelse till de sakkunniga angivna ståndpunkt.

För min del anser jag visserligen, att det med hänsyn till intresset av konformitet skulle vara en fördel att i vår rätt upptaga den reviderade bernkonventionens ifrågavarande regel. Men denna synpunkt bör icke vara ensamt avgörande. Den svenska pressens representanter hava för sin del påyrkat nu gällande bestämmelsers bibehållande, och då någon opinion i motsatt riktning icke framträtt från författarhåll, finner jag mig icke kunna tillstyrka den ändring, varom de sakkunnigas flertal hemställt.

Förevarande paragraf av departementsförslaget återgiver således bestämmelserna i 12 § av gällande lag, dock med någon formell jämkning, syftande till större överskådlighet och reda.

För den händelse det av mig framlagda förslaget varder upphöjt till lag, blir det nödvändigt att, då vårt land i sammanhang med övergången till den nya lagstiftningen ratificerar den reviderade konventionen, förbehåll jämlikt nämnda konventions art. 27 göres därom, att Sverige önskar i denna punkt förbli bundet av bestämmelserna i den ursprungliga bernkonventionen av år 1886.

16 §.

Auktorsrätten har till uppgift att värna icke blott auktors ekonomiska, utan även hans ideella intressen. Då det gäller att bereda skydd för dessa sistnämnda bör, anföras de sakkunniga (s. 121), hänsyn tagas även till auktors naturliga anspråk på att tryggas mot sina verks offentliggörande i en utan hans tillstånd förändrad form: uppenbarligen kan ett sådant offentliggörande svårt skada hans anseende såsom författare eller kompositör. Bestämmelser, som syfta till skydd i förevarande hänseende, återfinnas i den norska, den danska och den tyska, men icke i den svenska lagen. I förevarande paragraf av de sakkunnigas förslag har emellertid införts ett stadgande i sådan riktning.

Ändringsförbud.

Såsom framgår av denna paragraf i förslaget, jämförd med 15 §, gäller ändringsförbudet endast då auktorsrätt övergått på grund av överlåtelse; i sådant fall får förvärvaren icke utan auktors tillstånd återgiva verket i förändrad form. Där åter vid auktors död hans efterlevande på grund av giftorätt, arv eller testamente inträda i hans rätt, äga dessa att förfoga över densamma även vad angår de befogenheter, som närmast avse personlighetsskyddet.

Ifrågavarande bestämmelse kan — såsom de sakkunniga yttrat — givetvis icke innebära, att varje förändring, även den allra obetydligaste, skulle vara utesluten, där icke vederbörandes tillstånd erhållits. Exempelvis lär en förläggare icke behöva sätta sig i förbindelse med författaren, då det endast gäller att rätta skrivfel eller att i en historisk framställning utbyta ett uppenbarligen felaktigt årtal mot det riktiga. Äro förändringarna åter av den betydenhet, att de förutsätta samtycke av auktor, får sådant naturligen anses vara meddelat även utan uttrycklig överenskommelse härutinnan, då det eljest framgår av omständigheterna vid avtalet: så måste exempelvis i det fall att en tonsättare medgiver sin kompositions återgivande medelst grammofon, han utan att hava därtill särskilt förbundit sig tåla de förändringar, som av tekniska skäl äro nödvändiga.

De sakkunnigas förslag i denna del är icke enhälligt; bokförläggaren Bonnier har i avgiven reservation (s. 198 i betänkandet) hemställt, att ifrågavarande paragraf måtte uteslutas. För den händelse dylika regler dock skulle upptagas i förslaget, anser reservanten, att ändringsförbudet icke bör gälla utöver författarens livstid.

Reservation.

Enligt min mening måste det betecknas som en brist i vår gällande lagstiftning, att densamma icke tillgodoser auktors ifrågavarande

Departementschefen.

intresse. Jag är således i denna punkt ense med de sakkunnigas pluralitet, vars förslag oförändrat upptagits i departementsförslaget.

20 §.

Skyddstidens
längd.

I förevarande paragraf av de sakkunnigas förslag, motsvarande 7 och 14 §§ i 1877 års lag, meddelas bestämmelser om den allmänna skyddstiden för litterära och musikaliska verk.

Enligt 1812 års tryckfrihetsförordning i dess ursprungliga lydelse gällde, att författarens eller hans rättssinnehavares rätt till skrift icke var inskränkt genom någon tidsbegränsning. Enligt en vid riksdagen 1840—41 antagen lagändring fogades emellertid till huvudregeln, enligt vilken varje skrift skulle vara författarens eller hans rättssinnehavares egendom, ett tillägg av innehåll att, så framt författarens arvingar eller rättssinnehavare icke inom tjugu år från hans död begagnat utgivningsrättigheten ävensom i händelse ett sådant begagnande icke av dem inom vart tjugonde år förnyades, det skulle stå var och en öppet att författarens efterlämnade skrifter av trycket utgiva. Enligt denna lagrummets nya lydelse var den »eviga» auktorsrätten visserligen fortfarande regel, men dess fortsatta bestånd bands vid det villkor, att av det arbete, som rätten avsåge, en ny upplaga utgaves åtminstone vart tjugonde år.

Enligt 7 och 21 §§ i 1877 års lag gäller författarrätten — varmed enligt nämnda lags språkbruk förstås allenast mångfaldiganderätten, icke rätten till offentligt uppförande och föredragande — under författarens livstid och 50 år efter utgången av det kalenderår, under vilket han dött.

Den »eviga» auktorsrätt, som gällde i vårt land under tryckfrihetsförordningens regim, återfinnes numera endast i några få lagstiftningar. Vanligen upphör auktorsrätten efter viss tids förlopp. Den lagbestämda skyddstiden, vad litterära och musikaliska verk angår, räcker i vanliga fall under auktors livstid och vissa år efter hans död. Skyddstiden varar: 80 år efter auktors död, i Spanien; 50 år efter auktors död, i Sverige (enligt huvudregeln) och vidare i Norge, Danmark, Frankrike, Nederländerna, Belgien, Portugal, Ungern, Finland, Ryssland; 30 år efter auktors död, i Tyska riket, Schweiz, Österrike, Japan. I England, Italien och Amerikas förenta stater beräknas skyddstiden på annat sätt. För dessa specialbestämmelser får jag hänvisa till betänkandet (s. 127—128).

Den reviderade bernkonventionen innehåller i 7 art. första stycket, att det genom konventionen bestämda skydd varar under auktors livstid och 50 år efter hans död. Detta är emellertid enbart ett principuttalande.

Den faktiskt gällande regeln utsäges i artikelns andra stycke, som stipulerar: *att för det fall — som allt fortfarande är för handen —, att nämnda skyddstid icke blir likformigt antagen av alla unionsländerna, skyddstiden skall bestämmas enligt lagen i det land, där skydd påkallas, utan att densamma dock kan överskrida den i verkets hemland fastställda skyddstid, samt att följaktligen de fördragsslutande länderna icke äro förpliktade att tillämpa bestämmelsen i artikelns första stycke i större utsträckning än som är förenligt med deras inre lagstiftning.* I sak gäller alltså liksom förut, att varje unionsland för sig äger, oberoende av konventionen, bestämma i fråga om skyddstidens längd.

Vid motiveringen av det till 1877 års riksdag avlåtna lagförslag yttrade departementschefen, att skyddstiden, vad tryckningsrätten anginge, såsom regel lämpligen torde kunna, i likhet med vad i norska lagen skett, bestämmas till författarens livstid och 50 år efter hans död, med avseende därå, att författare, som tillhörde en liten nation, icke kunde göra sig räkning på särdeles många eller stora upplagor av sina skrifter och därför behövde, i vederlag för den mindre marknaden, en längre skyddstid. Och då i riksdagen fråga väcktes om 50-årsperiodens nedsättande till 30 år, anförde departementschefen, att den i propositionen föreslagna tidrymden visserligen vore ganska lång, men vid bestämmandet därav hade man tagit i betraktande, att ifrågavarande rätt enligt förut gällande lag varit alldeles obegränsad och kunnat bibehållas till evärdlig tid.

Enligt 14 § i 1877 års lag, sådan paragrafen ursprungligen lydde, skulle författares och översättares rätt i fråga om uppförande av dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt arbete gälla för hans livstid och 5 år efter hans död. Genom lagen den 29 april 1904 utsträcktes skyddsperioden till att gälla i 30 år efter auktors död.

De sakkunniga hava anført (s. 129), att den skillnad, som hos oss gäller i fråga om skyddstiden för utgivningsrätten, å ena, samt skyddstiden för uppförande- och föredraganderätten, å andra sidan, måste anses bero enbart på historiska skäl; någon principiell grund för densamma lär icke kunna uppletas. Icke heller göra de utländska lagstiftningarna, annat än högst undantagsvis, någon sådan skillnad. Enligt de sakkunnigas åsikt bör ifrågakomna skiljaktighet nu hävas jämväl för den svenska rättens del. Då det sålunda gäller att fastslå en gemensam skyddstid beträffande samtliga i den litterära och musikaliska auktorsrätten ingående befogenheter, hava de sakkunniga ansett valet kunna begränsas till de två alternativen: skydd i 50 eller skydd i 30 år efter auktors död.

Motion 1907.

Vid 1907 års riksdag framställde en motionär i andra kammaren, herr H. Wijk, förslag att den allmänna skyddstiden skulle nedsättas till 30 år efter författares död. Härvid framhöll motionären, hurusom lagen dels avsåge att tillförsäkra författaren det fulla värdet av hans arbete och förty gäve honom ensam förfoganderätt däröver under en lång följd av år, dels ock å andra sidan ville tillgodose det allmänna intresse, som krävde att få fritt tillgodogöra sig det andliga arbetets produkter och i vidast möjliga mån göra dem tillgängliga för folket. Det vore detta allmänna intresse, som lett till att den förut obegränsade författarrätten inskränkts till att gälla endast under en viss begränsad tidrymd. Lagens egen mening krävde alltså, att skyddstiden ej utsträcktes utöver vad hänsynen till författarens rätt verkligen fordrade. Den litteratur, som skulle komma att beröras av en förkortning av gällande skyddstid, vore den del av den skönlitterära produktionen, som ännu några tiotal år efter författarens död hade full livskraft, som då ännu allmänt lästes och som kunde sägas utgöra vår nationallitteratur i egentligaste mening. Dennas spridning skulle givetvis gynnas bättre, om litteraturen vore fri och kunde utges av envar, än om den vore förlagsegendom. Visserligen vore icke något att invända mot att författarrätten överginge till författarens efterlevande. Men dessas rätt torde lämpligen tillgodoses, om de finge åtnjuta en så pass lång skyddstid, att en ytterligare förlängning av denna ej i någon väsentlig mån skulle öka författarrättens värde vid deras tillträdande av densamma. Detta mål vunnes fullt ut genom förslaget. Det pris, en förläggare kunde betala för författarrätten till ett enskilt arbete eller till en författares samlade skrifter, måste bero på den vinst, han ansåge sig kunna erhålla dels av det omedelbara utgivandet och dels av eventuella nya upplagor under den närmaste framtiden. Avsättningsmöjligheterna i en mer avlägsen framtid vore svårberäkneliga och osäkra, och penningvärdet av en sådan avlägsen rättighet, reducerad till närvarande tid, vore alltför ringa för att kunna åstadkomma någon nämnvärd värdeskillnad mellan en författarrätt på 50 år och en sådan på 30 år efter författares död. Skulle åter en författares efterlevande behålla författarrätten, vilket mer sällan torde ske, så kunde även i detta fall 30 år anses utgöra en lagom lång skyddstid.

Sveriges författarförening.

Lagutskottet fick från Sveriges författarförening mottaga en skrivelse i ämnet, däri föreningen anförde, att äldre klassiska författares verk, för vilka skyddet utginge först 50 år efter 1877 års lags trädande i kraft, likväl vore tillgängliga i särdeles prisbilliga upplagor. Även senare tiders märkligare arbeten hade utgivits i gottköpsupplagor. Det vore därför knappast sannolikt, att en lagändring skulle framkalla billigare pris. Vis-

serligen kunde konkurrensen vålla någon nedpressning, men å andra sidan vore det förläggaren möjligt att sätta priset lägre, då han hade trygghet mot att affären komme att lida inkräktningar från annat håll. I alla fall gällde det ju att konkurrera med andra likartade verk, och förläggarintresset bjöde då att hålla priset lågt för att främja största möjliga spridning. Vunnes sålunda intet väsentligt för allmänheten, torde däremot en nedsättning av skyddstiden ofördelaktigt drabba författarna och deras efterlevande. En författare kunde sällan lämna de sina stort annat i arv än sina skrifter; och det pris en förläggare betalade för dessa, i händelse han köpte dem vid författarens död, bleve naturligtvis, därest de antoges äga bärkraft under en längre tidsföljd, högre, om hans firma finge ensamrätt under 50 år än om det endast gällde 30 år. Dessutom rörde frågan icke enbart, såsom motionären förmenat, de skönlitterära verken, utan all litteratur, exempelvis även läroböcker, lexika och dylikt. Betalningen för dessa utginge vanligen icke en gång för alla, utan med en viss del av varje upplagas bruttovärde. Det kunde dröja många år, innan en författares möda bleve på detta sätt fullt ersatt.

Utskottet för sin del fann motionären icke hava påvisat några avsevärda olägenheter av den nuvarande skyddstiden. Icke heller syntes han i förhållande till de av föreningen utvecklade och belysta skäl för bibehållande av nämnda tid hava anfört tillräcklig anledning till inskränkning därutinnan; och hemställdes förty, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

De sakkunniga anse den allmänna skyddstiden fortfarande böra omfatta auktors livstid och 50 år efter hans död. Härvid anföra de sakkunniga: Huru långvarig skyddsperioden efter auktors död bör tillmätas, huruvida, såsom frågan nu begränsats, denna period bör sättas till 50 eller allenast till 30 år, lärer visserligen icke kunna bestämmas efter teoretiska, objektiva giltiga grunder. Det gäller att mot varandra väga auktors intresse och allmänhetens intresse samt att finna den tidpunkt, då dessa två intressen må anses väga jämnt: avgörandet härvidlag måste alltid bliva i viss mån godtyckligt. Den av författarföreningen i dess nyssnämnda skrivelse framhållna omständighet, att våra äldre klassiska författares verk, ehuru ännu skyddade, utgå i särdeles prisbilliga upplagor, är emellertid värd beaktande. Och då under de senare åren, trots gällande skydd, Tegnér's samlade dikter utgivits i en upplaga, som kostar två kronor, samt romaner av Herman Bjursten, August Blanche och Marie Sophie Schwartz utkommit som »tjugufemöresböcker», synes teorien om auktorsskyddet såsom fördyrande vår klassiska skönlitteratur näppeligen kunna vidare upprätthållas. Vid sådant för-

De sakkunniga.

hållande och med hänsyn därtill, att förevarande fråga så sent som 1907 varit föremål för riksdagens bedömande, hava de sakkunniga ansett den nu för utgivningsrätten gällande, med den reviderade bernkonventionens huvudregel överensstämmande skyddstiden av 50 år efter auktors död böra bibehållas. Samma skyddstid, som stadgas beträffande nyss nämnda rätt, bör enligt de sakkunnigas mening gälla jämväl för uppförande-, utförande- och föredraganderätten.

Skyddstidens
längd enligt
konstverks-
lagen.

Här torde få beröras motsvarande bestämmelser i gällande konstverkslag samt i de sakkunnigas förslag till ny sådan lag. Enligt 1 och 2 §§ i konstverkslagen varar konstnärens reproduktionsrätt, när efterbildandet sker genom konstnärligt förfarande, under konstnärens livstid, men då ett konstverk efterbildas genom tryck, fotografi eller avgjutning eller på annat dylikt sätt, intill utgången av tionde året efter det, under vilket konstnären avlidit. Att för den konstnärliga auktorsrätten gäller en annan skyddstid än på det litterära och musikaliska området är för vårt land egendomligt. De sakkunniga hava, i 13 § av förslaget till lag om rätt till verk av bildande konst, föreslagit utsträckande av skyddstiden, även vad den konstnärliga auktorsrätten angår, till 50 år efter konstnärens död. För de sakkunnigas motivering hänvisas till betänkandet (s. 182).

Tillika får jag erinra, att enligt svensk rätt patent är gällande under 15 och skydd för mönster och modeller under 5 år från dagen för ansöknings ingivande till vederbörande myndighet.

Danmark.

I betänkandet (s. 131—132) är nämnt, hurusom, då i Danmark frågan om de för anslutning till 1908 års konvention nödiga lagändringar var före i folketinget 1911, det av tinget i ärendet tillsatta utskottet uttalade sig för, att den auktorsrättsliga skyddstiden skulle inskränkas till auktors livstid och 30 år därefter, i likhet med vad i Tyskland vore fallet. Dock ansågs, att Danmark icke på egen hand borde företaga en sådan ändring; men utskottet yttrade den önskan, att det från dansk sida måtte arbetas för en inskränkning av författarrätten i sådan riktning och att förhandlingar därom måtte inledas med Norge och Sverige och sedan på en internationell konferens med samtliga bernunionens stater. Med anledning härav förklarade i tinget vederbörande minister, att sådana förhandlingar snarast skulle igångsättas. Härefter antogs regeringens lagförslag, i vilket bibehållits den förutvarande skyddstiden, gällande under auktors livstid och 50 år efter hans död.

I anslutning till vad nu nämnts får jag härmed inför Kungl. Maj:ts anmäla en den 10 april 1912 av ministern för utrikes ärendena till chefen för justitiedepartementet avlåten skrivelse av följande innehåll: Härva-

rande danske minister hade meddelat, att under förhandlingarna i danska riksdagen rörande förslag till lag om ändringar i lagen om författarrätt och konstnärsrätt från nästan alla håll den åsikt gjorts gällande, att den nuvarande skyddstiden av femtio år från författarens död vore oskäligt lång och att det vore tillräckligt med en skyddstid av trettio år från författarens död. Den danska regeringen ansåge, att frågan borde tagas under överbägande innan nästa revision av förenämnda lag verkställdes, men förmenade å andra sidan, att det icke skulle vara lämpligt att vidtaga en dylik nedsättning av skyddstidens längd endast för Danmarks vidkommande, därest Sverige och Norge bibehölle den nuvarande bestämmelsen om en tid av femtio år; och hade danska regeringen förty anhallit om ett uttalande, huruvida den svenska regeringen vore villig att eventuellt längre fram biträda ett förslag till nedsättning av ifrågavarande skyddstids längd.

För min del anser jag den tid av 50 år efter auktors död, under vilken mångfaldiganderätten enligt vår lag är gällande, vara väl drygt tillmätt. Vad i detta avseende anfördes i förutnämnda motion vid 1907 års riksdag finner jag synnerligen beaktansvärt. *Departementschefen.*

Historiskt kan den ifrågavarande bestämmelsen förklaras, då den ju tillkommit för att förmedla övergången från den »eviga» auktorsrätten enligt tryckfrihetsförordningens regel. Men då det efter tillkomsten av 1877 års lag gällde att bestämma skyddstiden för den dramatiska uppföranderätten, valdes ej den för utgivningsrätten stadgade 50-årsperioden utan en skyddstid av 30 år efter författarens död.

I överensstämmelse med vad av de sakkunniga föreslagits anser även jag, att en enhetlig skyddstid nu bör fastställas, lika för de särskilda befogenheter, som den litterära och musikaliska auktorsrätten innefattar, samt för den konstnärliga auktorsrätten. Sistnämnda rätt varar, som nyss nämnts, under konstnärens livstid och i vissa fall 10 år därefter. Vid sådant förhållande synes det vara en lämplig medelväg att såsom allmän skyddstid bestämma den i fråga om dramatisk uppföranderätt nu stadgade perioden, auktors livstid och 30 år därutöver. En sådan skyddstid är som nämnt gällande i Tyskland, Schweiz och Österrike samt motsvarar den uppfattning, som kommit till synes i Danmark.

För den händelse vid en blivande behandling av förevarande lagförslag den allmänna skyddstiden skulle anses böra nedsättas till en kortare period efter auktors död än den femtioåriga, hava de sakkunniga förklarat sig anse att, även för detta fall, den nuvarande skyddstiden bör, såsom ock skett i Danmark, bibehållas intill dess frågan varit före på en av de konferenser, som med vissa mellantider äga rum mellan de till

bernunionen anslutna stater; nästa konferens är utsatt att hållas i Rom senast år 1918.

En sådan provisorisk anordning kan jag emellertid icke förorda. Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, äger enligt den reviderade konventionen varje land för sig att bestämma om skyddstidens längd. När nästa konferens mellan unionsländerna kan hållas lärer ock vara omöjligt att nu förutse. Jag anser således, att den ifrågasvarande bestämmelsen bör införas i det nu föreliggande förslaget. Därest, såsom det är min mening att föreslå, den nya lagstiftningen kommer att träda i kraft först med ingången av år 1920, lärer tiden medgiva den danska och eventuellt även den norska regeringen att, om de så finna önskligt, vidtaga nödiga åtgärder för att en förkortning av den ifrågasvarande skyddsperioden må kunna samtidigt genomföras i de tre skandinaviska länderna. Nämnade regeringar torde böra genom ministern för utrikes ärendena hållas underrättade om gången av förevarande lagstiftningsfråga.

Departementsförslagets förevarande stadgande om en, i förhållande till vad nu gäller, väsentligen nedsatt skyddstid torde icke böra tillämpas i fråga om mångfaldigande av sådana litterära och musikaliska verk, som utkommit före den nya lagstiftningens ikraftträdande. En föreskrift därom har fogats till övergångsbestämmelserna i 32 § under 1.

24 §.

Ansvar.

Departementsförslagets 24 § motsvarar 23 och 24 §§ i de sakkunnigas förslag samt 10, 15 och 18 §§ i 1877 års lag.

De i lagen bestämda lägsta bötesbeloppen 20 och 10 kronor hava nedsatts till 5 kronor. Bötesmaximum, som i lagen och de sakkunnigas förslag fastställts till 1,000 kronor, har i departementsförslaget, med hänsyn till att frihetsstraff icke är stadgat, förhöjts till 2,000 kronor. Samma maximum gäller enligt den danska lagen.

Då enligt lagen endast saluhållande och försäljning träffas av straff, avse straffbestämmelserna i förslaget varje art av spridande, således även uthyrande av exemplar — en form av spridande, vilken har sin huvudsakliga betydelse i fråga om musikaliska och kinematografiska verk — samt exemplars offentliga utdelande. I departementsförslaget hava jämväl sistnämnda arter av spridande angivits i själva lagtexten.

Vidare har bestämts utsagts, att även ett verks återgivande i ett enda exemplar betraktas såsom mångfaldigande.

I fråga om skadestånd stadgas i 15 § av gällande lag, att eftertryckaren skall hava till målsäganden förbrutit upplagan samt att han skall ersätta målsäganden värdet av de exemplar därav, som ej finnas i behåll, beräknat efter boklädspriset för exemplar av den senast utgivna, rättmätiga upplagan. Kunna dessa grunder för beräkning av skada icke följas, skall skadeståndet bestämmas efter annan grund, som provas skälig. Lägsta belopp, vartill skadestånd må sättas, skall i ty fall vara tjugufem kronor.

Skadestånd.

Nämnda anordning, enligt vilken hela upplagan eller dess bruttovärde tillfaller målsäganden, är ägnad att oskäligt gynna denne på eftertryckarens bekostnad. Detta system, som upptagits från tryckfrihetsförordningen — där emellertid särskilda bestämmelser om ansvar jämte skadeståndet saknades — samt från Norges och Danmarks äldre författningar, är numera i nämnda länder övergivet och synes icke heller böra bibehållas i vår lagstiftning. Frågan om eftertryckarens ersättningskyldighet torde böra regleras i enlighet med de allmänna skadeståndsbestämmelserna. Något visst minimum för skadeståndets belopp har icke ansetts böra fastställas.

25 §.

Paragrafens stadganden avvika i särskilda avseenden från bestämmelserna i lagens 15 och 16 §§. Enligt förstnämnda lagrum skola befintliga exemplar av en olovlig upplaga vara förbrutna till målsäganden, det vill säga tillfalla honom utan lösen. Denna anordning har emellertid av skäl, som jag angivit vid 24 § i förslaget, ansetts icke böra bibehållas. Dock måste givetvis genom bestämmelser i lag förebyggas, att eftertryckaren med sina olovligen framställda exemplar kommer i tillfälle att konkurrera med författaren eller hans rättsinnehavare. Enligt förevarande paragraf i förslaget är således huvudregeln, att de exemplar av ett olovligen mångfaldigat verk, vilka eftertryckaren ej hunnit avyttra, skola förstöras. I överensstämmelse med vad som gäller enligt förordningen angående patent har målsäganden tillagts rätten att, där han så önskar, tillösa sig ifrågakomna exemplar.

Om olagliga exemplar och materialier.

Med de uteslutande för det olovliga mångfaldigandet användbara materialier, såsom formar, stenar, stereotyper och plåtar, skall så förfaras, exempelvis genom avslipande av graverade plåtar eller nedsmältning av stereotyper, att missbruk ej kan ske. Föreskriften i lagens 16 § om beslagtagande av sådana materialier har uteslutits.

I departementsförslaget har paragrafen omredigerats, utan att därmed åsyftats någon saklig avvikelse från vad de sakkunniga föreslagit.

32 §.

Ikraftträdande.
Övergångsbestämmelser.

Den nya lagstiftningen torde böra träda i kraft med ingången av år 1920. Angående de övergångsbestämmelser, som av de sakkunniga föreslagits, hänvisas till betänkandet (s. 142—147) samt till vad jag härutinnan yttrat vid redogörelsen för 20 § i förslaget. Vad de sakkunniga i förevarande 32 § under 7 föreslagit beträffande dramatiska och mimiska verk synes böra gälla även om kinematografiska alster. I enlighet med därom av skandinaviska grammofonaktiebolaget gjord hemställan hava i departementsförslaget bestämmelserna under 9 angående musikaliska verk gjorts tillämpliga även i fråga om skrifter och muntliga föredrag.

Departementsförslaget och de sakkunnigas förslag.

Jag sammanfattar de ändringar av någon betydenhet, vilka under omarbetningen inom departementet vidtagits i de sakkunnigas förslag. Auktors mångfaldiganderätt har inskränkts till att gälla endast det reproducerande, som sker genom tryck, maskinskrivning eller fotografi (2 §). Kretsen av de från den föreslagna lagens skydd uteslutna muntliga yttranden har utvidgats (9 §). Bestämmelserna angående lånerätt med avseende å samlingar till undervisningsbruk hava något jämkats (11 §). Utförandet av musikaliska verk har frigivits i väsentligt större utsträckning än enligt de sakkunnigas förslag (12 §). Bestämmelserna angående tidningars och tidskrifters inbördes lånerätt hava återförts till vad som nu gäller (14 §). Den allmänna skyddstiden har bestämts till auktors livstid och trettio år därutöver (20 §). Bötesmaximum vid olovligt mångfaldigande och offentliggörande har förhöjts (24 §). Övergångsbestämmelserna hava i särskilda hänseenden utvidgats (32 § under 1, 7 och 9).

Jag övergår nu till en redogörelse för det av de sakkunniga avgivna förslaget till

Lag om rätt till verk av bildande konst.

Skiljaktigheter mellan de sakkunnigas förslag och gällande lag.

De viktigaste skiljaktigheterna mellan de sakkunnigas förslag och gällande lag äro följande: Till den konstnärliga auktorsrättens föremål hänföras i förslaget jämväl verk av byggnadskonst samt konsthantverk och konstindustri (1 §). Även det efterbildande, som sker i annan konst-

art än originalets, är auktor förbehållet (2 §). För vissa efterbildningar njutes enligt förslaget auktorsrätt (3 §). I fråga om rätten att, utan konstnärens lov, för studieändamål eller till enskilt bruk efterbilda konstverk meddelar förslaget specificerade bestämmelser, i samband varmed stadgas förbud att å efterbildning av konstverk anbringa originalkonstnärens namn eller signatur på sätt, som kan leda till förväxling (5 §). Lagens regler om inskränkningar, som i det allmännas intresse gälla med avseende på konstnärs rätt, hava i förslaget något jämkats till konstnärens favör (6 och 7 §§). Konstnären har säkerställts mot konstverks återgivande i förändrad form (8 och 11 §§). Bestämmelsen i gällande lags 4 § om konstverk, som överlättes till staten eller menighet, har uteslutits (se vid 10 §). Skyddstiden har i förslaget utsträckts till att omfatta konstnärens livstid och 50 år efter hans död (13 §). Lagens stadganden om ansvar, skadestånd och förfarande med olagliga efterbildningar och materialier hava i särskilda avseenden förändrats (15 och 16 §§).

1 §.

För det under den här ifrågavarande auktorsrätten skyddade verket är karakteristiskt, att i detsamma ett andligt innehåll genom de bildande konsternas medel bragts i en individuell form samt att verket har till sitt främsta syfte att hos åskådaren framkalla en psykisk verkan av estetisk art — genom sistnämnda bestämning avgränsas den förevarande gruppen av verk från de avbildningar av huvudsakligen instruktiv beskaffenhet, som falla under det litterära skyddet. Rättens för-
mål.

Såsom föremål för denna auktorsrätt anges i de sakkunnigas förslag verk av bildande konst, såsom teckning och annan grafisk konst, målarkonst, bildhuggarkonst, byggnadskonst samt konsthantverk och konstindustri.

Den första författning, som uttryckligen tillerkände arkitekturen konstverksskydd, var den danska lagen av 1864. Vad den svenska rätten angår, torde, såsom de sakkunniga (s. 151—152) närmare utvecklat, det kunna antagas, att den konstnärliga auktorsrätten enligt 1897 års lag icke omfattar byggnadsverk. I vårt land åtnjuta byggnadsverk således endast det skydd, som beredes genom det i lagen angående äganderätt till skrift intagna förbud mot eftertryck av byggnadsritningar. I den tyska konstverkslagen av 1876 var uttryckligen stadgat, att lagen ej skulle hava tillämplighet å byggnadskonsten. Liknande bestämmelse fanns i norska konstverkslagen av 1877. Arkitektur.

Under det att bernkonventionen av 1886 icke berör arkitekturens verk på annat sätt, än att såsom föremål för konventionsskydd angivas jämväl planritningar och skisser, som hänföra sig till byggnadskonsten, har i paristilläggsakten av 1896 stipulerats, att i de unionsländer, där skydd tillerkännes icke blott arkitektoniska planer, utan även själva byggnadsverken, dessa verk skola tillgodonjuta bestämmelserna i bernkonventionen och tilläggsakten. De unionsländer, som vid tiden för pariskonferensen skyddade icke blott byggnadsplaner utan även byggnadsverk, voro Frankrike, Schweiz, Belgien, Spanien och möjligen Italien. Den nya tyska konstverkslagen av 1907 räknar såsom verk av bildande konst jämväl byggnadsverk, i den mån de fullfölja konstnärliga syften.

I art. 2 av den reviderade konventionen upptagas bland de konstnärliga arbeten, för vilka unionsländerna äro pliktiga att bereda skydd, även verk av byggnadskonst. I motiven betonas, att här är fråga endast om skapelser av konstnärlig originalitet, varemot sådana verk, i vilka arkitektens personlighet icke tagit sig uttryck, äro uteslutna från skydd. Bland de länder, som ratificerat den reviderade konventionen, är det endast Norge, som på denna punkt gjort förbehåll, i det nämnda stat förklarat sig härutinnan förbliva vid den ursprungliga bernkonventionen. Då emellertid den norska lagen av 1893 innehåller förbud mot att, utan konstnärens samtycke, till någon byggnad använda hans originala byggnadsteckningar, blir skillnaden mellan den norska lagens och den reviderade konventionens ståndpunkt praktiskt sett icke synnerligen avsevärd.

I eu under år 1908 genom svenska teknologföreningen till chefen för justitiedepartementet ingiven, därefter till de sakkunniga överlämnad skrivelse — refererad i betänkandet s. 153 — har föreningens avdelning för husbyggnadskonst hemställt, att arkitekten måtte som varje annan konstnär tillerkännas skydd för sina verk; detta skydd bör gälla så väl för själva det arkitektoniska verket, som för de ritningar, vilka ytterst konstituera detta; så väl för verket, såsom en helhet betraktat, som för dess detaljer.

De sakkunniga.

De sakkunniga hava, i enlighet med vad sålunda hemställts från svenska arkitekter, föreslagit, att det skydd, som gäller för övriga konstarter, jämväl skall komma arkitekturen till del. Härvid hava de anfört, att den enligt gällande lag bestående olikhet icke kan anses vara grundad i sakens natur. Ingen lär vilja bestrida, att det konstnärliga skapandet på arkitekturens område kan vara lika betydande och originellt som målarens eller skulptörens verksamhet på sitt arbetsfält. Vid sådant förhållande och med hänsyn jämväl till den moderna svenska byggnadskonstens höga ståndpunkt hava de sakkunniga ansett den inhemska lag-

stiftningen på auktorsrättens område nu böra fullständigas därhän, att i enlighet med den reviderade bernkonventionens bestämmelse även arkitekturens verk bliva delaktiga av det allmänna konstnärliga rättsskyddet. Den omständigheten, att ett byggnadsverk tjänar ej blott estetiska, utan även praktiska ändamål, bör alltså enligt de sakkunnigas mening icke föranleda, att detsamma uteslutes från konstskyddet. Men å andra sidan blir byggnaden föremål för berörda skydd allenast i den mån densamma är att anse såsom ett konstverk, i den mån således som densamma genom individuell formgivning syftar till en estetisk verkan. Ett byggnadsverk, som är rent hantverksmässigt framställt utan spår av konstnärlig originalitet, faller alltså utom konstskyddet. Icke heller kan detta skydd omfatta en byggnads rent tekniskt konstruktiva element. För övrigt hänvisas till de sakkunnigas redogörelse och motivering s. 151—155 i betänkandet.

På de grunder, som av de sakkunniga utvecklats, anser även jag, att sådana byggnader, som hava karaktären av konstverk, nu böra ställas under det skydd, som förevarande lag anordnar. Departementsefen.

Konsthantverk och konstindustri — för vilka jag i det följande använder det sammanfattande uttrycket *konstslöjd* — överensstämma med arkitekturen därutinnan, att deras alster åsyfta icke blott estetisk verkan, utan även praktisk nytta; i regel är väl nyttighetssynpunkten övervägande. Enligt 1897 års lag torde konstslöjden icke vara föremål för skydd. Den reviderade bernkonventionen innehåller i art. 2 sista stycket, att verk av konst, tillämpad å industrien, skyddas i den mån, varje lands inre lagstiftning sådant tillåter. Denna bestämmelse innebär, att ett unionsland, vars egen lagstiftning icke skyddar konstslöjdens alster, icke heller har skyldighet att bereda skydd för dylika alster från andra unionsländer, *men att* ett land, vars lag meddelar skydd för de ifrågasvarande verken, är pliktigt att låta detta skydd gälla även till förmån för andra unionsländer, detta således utan reciprocitet.

Konsthant-
verk och
konstindu-
stri.

De sakkunniga hava nu föreslagit, att konstverksskyddet skall utsträckas även till konstslöjdens alster. Emellertid anse de sakkunniga, att i förhållande till utlandet villkoret om reciprocitet bör gälla även i fråga om konstslöjden, och hemställa alltså att, därest skyddet sålunda utsträcker, Sverige — med begagnande av den i art. 27 av 1908 års konvention unionsländerna tillförsäkrade rätt — måtte vid tillträde till konventionen göra sådant förbehåll, att ömsesidighetsgrundsatsen även i denna punkt upprätthålles.

För de sakkunnigas motivering får jag hänvisa till betänkandet (s. 155—163), varav jämväl framgår, att konsthantverkarnas gille ävensom svenska slöjdföreningen i framställningar till de sakkunniga påkallat skydd i förevarande avseende.

I detta sammanhang får jag erinra, att för vissa alster av konsthantverk och konstindustri skydd anordnats genom lagen om skydd för vissa mönster och modeller den 10 juli 1899. Genom registrering enligt nämnda lag kan, där mönstret är nytt, mönstrets upphovsman eller hans rättsinnehavare vinna rätt att med andras uteslutande begagna mönstret vid tillverkning till avsalu av alster tillhörande metallindustrien. Såsom av motiven framgår, avser lagen endast så kallade prydnadsmönster, men icke nyttighetsmönster. Beträffande förhållandet mellan nämnda lag och den föreslagna lagstiftningen om konstverksskydd för alster av konstslöjd hänvisas till betänkandet (s. 163—165).

Utlåtanden.

I utlåtanden, som av patent- och registreringsverket samt konsthantverkarnas gille och svenska slöjdföreningen avgivits över de sakkunnigas förslag, har förslaget i denna del tillstyrkts.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium har med eget utlåtande avlämnat yttranden från ett stort antal föreningar, bolag och enskilda näringsidkare, som representera olika grenar av den verksamhet, vars alster det ifrågasatta skyddet avser. Efter en redogörelse för omförmälda yttrandens innehåll anför kollegium följande: Hur tilltalande än tanken på ett över hela konstslöjden utsträckt konstverksskydd måste förefalla, har man dock givetvis att framgå med varsamhet i dessa frågor. Vi sakna härvidlag inom landet vunnen erfarenhet och få icke utan vidare på svenska förhållanden tillämpa de rön, som gjorts i de stora industriländerna. Skyddet bör principiellt ej utsträckas till de tillverkningar, som av sina utövare ännu ej anses mogna därför. Konstverksskyddet måste sålunda enligt kollegiets mening bliva i avsevärd mån inskränkt till sitt tillämplighetsområde. Vad det konstnärliga hantverket beträffar, så föreligger från dettas sida, enligt vad av de till kollegium inkomna yttranden framgår, ett allmänt intresse för konstverksskydd. Kollegium anser därför, att detta skydd om möjligt bör utsträckas till konsthantverket i dess helhet. Beträffande den konstnärliga industrien, har kollegium funnit ett ganska allmänt intresse för skydd vara rådande inom möbeltillverkningen. Av metallindustriens representanter hava endast de inom guldsmedsbranschen hörda samman slutningarna förordat förslaget. Däremot hava textil-, tapet-, glas-, porslins- och lervaruindustrierna i det hela ställt sig avvisande; även Sveriges industriförbund anser, att lagen ej bör beröra alster av konstindustri. I enlighet därmed finner kollegium, att konstverksskyddet bör, vad konst-

industrien angår, gälla endast möbeltillverkningen och guldsmidet. Denna begränsning bör enligt kollegiets mening icke vara slutgiltig; i den mån som inom en industri uppstår ett övervägande intresse av skydd, bör denna industri inordnas under lagens tillämplighetsområde.

De skäl, som de sakkunniga till stöd för sin ståndpunkt anfört, finner jag vara synnerligen beaktansvärda. Men å andra sidan anser jag, lika med kommerskollegium, det icke böra ifrågakomma att införa konstverksskydd för sådana arter av konstslöjd, vilkas utövare icke önska sådant skydd. Kollegium har, med stöd av den av kollegium i ämnet verkställda undersökning funnit konstverksskyddet böra gälla dels i fråga om konsthantverket i dess helhet dels, vad konstindustrien angår, beträffande möbeltillverkningen och guldsmidet. Kollegium har emellertid självt fäst uppmärksamheten på den svårighet, som möter då det gäller att avgöra, huruvida ett föreliggande alster är en produkt av hantverk eller av industri. Med hänsyn till denna, i vissa fall säkerligen alldeles olösliga svårighet och då en sådan uppdelning näppeligen låter förena sig med de allmänna grundsatserna för auktorsträtten, finner jag mig icke kunna tillstyrka, att alster av konsthantverk och alster av konstindustri behandlas på olika sätt i skyddshänseende. Vad de två industrigrenar angår, vilka enligt kollegiets mening böra ställas under konstverksskyddet, så finnes för guldsmidet redan nu möjlighet till skydd enligt mönsterlagen, som ju avser alster tillhörande metallindustrien. Och det är min avsikt att i annat sammanhang inför Kungl. Maj:t föreslå sådan ändring i nyssnämnda lag, att densamma blir tillämplig även vad möbelfabrikationen beträffar. Representanterna för konstindustriens övriga grenar ställa sig avvisande till de nu föreslagna bestämmelserna. Vid sådant förhållande finner jag mig böra hemställa, att varken konstindustrien eller konsthantverket för närvarande måtte göras till föremål för det skydd, som förmedlas av konstverkslagen.

2 §.

Enligt gällande lags 1 och 2 §§ äger konstnären uteslutande befogenhet att efterbilda sitt konstverk dels genom konstnärligt förfarande — därvid emellertid, liksom i 1867 års lag, konstnärens rätt begränsats till att avse endast reproduktioner utförda i den konstart, vartill originalet hörer — dels ock genom tryck, fotografi eller avgjutning eller på annat dylikt sätt, det vill säga genom rent mekaniskt eller kemiskt förfarande. Omförmälda inskränkning i fråga om efterbildande genom konstnärligt förfarande innebär, att från konstnärens reproduktionsrätt undantages ett

Departementschefen.

Rättens innehåll.

skulpturverks återgivande i målande eller tecknande konst ävensom en målnings eller en tecknings efterbildande genom plastik. Motsvarande stadgande förekom i Danmarks, Norges och Tysklands äldre författningar, men har ej upptagits i dessa länders nya lagar.

I förevarande förslag har nämnda undantagsbestämmelse, teoretiskt ohållbar och praktiskt av skäligen ringa betydelse, fått falla. Enligt förslaget skyddas alltså ett konstverk mot varje slags efterbildning, som sker genom konstnärligt förfarande, oavsett om kopian framställs i originalets konstart eller icke. Vidare skyddas verket, enligt förslaget som enligt gällande lag, mot mångfaldigande på mekanisk eller kemisk väg, vare sig mångfaldigandet sker genom tryck, fotografi, avgjutning eller på annat dylikt sätt. Givetvis avser skyddet även varje konstnärligt-mekaniskt reproduktionsförfarande, exempelvis en målnings återgivande genom grafisk konst.

Vad särskilt angår de av den konstnärliga auktorsrätten omfattade byggnadsverk, så äro givetvis dessa — i den mån icke annat föranledes av den visserligen ganska ingripande undantagsbestämmelsen i förslagets 7 § — skyddade mot efterbildande genom målande och tecknande konst samt fotografi. Men en byggnad kan återgivas även på det sätt, att byggnaden själv eller de ritningar, efter vilka den uppförts, användas som förebild vid uppförande av en ny byggnad. Att jämväl denna art av efterbildande är förbehållen den originala byggnadens arkitekt ligger i sakens natur; dock har, vid det förhållande att skyddet för arkitekturverk är en nyhet i förslaget, ifrågavarande praktiskt synnerligen betydelsefulla regel ansetts böra uttalas i lagtexten, såsom ock skett i den nya tyska lagen.

3 §.

Vissa efter-
bildningar
föremål för
auktorsrätt.

Under det att förslagets nästföregående paragraf skyddar konstnär *mot* efterbildning av det av honom utförda konstverket, anordnar den förevarande paragrafen skydd *för* vissa efterbildningar och fullständigar således 1 §, vilken ju i första hand avser originalverk. I förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk äro motsvarande bestämmelser meddelade i 4 §, till vars motivering här hänvisas.

Vid en jämförelse mellan de i den konstnärliga och de i den litterära auktorsrätten innefattade befogenheter blir konstnärens rätt med avseende på det återgivande, som sker på mekanisk eller kemisk väg, att jämföras med ett litterärt verks mångfaldigande. Däremot måste, såsom de sakkunniga (s. 171) anfört, då varje särskilt konstnärligt förfarande följer sina egna, av materialet och tekniken betingade lagar, det

efterbildande, som sker i annat konstnärligt förfarande än originalets — exempelvis en målning återgivande i etsning, därvid tekniken blir en helt ny och färgerna överförs till valörer av svart och vitt —, hos efterbildaren förutsätta ett individuellt konstnärligt skapande av den betydelsen, att detsamma efter auktorsrättens allmänna grunder svårigen kan fränkännas skydd. Att på det litterära området en översättare under vissa förhållanden kan göra anspråk på skydd för sin översättning är ju redan i vår gällande lag erkänt. Och med översättning kan det här ifrågasvarande konstnärliga efterbildandet rätt väl jämföras.

5 §.

Paragrafen motsvarar 10 § i förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk; till motiveringen för sistnämnda paragraf hänvisas. Efterbildande till enskilt bruk.

Enligt gällande lag har konstnären förbehållits reproduktionsrätt, allenast i den mån efterbildandet sker till försäljning eller offentligt utställande. Sådant efterbildande, som äger rum i studiesyfte eller till enskilt bruk, är således fritt för en var. Denna regel ligger ock till grund för förslagets bestämmelser. Visserligen har från konstnärshåll till de sakkunniga hemställts om en sådan avfattning av ifrågasvarande stadganden, att även det efterbildande, som sker för studieändamål eller till enskilt bruk, skulle vara beroende av konstnärens samtycke. De sakkunniga hava emellertid ansett sig även här böra fasthålla vid den uppfattning av auktorsrätten, att densamma icke kan innebära annat eller mera än befogenheten för auktor att bestämma i fråga om sina verks offentliggörande.

Genom bestämmelserna i denna paragraf frigives endast själva reproduktionsrätten. Däremot har konstnärens uteslutande befogenhet i fråga om efterbildningars spridande ej lidit någon minskning. Spridande av efterbildning, som framställts i enlighet med det i denna paragraf givna tillstånd, straffas enligt 15 §.

Av de sakkunniga har professorn Bergström varit skiljaktig och ansett, att ur förslaget bör uteslutas bestämmelsen om rätt för en var att, utan konstnärens tillstånd, för studieändamål eller till sitt enskilda bruk efterbilda konstverk. Reservation Reservationen finnes intagen i betänkandet (s. 201—202).

Till reservantens mening ansluta sig, i yttranden som angivits över de sakkunnigas förslag, fria konsternas akademi ävensom svenska konstnärernas förening samt konstnärsförbundet. Utlåtanden.

Däremot har nationalmusei nämnd ansett ifrågavarande bestämmelser böra kvarstå i förslaget. Enligt nämndens mening skulle det stå i strid mot det allmänna rättsmedvetandet, att ägaren till ett konstverk förbjödes att i vilket lovligt ändamål som helst utföra en fotografi av detsamma, så snart den icke försäljes eller reproduceras i ett arbete avsett för försäljning.

Departementschefen.

Lika med de sakkunnigas flertal samt nationalmusei nämnd finner jag ifrågavarande, i auktorsrättens väsen grundade regel böra upprätthållas även vad konstnärs befogenhet angår.

Förbud mot signaturs anbringande å kopia.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke har närmast tillkommit med anledning av yrkande, som därutinnan framställdes i en under år 1894 till Kungl. Maj:t ingiven skrift från svenska konstnärernas förening. Stadgandet avser att i såväl konstnärens som allmänhetens intresse förekomma förväxling mellan originalverket och efterbildningen. Stadgandet får således sin huvudsakliga tillämpning i de fall, då efterbildningen utförts medelst samma konstnärliga förfarande som originalet.

6 §.

Inskränkningar i konstnärs rätt.

Förslagets 6 §, motsvarande 3 § i gällande lag, fastställer de inskränkningar i konstnärens befogenhet, som hava sin grund i vetenskapliga eller pedagogiska intressen. Lagens bestämmelser hava emellertid i förslaget blivit i vissa hänseenden modifierade. Så här, i överensstämmelse med vad som gäller enligt norsk, dansk och tysk lag, lånerätten bundits vid villkoret, att efterbildningen är ägnad och avsedd till förklaring av texten. Vidare har enligt förslaget ifrågavarande lånerätt begränsats till att gälla endast de konstverk, som utgivits eller varit offentligen utställda: blott i fråga om dessa föreligger från konstnärens sida en förklaring, att de äro avsedda för offentligheten.

7 §.

Konstverk å allmän plats.

Enligt lagens 5 § skall förbudet mot efterbildning ej gälla i avseende på konstverk, som är utställt på öppen plats eller anbragt å byggnads utsida. Nämnda paragraf motsvaras av 7 § i förslaget. På grund av yrkande från konstnärshåll har emellertid lagens berörda stadgande modifierats därhän, att endast det efterbildande är tillåtet, som sker genom teckning eller annan grafisk konst, målarkonst eller fotografi. Däremot få skulpturverk icke plastiskt efterbildas och naturligtvis

icke heller byggnadsverk »efterbyggas». Förslagets regel överensstämmer med vad som gäller enligt dansk, tysk och österrikisk lag: i den norska rätten är ifrågavarande undantag från konstnärens befogenhet okänt.

8 §.

Förslagets 8 § ansluter sig till motsvarande bestämmelser i 11 och 12 §§ av det föregående lagförslaget, till vilkas motivering hänvisas. Ändringsförbudet kan emellertid icke uppehållas med samma stränghet på det konstnärliga området som på det litterära. När ett konstverk efterbildas medelst annat förfarande än det för originalverket använda, exempelvis då en målning återgives medelst träsnitt eller fotografi, måste, såsom vid 3 § närmare utvecklats, efterbildandet med nödvändighet innebära vissa väsentliga förändringar: dessas tillåtlighet utgör sålunda endast en konsekvens av det i lagen givna tillståndet till efterbildande.

Ändrings-
förbud.

10 §.

I förslagets 10 § första stycket uttalas den i auktorsrättens natur grundade regel, att då konstverk övergår i annans ägo, auktorsrätten ej är innefattad i överlåtelsen, med mindre särskilt avtal därom skett. Motsvarande bestämmelse återfinnes i den gällande konstverkslagens 4 §, vars andra punkt emellertid fastställer en — jämväl enligt förslaget gällande — inskränkning i konstnärs rätt med avseende å porträttbild, som av honom utförts.

Rätten till
bestäld
porträttbild

Första och tredje punkterna av 4 § i 1897 års konstverkslag hava följande lydelse: Övergår konstverk i annans ägo, varde konstnären eller hans rättsinnehavare icke genom överlåtelsen förlustig de rättigheter, som ovan omförmälas; dock skola, där konstverk av konstnären eller hans rättsinnehavare överlåtes till staten eller menighet, sagda rättigheter anses innefattade i överlåtelsen. Har annat blivit uttryckligen avtalat, än nu för varje fall är stadgat, vare det gällande. I de sakkunnigas förslag har denna bestämmelse uteslutits.

Om konst-
verk, som
överlåtes till
staten eller
menighet.

Enligt 4 § i den äldre konstverkslagen av 1867 undantogs från reproduktionsförbudet efterbildning av konstverk, som tillhörde staten eller menigheter. I en under år 1894 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse, vände sig svenska konstnärernas förening bland annat mot sagda undantagsbestämmelse. I nämnda skrivelse, som i denna del finnes avtryckt i betänkandet (sid. 176—179), anförde föreningen huvudsakligen

följande: Staten eller menigheter betalade ingalunda frikostigare än andra köpare av konstverk. Vid sådant förhållande vore det oriktigt, att konstnären i följd av ett verks försäljning till staten eller menighet förlorade sin reproduktionsrätt. Den obegränsade kopieringsfriheten föranledde tillkomsten av fuskverk i reproduktionsväg, något som icke kunde lända till skönhetskänslans höjande. Den ursprunglige skaparens anseende som konstnär skadades genom underhaltiga efterbildningar. Ville staten göra kopieringsrätten i sina samlingar till allmän egendom, så borde den liksom en enskild person genom skälig betalning förvärva sig densamma. Den rådande kopieringsfriheten borde alltså inskränkas därhän, att i enlighet med de norska och tyska lagarnas bestämmelser dylika kopior icke måtte få avyttras eller försees med signatur. Akademien för de fria konsterna, som avgav utlåtande i ärendet, instämde i föreningens hemställan.

Vad sålunda från konstnärshåll anförts vann endast i viss mån beaktande vid avfattandet av nyssnämnda stadganden i 1897 års lag.

De sakkunniga.

De sakkunniga anföra härutinnan (sid. 180): Den nya lagens bestämmelser i ämnet beteckna en kompromiss mellan den äldre författningens ståndpunkt och konstnärernas i omförmälda skrift framförda önskemål. Visserligen är stadgandet av dispositiv natur och kan således sättas ur kraft genom avtal av annat innehåll. Men då, åtminstone vad förvärv till nationalmuseum angår, sådant avtal endast sällan läser förekomma, övergår reproduktionsrätten i fråga om de till museet sålda konstverken regelmässigt till staten. Ifrågavarande bestämmelse tolkas av vederbörande därhän, att densamma anses för staten medföra skyldighet att ställa den rätt till kopierande för saluhållande och utställande, vilken staten sålunda förvärvat, till allmänhetens fria förfogande, endast med de inskränkningar, som nödvändiggöras ur ordningssynpunkt och av utrymmesskäl. Att denna ordning måste för konstnärerna te sig synnerligen otillfredsställande är uppenbart; till de sakkunniga har ock från olika håll hemställts, att lagens ifrågavarande bestämmelse icke måtte upptagas i förslaget.

Efter en redogörelse för utländska bestämmelser i ämnet — av vilken framgår, att enligt de norska, danska, tyska, österrikiska, engelska och belgiska lagarna konstnären behåller reproduktionsrätten, när han avyttrar sitt verk till staten eller menighet, lika väl som vid försäljning till enskilda — förklara de sakkunniga, att de i likhet med de svenska konstnärernas förening anse en konstnär böra, även då han avyttrar sitt konstverk till staten eller menighet, principiellt vara bibehållen vid reproduktionsrätten. I detta sammanhang framhålla de sakkunniga, att

enligt de för nationalmuseum gällande stadgar museets ändamål är att verka för konstsinnets väckande och fostrande hos folket samt för konstens och konstvetenskapens främjande. Detta ändamål lär icke tillgodoses genom den yrkesmässiga, i ekonomiskt syfte bedrivna kopieringens frigivande. Med hänsyn härtill och på de skäl i övrigt, vilka angivits i föreningens nyssnämnda skrift, hava de sakkunniga ansett lagens ifrågavarande bestämmelse icke böra inflyta i förslaget. Enligt detta skall således jämväl vid konstverks försäljning till staten eller menighet konstnären, därest annat ej avtalats, äga kvar reproduktionsrätten.

I sitt vid 5 § omförmälda utlåtande har nationalmusei nämnd anført, att de arbeten av samtida svenska konstnärer, som förvärfvas till statens konstsamlingar och till konstmuseer som åtnjuta statsunderstöd eller med dessa jämställda offentliga konstinstitutioner, böra enligt museernas plan och uppgift komma till allmänhetens kännedom i så stor utsträckning som möjligt. Därför anser nämnden, att det fortfarande bör tillkomma museernas föreståndare rätt att, så ofta det prövas skäligt, medgiva fotografering av museets konstföremål och bestämma om försäljning inom museet av fotografier eller likartade mekaniska efterbildningar av dessa föremål utan att konstnärens medgivande därtill behöver inhämtas.

Utlåtande

Vad de sakkunniga föreslagit anser jag mig kunna i huvudsak biträda. Lagens ifrågavarande bestämmelse har, såsom den kommit att tillämpas, visat sig leda till ett allmänt frigivande av rätten till kopiers framställande och avyttrande. Detta rättstillstånd har otvivelaktigt varit i hög grad ogynnsamt för konstnären såväl ur ekonomisk synpunkt som även med hänsyn till hans berättigade intresse däri, att hans verk icke spridas bland allmänheten i en förvanskad form. Det legitima behovet av en viss kopieringsfrihet torde vara fullt tillgodosett genom bestämmelsen i förslagets 5 §, som frigiver det efterbildande, vilket sker för studieändamål eller till enskilt bruk.

Departementsschefen

Om jag således lika med de sakkunniga anser, att den nu i offentliga samlingar faktiskt rådande kopieringsfriheten bör stävjas, har jag däremot med anledning av nationalmusei nämnds nyss berörda yttrande funnit en bestämmelse lämpligen böra meddelas av innehåll, att då konstverk av konstnären eller hans rättinnehavare överlåtits till staten eller menighet, överlåtelsen skall anses innefatta jämväl rätt att genom fotografi efterbilda verket, oförkränt dock den rätt, som i enahanda avseende tillkommer överlåtaren. Detta stadgande, som blir att tillämpa då icke annat avtalats mellan kontrahenterna, kan icke sägas i någon mer avsevärd mån ingripa i konstnärens rätt. Han bibehålles vid sin övriga, i auktorsrätten innefattade befogenheter. Och vad angår rätten att mång-

faldiga verket genom fotografi, är denna honom fortfarande obetagen; sistnämnda rätt tillkommer efter överlåtelsen såväl konstnären som den nye ägaren.

11 §.

Ändrings-
förbud.

Med avseende på det i denna paragraf meddelade ändringsförbudet får jag hänvisa till vad jag yttrat vid redogörelsen för 16 § av det föregående och 8 § av det förevarande lagförslaget.

13 §.

Skyddstidens
längd.

Såsom jag redan förut omnämnt, hava de sakkunniga hemställt, att skyddsperioden för den konstnärliga auktorsrätten måtte fastställas till samma tid som gäller i fråga om författarrätten. För de sakkunnigas motivering hänvisas till betänkandet (s. 182—183).

Även jag anser, att verk av bildande konst nu böra i detta avseende jämnställas med litterära och musikaliska verk, men av skäl, som jag angivit vid redogörelsen för 20 § i det föregående lagförslaget, har jag funnit skyddstiden böra gälla icke, såsom de sakkunniga föreslagit, i 50 utan endast i 30 år efter konstnärens död.

15 §.

Ansvar och
skadestånd.

Förslagets 15 §, som stadgar angående ansvar och skadestånd vid olovligt efterbildande samt spridande, utställande och införsel av olovliga efterbildningar, motsvarar 6 § första och andra styckena samt 8 § av 1897 års författning. I det inom departementet omarbetade förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk äro ansvars- och skadeståndsbestämmelser meddelade i 24 §, till vilken paragrafs motivering hänvisas.

Liksom i det sistnämnda lagförslaget har jag höjt bötesmaximum från 1,000 till 2,000 kronor. Därigenom har jämväl tillgodosetts ett önskemål, som av tekniska högskolans lärarkollegium i avgivet utlåtande framställts i fråga om ansvar för olovligt efterbildande av byggnadsverk.

16 §.

Förfarandet
med olovliga
efterbild-
ningar m. m.

Den nya 16 § motsvarar, i vad den avser förfarandet med vissa materialier, gällande lags 6 § sista stycket. Grunderna för de stadganden, som i förevarande 16 § meddelas, äro desamma, som varit bestämmande

för reglerna i 25 § av förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk; och torde här få hänvisas till vad vid sistnämnda paragraf anförts. Från regeln om olovliga efterbildningars förstörande har i förslaget, liksom i tyska lagen, gjorts ett av sakens natur betingat undantag för det fall, då efterbildningen är ett byggnadsverk.

De ändringar, som jag låtit vidtaga i de sakkunnigas förslag, äro följande: Alster av konsthantverk och konstindustri äro, enligt departementsförslaget liksom enligt gällande lag, uteslutna från det konstnärliga auktorsskyddet (1 §). Då konstverk överlätas till staten eller menighet, skall överlåtelsen regelmässigt innefatta viss reproduktionsrätt (10 §). Den allmänna skyddstiden har bestämts till konstnärens livstid och trettio år därutöver (13 §). Bötesmaximum vid olovligt efterbildande har fördubblats (15 §).

Departementsförslaget och de sakkunnigas förslag.

Återstår nu att redogöra för de sakkunnigas förslag till

Lag om rätt till fotografiska bilder.

De viktigaste skiljaktigheterna mellan de sakkunnigas förslag och gällande lag äro följande: Lagens föreskrift om vissa uppgifters anbringande å fotografisk bild såsom villkor för densammas skyddande har icke upptagits i förslaget (se vid 1 §). Bestämmelsen i lagens 7 §, enligt vilken skydd icke njutes för bild som återger annan fotografisk bild eller skrift eller skyddat konstverk, har uteslutits (se vid 1 §). Förslaget tillägger fotograf jämväl den uteslutande rätten att genom kinematografi förevisa av honom framställda bilder (2 §). Lagens stadganden om beställares rätt hava väsentligen modifierats (6 §). Skyddstiden har förhöjts från fem till femton år efter en bilds första utgivande (7 §). Stadgandena om ansvar, skadestånd och förfarande med olagliga avbildningar och materialier hava i särskilda avseenden förändrats (8, 9 och 10 §§, motsvarande 8 och 9 §§ i departementsförslaget). Den föreslagna lagen har tillagts återverkande kraft (17 §, motsvarande 15 § i departementsförslaget).

Skiljaktigheter mellan de sakkunnigas förslag och gällande lag.

1 §.

Denna paragraf i förslaget angiver såsom den ifrågavarande rättens föremål bilder, som framställts genom fotografi. Vår gällande lag lik-

Rättens föremål.

ställer uttryckligen det fotomekaniska förfarandet med det fotokemiska. Den reviderade konventionen avser så väl fotografiska verk som verk, framställda genom ett fotografi liknande förfarande; detta sista uttryck torde närmast avse de fotomekaniska reproduktionssätten. Visserligen lär det vara överflödigt att särskilt framhålla sistnämnda förfarande, men för vinnande av överensstämmelse mellan den inhemska och den internationella rätten har i förslaget upptagits den reviderade konventionens formulering i denna punkt.

Om beteck-
ningstvång.

Enligt 1897 års lag har skyddet för fotografisk bild gjorts beroende av det villkor, att fotografen, vid bildens utgivande, å varje exemplar därav utsätter tydlig uppgift om sitt namn eller sin firma, den ort, där han är bosatt eller idkar sin rörelse, samt det år, då bilden först utgavs; honom likväl obetaget att anbringa uppgiften om orten och namnet eller firman å kartong eller annat, varå bilden uppfodras. I bernunionens länder uppställles regelmässigt icke någon fordran på dylika uppgifters anbringande. Liknande beteckningstvång gäller dock enligt de norska och danska lagarna.

Svenska fotografernas förbund har i en under år 1909 till chefen för justitiedepartementet ingiven, därefter till de sakkunniga överlämnad skrivelse hemställt, att bestämmelsen om beteckningstvång måtte utgå ur lagen. Då i fråga om en persons övriga ägodelar annan icke finge tillägna sig dessa, även om de vore omärkta, borde även de fotografiska alstren kunna påräkna skydd, fastän de ej bure fotografens namn. Vid det förhållande, att fotografens rätt efter viss tid upphörde, vore det rättvist, att den, som ville nyttja en fotografisk bild, själv finge taga reda på, om detta nyttjande vore strafflöst. Vidare vore det lätt att utplåna det instämplade årtal, som funnes på fotografien, men å andra sidan svårt för en fotograf att leda i bevis, att året verkligen förekommit på originalet till en orättmätig reproduktion. Vad kinematografiska filmremсор anginge, kunde sådana enligt den nuvarande ordningen icke bliva föremål för skydd: en sådan remsa bestode ju av en otalig mängd små fotografier och det vore otänkbart att åstämpla varje sådan fotografi de uppgifter, som lagen fordrade.

De sakkunniga ansluta sig till den uppfattning, som gjorts gällande i nyssnämnda skrift. Härvid yttra de sakkunniga (s. 189), att vad i skriften anföres om omöjligheten att med nu gällande beteckningstvång vinna skydd för en kinematografisk film torde vara ovedersägligt. Även måste det medgivas, att lättheten att från en fotografi avlägsna beteckningen kan leda till rättsförlust för fotografen. Enligt den uppfattning,

som ligger till grund för förslaget, bör en fotografi redan på negativets stadium vara föremål för skydd. Med denna förslagets ståndpunkt äro givetvis stadgandena om beteckningstvång oförenliga. De strida ock mot vad i art. 4 av den reviderade bernkonventionen stadgas därom, att åtnjutandet och utövningen av de genom konventionen garanterade rättigheter icke äro bundna vid någon formalitet. På dessa grunder hava gällande stadganden om beteckningstvång icke blivit upptagna i de sakkunnigas förslag.

I sitt förutnämnda utlåtande har publicistklubben hemställt, att beteckningstvånget måtte bibehållas, enär det eljest blir omöjligt att avgöra, huruvida en bild är skyddad eller ej.

På de skäl, som anförts av svenska fotografernas förbund och av de sakkunniga, har jag emellertid ansett mig böra godkänna de sakkunnigas förslag i denna del.

Jämlikt 7 § av gällande fotografilag åtnjutes icke skydd enligt sagda lag för bild, varigenom annan fotografisk bild eller ock skrift eller skyddat konstverk återgives. Av skäl, som angivits i de sakkunnigas motivering (s. 190), har denna bestämmelse icke upptagits i förslaget.

Om bestämmelsen i gällande lags 7 §

2 §.

Enligt lagens 1 § äger fotografen den uteslutande rätten att låta en genom fotografi framställd bild till försäljning eller offentligt utställande återgivas genom fotografi. Lagens bestämmelse motsvaras av stadgandena i förslagets 2 § första stycket samt 3 §.

Rättens innehåll. Mångfalligande.

Den fotografen enligt förslaget tillagda ensamrätten att genom fotografi mångfaldiga av honom framställda fotografiska bilder gäller naturligen även för kinematografiska verk. Jämlikt andra stycket av 2 § förbehålles fotografen jämväl den uteslutande befogenheten att genom kinematografi eller liknande förfarande offentligen förevisa bilderna. Givetvis gäller denna befogenhet ej blott i fråga om originalbilderna, utan även med avseende på de efter dem framställda avbildningar. För skillnaden mellan de kinematografiska alster, beträffande vilka den litterära auktorsrättens regler tillämpas, och de allenast såsom fotografier skyddade hänvisas till min redogörelse för 1 § av förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk.

Förevisande genom kinematografi.

6 §.

Rätten till
beställd
porträttbild.

De sakkunnigas förslag innehåller i 6 § första stycket, att där fotografisk bild övergår i annans ägo, fotografens rätt enligt den föreslagna lagen ej skall vara innefattad i överlåtelsen, med mindre särskilt avtal därom skett. Vad angår bilder, som icke utförts efter beställning, får väl motsvarande anses gälla även nu, i analogi med vad därom stadgas i konstverkslagens 4 §. I fråga om beställd bild däremot övergår enligt 3 § av 1897 års fotografilag fotografens rätt å beställaren, där ej annat uttryckligen avtalats. Med avseende på fotografiska bilder, som utförts efter beställning, har således reproduktionsrätten helt och hållet lagts i beställarens hand, fotografen själv är, lika med tredje man, utesluten från rätten. Förbudet för fotografen att återgiva bilden gäller även för det fall, att bilden saknar skydd, vare sig detta beror på att skyddstiden utgått eller därpå att de för skydds åtnjutande stadgade villkor icke iakttagits. Då sistberörda stadgande avser även sådana bilder, som icke äro föremål för skydd, faller detsamma så till vida utom ramen för den här ifrågavarande rätten.

Från svenska fotografer har till de sakkunniga hemställts, att vårlags ifrågavarande stadgande icke måtte upptagas i förslaget.

Av de sakkunniga har nu föreslagits ett stadgande av innehåll att, då fotografisk porträttbild framställts efter beställning, den ej må av fotografen mångfaldigas utan beställarens tillstånd. För de sakkunnigas motivering hänvisas till betänkandet (s. 193—194). Stadgandet överensstämmer med vad som enligt den nuvarande och den föreslagna konstverkslagen gäller i fråga om porträttbilder, skyddade enligt nämnda lag.

Utlåtanden.

Publicistklubben har i sitt nyssnämnda utlåtande avstyrkt de sakkunnigas förslag i denna del. Därvid har anförts, att illustrationsmaterialet, särskilt porträttbilderna, spela en stor och allt mer växande roll i den nutida pressen. Med den nya bestämmelsen skulle en tidning eller tidskrift icke kunna införa ett porträtt, som av den porträtterade själv ställts till förfogande, med mindre fotografens tillstånd inhämtas; oftast är detta för en daglig tidning omöjligt att medhinna inom den tid under vilken reproduktionen har något aktualitetsintresse. För övrigt torde en reproduktions intagande i en tidning icke minska möjligheten till avsättning av bilden.

I avgivet utlåtande har även fotografiska föreningen hemställt, att gällande lags regel i förevarande avseende måtte bibehållas.

Jämväl professorn i konsthistoria vid Lunds universitet E. Wrangel har i ett till Kungl. Maj:t inkommet yttrande anført, att särskilt då fråga

är om bilder, beställda för vetenskapliga ändamål, de nu gällande bestämmelserna äro att föredraga framför de av de sakkunniga förordade.

De sakkunnigas ståndpunkt i förevarande avseende har jag icke kunnat godkänna. De av dem, lika för den konstnärliga auktorsrätten och för fotografs skydds rätt, föreslagna bestämmelserna härutinnan torde visserligen böra gälla beträffande sådana porträttbilder, som skyddas enligt konstverkslagen. Men, såsom de sakkunniga själva framhållit (s. 42), är i det nu förevarande lagförslaget icke fråga om auktors rätt — till en sådan kan fotografien såsom en rent teknisk verksamhet icke giva upphov. Vid detta förhållande och med hänsyn jämväl till innehållet i sistnämnda tre yttranden, har jag ansett den nuvarande lagens huvudregel äga företräde framför det av de sakkunniga föreslagna stadgandet. Departementsförslaget återgiver således den nu gällande bestämmelsen, dock med den modifikation, att någon föreskrift icke meddelats för det fall, att den lagligen bestämda skyddstiden gått till ända.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till den ändring, som jag sålunda vidtagit, komma bestämmelserna i 11 § av de sakkunnigas förslag att sakna tillämplighet, och har alltså nämnda paragraf uteslutits.

Ang. 11 § i de
sakkunnigas
förslag

7 §.

Enligt 1 § av gällande lag varar skyddet för fotografisk bild intill utgången av femte året efter det, under vilket bilden först av fotografen utgavs. I de sakkunnigas förslag har skyddstiden förhöjts till femton år efter utgivandet. Häremot har jag icke något att erinra.

Skyddstiden
längd

8—9 §§.

För de i departementsförslagets 8 och 9 §§ — motsvarande 8, 9 och 10 §§ i de sakkunnigas förslag — givna stadganden om ansvar, skadestånd och förfarande med olovligen framställda avbildningar och materialier hänvisas till min redogörelse för 24 och 25 §§ i det inom departementet omarbetade förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk.

Ansvar,
skadestånd
m. m.

15 §.

I departementsförslagets 15 § — motsvarande 17 § i de sakkunnigas förslag — meddelas stadgande om lagens ikraftträdande ävensom

Ikraft-
trädande

Övergångs-
bestämmelser.

övergångsbestämmelser. Lagen om rätt att återgiva fotografisk bild har icke tillämpning å bild, som blivit utgiven före lagens ikraftträdande. I detta avseende skiljer sig nämnda författning från lagarna angående äganderätt till skrift och angående rätt att efterbilda konstverk, vilkas bestämmelser ju äga återverkande kraft. Den reviderade bernkonventionen är, jämlikt art. 18, tillämplig å alla verk, som vid tiden för densammas trädande i kraft ännu icke blivit allmän egendom i sitt hemland på grund av skyddstidens utlöpande. För att bereda möjlighet till skydd för de med konventionens nämnda bestämmelse åsyftade verk, har det varit nödvändigt att, med avvikelse från vad nu gäller i fråga om fotografier, även i det förevarande förslaget upptaga principen om lagens återverkande kraft. De av de sakkunniga föreslagna undantag från nämnda princip överensstämma med motsvarande stadganden i det föregående lagförslagets 25 §. Förevarande övergångsbestämmelser, sådana de av de sakkunniga avfattats, hava i departementsförslaget något jämkats, varjämte tillagts ett stadgande av innehåll, att den, som före lagens trädande i kraft lovligt genom kinematografi eller liknande förfarande offentligen förevisat fotografiska bilder, skall vara oförhindrad att fortfarande på samma sätt offentligen förevisa bilderna.

Departementsförslaget och de sakkunnigas förslag.

Såsom av den nu lämnade redogörelsen framgår, har jag i de sakkunnigas förslag gjort allenast de ändringar, att stadgandet i 6 § angående beställd fotografisk bild återställts till huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller, i sammanhang varmed nämnda förslags 11 § uteslutits, samt att övergångsbestämmelserna i vissa avseenden kompletterats.

Förutom de i det föregående nämnda ändringar hava åtskilliga jämkningar av redaktionell art vidtagits i de sakkunnigas tre lagförslag.»

Departementschefen uppläste de inom justitiedepartementet omarbetade förslagen till

- 1) lag om rätt till litterära och musikaliska verk;
- 2) lag om rätt till verk av bildande konst;
- 3) lag om rätt till fotografiska bilder;

och hemställde departementschefen, att över nämnda förslag, som voro av den lydelse bilagor vid detta protokoll utvisa, lagrådets utlåtande

måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställdan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Harry Guldberg.

Förslag

till

Lag

om rätt till litterära och musikaliska verk.

Häriigenom förordnas som följer:

Om rättens föremål samt författaresh och tonsättarehs befogenheter.

1 §.

Enligt de i denna lag givna bestämmelser skyddas rätten till följande verk, nämligen:

- 1) skrift och muntligt föredrag;
- 2) musikaliskt verk;
- 3) teckning samt grafisk eller plastisk avbildning, där teckningen eller avbildningen är av vetenskaplig eller teknisk art samt ej, efter sitt huvudsakliga ändamål, att betrakta såsom konstverk;
- 4) mimiskt verk (balett eller pantomim);
- 5) kinematografiskt verk, vartill i denna lag hänföres jämväl verk, avsett att återgivas genom ett kinematografi liknande förfarande.

Med författare förstås i denna lag upphovsman till verk, varom här ovan sägs.

2 §.

Författare äge uteslutande rätt att genom tryck eller fotografi mångfaldiga sitt verk. Till tryck hänföres i denna lag jämväl maskinskrivning.

Därjämte have författare till dramatiskt, mimiskt eller kinematografiskt verk uteslutande rätt att offentligen uppföra detsamma ävensom tonsättare uteslutande rätt att offentligen utföra av honom komponerat musikaliskt verk.

Innan skrift eller muntligt föredrag utgivits, tillkomme författaren uteslutande rätt att offentligen föredraga verket.

Författare äge ock uteslutande rätt att mångfaldiga sitt verk genom detsamma öfverförande på mekaniskt tal- eller musikinstrument eller på vals, platta, band eller annan till dylikt instrument hörande inrättning. Där ett sålunda öfverfört verk genom instrumentet återgives, anses detta såsom utförande eller föredragande av verket.

3 §.

Den enligt 2 § författare tillerkända befogenhet innebär även uteslutande rätt för honom att på sätt i nämnda paragraf sägs mångfaldiga ävensom offentligen uppföra, utföra eller föredraga sitt verk i översättning till annat språk eller från en till annan munart av samma språk, så ock i bearbetning.

Såsom bearbetning anses i synnerhet:

1) dramatisering eller eljest öfverförande av en skrift från en litterär form till en annan ävensom skrifts öfverförande till en form, avsedd att återgivas genom kinematografi eller liknande förfarande;

2) ett musikaliskt verks omsättning för ett eller flera instrument eller för en eller flera sångstämmor.

Såsom bearbetning anses icke, att i fri anslutning till ett verk framställes ett nytt, i det väsentliga självständigt sådant.

4 §.

Den, som översatt eller bearbetat ett verk, have för sin översättning eller bearbetning den författarrätt, som i 2 och 3 §§ är nämnd: oförkränkt dock den rätt, som må tillkomma originalverkets författare.

5 §.

Utgivare av tidning, tidskrift eller annat verk, som består av självständiga bidrag från särskilda medarbetare, anses såsom författare till verket såsom en helhet betraktat. Är utgivare till sådant samlingsverk ej känd, betraktas verkets förläggare såsom utgivare.

Författare till särskilt bidrag behåller författarrätten till detta.

6 §.

Förbindes skrift med musikaliskt verk, behålle vardera verkets författare den honom tillkommande författarrätt. Lag samma vare, där skrift förbindes med teckning eller avbildning.

7 §.

Äro flera gemensamt författare till ett verk, som ej består av självständiga bidrag från de särskilda medarbetarna, erfordras för förfogande över författarrätten till verket samtliga författaresh samtycke.

8 §.

Såsom författare till ett verk varde, där ej annat visas, den ansedd, vilken på sedvanligt sätt å verket angivits såsom sådan.

I fråga om verk av författare utan uppgivet eller under diktat namn företrädes författaren, intill dess han givit sig till känna på sätt i 22 § sägs, i sin rätts utövning av den, vilken finnes å verket nämnd såsom utgivare eller, där sådan ej angivits, såsom förläggare.

9 §.

Uteslutna från skydd enligt denna lag äro:

1) lagar, förordningar, kungörelser, offentliga myndigheters, riksdagens, beredningars och kommittéers samt kyrkliga, kommunala och andra offentliga representationers handlingar, protokoll, beslut och skrivelser, så ock andra allmänna handlingar;

2) muntliga förhandlingar i riksdagen och andra offentliga representationer, så ock yttranden vid domstolar och eljest inför offentliga myndigheter ävensom vid offentliga sammankomster i folkupplysnings-syfte eller för liknande ändamål eller för överläggning om allmänna angelägenheter.

10 §.

Utan författaresh tillstånd må en var till sitt enskilda bruk mångfaldiga hans verk.

11 §.

Utan hinder av vad i denna lag är stadgat vare tillåtet:

1) att vid författande av nytt, i det väsentliga självständigt verk utgiven skrift begagnas på det sätt, att ordagrant eller i sammandrag anföras delar därav, som åberopas till bevis eller upptagas till granskning, belysning eller ytterligare utveckling;

2) att utgiven dikt mångfaldigas såsom text i musikaliskt verk eller på konsertprogram;

3) att mindre delar av utgiven skrift eller, där den är av ringa omfång, hela skriften intages i sådan, ur flera författaresh skrifter hämtad

samling, som efter sin beskaffenhet är avsedd att tjäna till bruk vid gudstjänst eller i skolor eller eljest vid elementär undervisning. I en dylik för den elementära undervisningen avsedd samling må dock icke intagas mer av samma författares skrifter än som motsvarar ett tryckark av dessa. Är skrift författad för att användas vid den elementära undervisningen, vare, där förbehåll mot eftertryck blivit gjort vid skriftens början, förbjudet att utan författarens tillstånd intaga skriften eller del därav i sådan samling, som i föregående punkt avses.

I fall, varom i första stycket under 2 eller 3 förmäles, må det nyttjade verkets form icke förändras utan särskilt tillstånd av författaren eller hans rättsinnehavare; dock vare, där så erfordras, översättning tillåten.

I vetenskaplig framställning eller i skrift, som är avsedd att tjäna till bruk vid undervisning, må till förklaring av texten intagas teckning eller avbildning, som utgivits eller varit offentligen utställd; dock att teckningens eller avbildningens form icke må utan särskilt tillstånd förändras i vidare mån än som nödvändiggöres av det för återgivandet använda förfarandet.

12 §.

Likaledes vare tillåtet:

1) att delar av utgivet musikaliskt verk, oförändrade eller i utdrag, anföras i ett i det väsentliga självständigt litterärt verk;

2) att enstaka ställen av ett utgivet musikaliskt verk eller, där det är av ringa omfång, hela verket intages i sådan, ur flera tonsättares verk hämtad samling, som efter sin beskaffenhet är avsedd att tjäna till bruk vid gudstjänst eller i skolor, musikskolor dock undantagna, eller eljest vid elementär undervisning.

I fall, varom i första stycket under 2 förmäles, må det nyttjade verkets form icke utan tonsättarens eller hans rättsinnehavares tillstånd förändras; dock vare, där så erfordras för samlingens ändamål, tillåtet att omsätta verket för ett eller flera instrument eller för en eller flera sångstämmor.

Sånger och dansmusik må utan tonsättarens tillstånd offentligen utföras, där verken förut äro utgivna.

Samma lag vare om offentligt utförande av andra musikaliska verk, då åhörare äga tillträde utan avgift och utförandet icke heller eljest sker i förvärvssyfte eller

då den av utförandet härflytande inkomst är avsedd för välgörande ändamål och den eller de utförande icke erhålla någon ersättning.

13 §.

Då skrift, teckning eller avbildning eller musikaliskt verk begagnas, efter vad i 11 § eller i 12 § första stycket är tillåtet, skall författarens namn angivas, så framt detsamma finnes å verket utsatt.

14 §.

Tillåtet vare ock att i tidning eller tidskrift intaga ur annan tidning eller tidskrift hämtad uppsats.

Vetenskapliga avhandlingar eller vittra verk må dock ej införas, om förbehåll mot eftertryck blivit gjort vid deras början eller, där de äro intagna i tidskrift, vid början av det eller de häften, vari de förekomma. Vad nu är sagt om vetenskapliga avhandlingar och vittra verk gälle ock om andra uppsatser, så vida de äro av större omfång.

Då uppsats, i enlighet med vad nu medgivits, intages i tidning eller tidskrift, skall den nyttjade tidningens eller tidskriftens titel angivas.

Om rättens övergång.

15 §.

Vid författares död gånge hans ifrågavarande rätt över till hans rättsinnehavare efter lag.

Författarrätt må, med eller utan villkor eller inskränkning, överlåtas till annan.

16 §.

Har författarrätt med avseende på ett verk till någon överlåtits, må denne icke, utan särskilt tillstånd av författaren eller hans rättsinnehavare, vid verkets mångfaldigande eller offentliga uppförande, utförande eller föredragande förändra verkets form.

17 §.

Den, som genom överlåtelse erhållit förlagsrätt till ett verk, må ej, utan uttryckligt medgivande av författaren eller hans rättsinnehavare, framställa mer än en upplaga och denna ej större än ettusen exemplar.

18 §.

Tillstånd att offentligen uppföra dramatiskt eller mimiskt verk, utföra musikaliskt verk eller föredraga skrift eller muntligt föredrag medför, så framt ej annorledes är avtalat, för den, som erhållit tillståndet, befogenhet att på sätt, som nyss nämnts, återgiva verket överallt och så ofta han finner för gott, men ej att på annan överlåta någon rätt därtill.

Sådant tillstånd må ock lämnas åt flera, så vida ej annorlunda är avtalat. Har, då uteslutande rätt att uppföra, utföra eller föredraga verket till någon överlåtits, denne under fem på varandra följande år ej begagnat sig därav, vare den, som överlåtitt rätten, oförhindrad att lämna tillstånd till verkets återgivande även åt andra.

Vid meddelande av tillstånd, som nu är sagt, företrädes i fråga om dramatiskt verk, därtill musik hörer, tonsättaren av textens författare, varemot beträffande opera eller annat musikaliskt verk, vartill hörer text, författaren till texten företrädes av tonsättaren.

19 §.

Författares i denna lag stadgade rätt med avseende på verk, som icke blivit utgivet, må ej i hans eller efterlevande makes, arvinges eller testamentstagares bo tagas i mät för gäld.

Om rättens upphörande.

20 §.

Författares rätt enligt denna lag vare gällande intill utgången av trettionde året efter det, under vilket författaren avlidit.

21 §.

Äro flera gemensamt författare till ett verk, som ej består av självständiga bidrag från de särskilda medarbetarna, gälle föfattarrätten intill utgången av trettionde året efter den senast avlidne författarens dödsår.

22 §.

För verk av författare utan uppgivet eller under diktat namn utjutes skydd enligt denna lag intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först offentliggjordes; dock att, där författaren, innan nämnda skyddstid gått till ända, giver sig till känna antingen genom att låta sitt namn utsättas på en ny upplaga av verket eller ock genom anmälan i justitiedepartementet samt tre gånger i allmänna tidningarna införd kungörelse, han då må njuta till godo den rätt, som i 20 § sägs.

Har såsom utgivare av sådant samlingsverk, som omförmäles i 5 §, angivits offentlig undervisningsanstalt, akademi eller vetenskapligt eller annat samfund eller förening, vare verket föremål för skydd intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först utgavs.

23 §.

Utgives verk, som avses i 22 §, i flera avdelningar, vilka tillsammans bilda ett helt, skall skyddstiden räknas från det år, den sista avdelningen utgavs; dock vare, där en avdelning utgivits senare än två år efter det år, under vilket den närmast föregående utgavs, skyddstiden för den äldre av dessa avdelningar räknad från sistnämnda år.

Ansvarsbestämmelser.

24 §.

Med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor straffes:

1) den, som i annat fall, än i 10, 11, 12 eller 14 § medgives, utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd på sätt i 2 eller 3 § sägs mångfaldigar ett enligt denna lag skyddat verk, i ett eller flera exemplar, vare sig verket mångfaldigas i sin helhet eller delvis;

2) den, som till salu håller eller genom försäljning, utdelande, uthyrande eller annorledes sprider eller ock i riket till spridande inför sådant exemplar av ett enligt denna lag skyddat verk, som honom veterligen blivit i annat fall, än i 11, 12 eller 14 § medgives, utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd framställt på sätt i 2 eller 3 § sägs;

3) den, som, utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd, offentligen uppför ett enligt denna lag skyddat dramatiskt, mimiskt eller kinematografiskt verk,

eller i annat fall, än i 12 § medgives, offentligen utför skyddat musikaliskt verk,

eller offentligen föredrager skyddad skrift eller skyddat muntligt föredrag, innan verket utgivits,

vare sig verket återgives i sin helhet eller delvis.

Den brottslige ersätte ock all skada.

25 §.

Har ett enligt denna lag skyddat verk blivit i annat fall, än i 10, 11, 12 eller 14 § medgives, utan författarens eller hans rättsinnehavares tillstånd mångfaldigat på sätt i 2 eller 3 § sägs, skola de därvid framställda exemplar efter målsägandes val antingen förstöras eller ock utlämnas till målsäganden mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför å honom tillkommande skadestånd. Vad nu är sagt äge ock tillämpning

i fråga om exemplar, som blivit jämlikt 10 § framställt utan tillstånd av författaren, där det hålles till salu eller sprides eller ock nyttjas vid offentligt uppförande, utförande eller föredragande.

Med formar, stenar, stereotyper, plåtar och andra dylika, utslutande för det olovliga mångfaldigandet användbara materialier skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske.

Vad ovan är stadgat gälle dock endast om sådana exemplar eller materialier, som fortfarande finnas i den brottsliges besittning eller över vilka han eljest förfogar.

26 §.

Med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor straffes den, som i strid mot bestämmelserna i 11 § andra eller tredje stycket, 12 § andra stycket eller 16 § vid ett verks mångfaldigande eller offentliga uppförande, utförande eller föredragande förändrar verkets form. Håller någon till salu eller sprider sådant exemplar av ett verk, som han vet vara framställt i strid mot nämnda bestämmelser, böte som nu är sagt.

Den brottslige gälde tillika skadestånd; och skall i fråga om förfarande med olagliga exemplar och materialier vad i 25 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

27 §.

För underlåtenhet att fullgöra vad i 13 § eller 14 § tredje stycket är föreskrivet vare straffet böter från och med fem till och med etthundra kronor.

28 §.

Förbrytelse mot denna lag må ej åtalas av annan än målsägande.

29 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Om denna lags tillämplighet.

30 §.

Denna lag tillämpas på verk av svensk medborgare, så ock på verk av utländsk medborgare, vilket först utgivits här i riket.

Lagens bestämmelser kunna, under förutsättning av ömsesidighet, av Konungen, förklaras delvis eller helt och hållet gälla även verk av annat lands medborgare samt verk, som först utgivits i samma land.

31 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift.

32 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Den skall äga tillämpning jämväl med avseende på verk, som dessförinnan tillkommit, dock med nedan angivna undantag:

1) Den enligt lagen angående äganderätt till skrift författare till erkända uteslutande rätt att mångfaldiga skrift, musikaliskt verk, teckning eller avbildning skall, när författaren avlidit före den dag, då nämnda lag trädde i kraft, vara gällande intill utgången av år 1927. I fråga om verk av annan författare, vilket utgivits före den 1 januari 1920, skall den rätt, som nu sagts, gälla intill utgången av femtionde året efter det, under vilket författaren avlidit.

2) Dramatiskt eller musikaliskt-dramatiskt verk, som blivit offentligen uppfört, innan förordningen den 20 juli 1855 angående förbud mot offentligt uppförande utan ägarens tillstånd av svenskt dramatiskt eller för skådeplatsen författat musikaliskt arbete trädde i kraft, må fortfarande av en var offentligen uppföras.

3) Författares i 3 § av denna lag stadgade rätt att mångfaldiga ävensom offentligen uppföra eller föredraga sitt verk i översättning gälle endast i fråga om sådant verk, som vid tiden för denna lags trädande i kraft är föremål för skydd i nämnda avseende.

4) Var bearbetning verkställd före denna lags trädande i kraft, må densamma mångfaldigas och spridas samt offentligen uppföras, utföras och föredragas i den mån sådant var lovligt på grund av förut gällande lag. Vad nu är sagt skall äga motsvarande tillämpning i fråga om mångfaldigande och spridande av sådan, ur flera arbeten hämtad samling, som gjorts för att tjäna till bruk vid gudstjänst eller vid den elementära undervisningen i läsning, musik eller teckning eller till historisk framställning.

5) Har ett verk, före denna lags trädande i kraft, på grund av förut gällande lag lovligt mångfaldigats, må redan framställda exemplar fritt spridas.

6) Formar, stenar, stereotyper plåtar och andra dylika, uteslutande för ett visst verks mångfaldigande användbara materialier, som förfärdigats innan denna lag trätt i kraft, må, där de enligt äldre lag fått brukas därtill, fortfarande användas för sitt ändamål; och vare de medelst nämnda materialier framställda exemplarens spridande jämväl tillåtet.

7) Den, som, före denna lags trädande i kraft, på grund av förut gällande lag lovligen uppfört dramatiskt, musikaliskt-dramatiskt, mimiskt eller kinematografiskt verk offentligen, vare oförhindrad att fortfarande offentligen uppföra verket.

8) Var musikaliskt verk utgivet, innan denna lag trätt i kraft, må det samma fritt utföras offentligen, där utförandet sker efter exemplar, som utgivits före lagens trädande i kraft utan att vid utgivandet, genom tillkännagivande på titelbladet eller vid verkets början, gjorts förbehåll, avseende rätten att föranstalta om offentligt utförande därav.

9) Har skrift, muntligt föredrag eller musikaliskt verk före denna lags trädande i kraft överförts på mekaniskt tal- eller musikinstrument eller därtill hörande inrättning, vare sådant överförande tillåtet för en var. Exemplar av vad sålunda blivit överfört må fritt spridas; och vare verkets offentliga återgivande genom dylikt instrument för en var tillåtet.

Förslag

till

Lag

om rätt till verk av bildande konst.

Häriigenom förordnas som följer:

Om rättens föremål samt konstnärs befogenheter.

1 §.

Enligt de här nedan givna bestämmelser skyddas rätten till verk av bildande konst, såsom teckning och annan grafisk konst, målarkonst, bildhuggarkonst samt byggnadskonst; dock att alster av konsthantverk och konstindustri icke äro föremål för skydd enligt denna lag.

2 §.

Konstnär äge uteslutande rätt att efterbilda sitt konstverk, vare sig genom konstnärligt förfarande eller genom mångfaldigande medelst tryck, fotografi, avgjutning eller på annat dylikt sätt. Till efterbildande hänföres jämväl att bygga efter byggnadsverk eller efter ritning eller modell till sådant.

Såsom efterbildande anses icke, att i fri anslutning till ett konstverk framställles ett nytt, i det väsentliga självständigt sådant.

3 §.

Den, som efterbildat ett konstverk medelst annat konstnärligt förfarande än det för originalverket använda, have för sin efterbildning sådan rätt, som i 2 § är nämnd, oförkränt dock den rätt, som må tillkomma originalverkets upphovsman.

4 §.

Såsom upphovsman till ett konstverk vardê, där ej annat visas, den ansedd, vilkens namn eller signatur är anbragt å verket.

I fråga om verk av konstnär utan uppgivet eller under diktat namn företrädes konstnären i sin rätts utövning av den, vilken finnes å verket nämnd såsom utgivare eller, där sådan ej angivits, såsom förläggare.

5 §.

Utan konstnärens tillstånd må en var för studieändamål eller till sitt enskilda bruk efterbilda konstverk. Vill någon låta ett konstverk till sitt enskilda bruk efterbildas genom annan, vare dock konstnärens tillstånd erforderligt, där efterbildandet skall ske genom konstnärligt förfarande. Vad nu är sagt äge icke tillämpning i fråga om byggande efter byggnadsverk eller efter ritning eller modell till sådant.

Där konstverk, enligt vad i denna paragraf är medgivet, utan konstnärens tillstånd efterbildas, må ej hans namn eller signatur å efterbildningen anbringas på sätt, som kan giva anledning till förväxling.

6 §.

Tillåtet vare ock att i vetenskaplig framställning eller i skrift, som är avsedd att tjäna till bruk vid undervisning, till förklaring av texten efterbilda konstverk, som utgivits eller varit offentligen utställt.

Då konstverk sålunda efterbildas, skall konstnärens därå anbragta namn eller signatur vid efterbildningen angivas.

7 §.

Likaledes vare tillåtet att genom teckning eller annan grafisk konst, målarkonst eller fotografi efterbilda konstverk, som finnes å eller vid väg eller gata, torg eller annan allmän plats; dock må av byggnadsverk allenast det yttre efterbildas.

8 §.

Vid efterbildande, som i 6 eller 7 § medgives, må originalverkets form icke, utan särskilt tillstånd av konstnären eller hans rättsinnehavare, förändras i vidare mån än som nödvändiggöres av det för efterbildandet använda förfarandet.

Om rättens övergång.

9 §.

Vid konstnärs död gånge hans ifrågavarande rätt över till hans rättsinnehavare efter lag.

Rätten må, med eller utan villkor eller inskränkning, överlåtas till annan.

10 §.

Övergår konstverk i annans ägo, vare konstnärens rätt enligt denna lag ej innefattad i överlåtelsen.

Dock skall, där konstverk av konstnären eller hans rättsinnehavare överlåtits till staten eller menighet, överlåtelsen anses innefatta jämväl rätt att genom fotografi efterbilda verket, oförkränkt den rätt, som i enahanda avseende tillkommer överlåtaren.

Är porträttbild utförd efter beställning, må den ej av konstnären eller hans rättsinnehavare efterbildas utan tillstånd av beställaren eller, efter dennes död, av hans efterlevande make och arvingar.

Har annat blivit uttryckligen avtalat än nu för varje fall är sagt, vare det gällande.

11 §.

Har konstnär i denna lag omförmälda rätt med avseende på ett konstverk till någon överlåtits, må denne icke, utan särskilt tillstånd av konstnären eller hans rättsinnehavare, vid verkets efterbildande förändra dess form i vidare mån än som nödvändiggöres av det för efterbildandet använda förfarandet.

12 §.

Konstnär i denna lag stadgade rätt med avseende på konstverk må ej i hans eller efterlevande makes, arvinges eller testamentstagares bo tagas i mät för gäld.

Om rättens upphörande.

13 §.

Konstnär rätt enligt denna lag vare gällande intill utgången av trettionde året efter det, under vilket han avlidit.

14 §.

För verk av konstnär utan uppgivet eller under diktat namn njutes skydd enligt denna lag intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först offentliggjordes.

Ansvarsbestämmelser.

15 §.

Med böter från och med fem till och med tvåtusen kronor straffes:

1) den, som i annat fall, än i 5, 6 eller 7 § medgives, utan konstnärens eller hans rättsinnehavares tillstånd efterbildar ett enligt denna lag skyddat konstverk, i ett eller flera exemplar, vare sig verket efterbildas i sin helhet eller delvis;

2) den, som till salu håller eller genom försäljning, utdelande, uthyrande eller annorledes sprider eller offentligen utställer eller ock i riket till spridande eller offentligt utställande inför sådan efterbildning av ett enligt denna lag skyddat konstverk, som honom veterligen blivit i annat fall, än i 6 eller 7 § medgives, utan konstnärens eller hans rättsinnehavares tillstånd utförd.

Den brottslige ersätte ock all skada.

16 §.

Har ett enligt denna lag skyddat konstverk blivit i annat fall, än i 5, 6 eller 7 § medgives, utan konstnärens eller hans rättsinnehavares tillstånd efterbildat, skola de därvid utförda efterbildningar efter målsägandens val antingen förstöras eller ock utlämnas till målsäganden mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför å honom tillkommande skadestånd. Vad nu är sagt äge ock tillämpning i fråga om efterbildning, som blivit jämlikt 5 § utförd utan konstnärens tillstånd, där den hålles till salu eller sprides eller offentligen utställas.

Med formar, stenar, plåtar och andra dylika, uteslutande för det olovliga efterbildandet användbara materialier skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske.

Vad nu är stadgat gälle dock endast om sådana efterbildningar eller materialier, som fortfarande finnas i den brottsliges besittning eller över vilka han eljest förfogar.

Bestämmelserna här ovan i denna paragraf äro icke tillämpliga, då efterbildningen är ett byggnadsverk.

17 §.

Med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor straffes den, som i strid mot bestämmelserna i 8 eller 11 § vid ett verks efterbildande förändrar dess form. Håller någon till salu eller sprider eller

offentligen utställer efterbildning, som han vet vara utförd i strid mot nämnda bestämmelser, böte som nu är sagt.

Den brottslige gälde tillika skadestånd; och skall i fråga om förfarande med olagliga efterbildningar och materialier vad i 16 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

18 §.

Till böter från och med fem till och med femhundra kronor dömes den, som i strid mot stadgandet i 10 § tredje stycket efterbildar en enligt denna lag skyddad porträttbild, så ock den, som till salu håller eller sprider eller offentligen utställer sådan efterbildning av en skyddad porträttbild, som han vet vara utförd i strid mot nämnda stadgande; och skall i fråga om förfarande med olagliga efterbildningar och materialier vad i 16 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

19 §.

Anbringar någon, emot föreskriften i 5 § andra stycket, konstnärs namn eller signatur å efterbildning av konstverk, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

20 §.

För underlåtenhet att fullgöra vad i 6 § andra stycket är föreskrivet vare straffet böter från och med fem till och med etthundra kronor.

21 §.

Förbrytelse mot denna lag må ej åtalas av annan än målsägande.

22 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Om denna lags tillämplighet.

23 §.

Denna lag tillämpas på konstverk av svensk medborgare, så ock på konstverk av utländsk medborgare, vilket först utgivits här i riket.

Lagens bestämmelser kunna, under förutsättning av ömsesidighet, av Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla även konstverk av annat lands medborgare samt konstverk, som först utgivits i samma land.

24 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 28 maj 1897 angående rätt att efterbilda konstverk.

25 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Den skall äga tillämpning jämväl med avseende på konstverk, som dessförinnan utförts, dock med nedan angivna undantag:

1) Har konstverk, före denna lags trädande i kraft, på grund av förut gällande lag lovligen efterbildats, må redan utförda efterbildningar fritt spridas och offentligen utställas.

2) Formar, stenar, plåtar och andra dylika, uteslutande för efterbildande av visst konstverk användbara materialier, som förfärdigats innan denna lag trätt i kraft, må, där de enligt äldre lag fått därtill brukas, fortfarande användas för sitt ändamål; och må de medelst nämnda materialier utförda efterbildningarna fritt spridas och offentligen utställas.

Förslag
till
Lag
om rätt till fotografiska bilder.

Härigenom förordnas som följer:

Om rättens föremål samt fotografs befogenheter.

1 §.

Enligt de i denna lag givna bestämmelser skyddas rätten till bild, som framställts genom fotografi. Till fotografi hänföres jämväl annat, fotografi liknande förfarande.

2 §.

Den, som framställt en fotografisk bild, äge uteslutande rätt att genom fotografi mångfaldiga densamma.

Fotograf have ock uteslutande rätt att genom kinematografi eller liknande förfarande offentligen förevisa av honom framställda fotografiska bilder.

3 §.

Utan fotografens tillstånd må en var till sitt enskilda bruk mångfaldiga fotografisk bild.

4 §.

Vad i 2 § är stadgat utgöre ej hinder för att i vetenskaplig framställning eller i skrift, som är avsedd att tjäna till bruk vid undervisning, till förklaring av texten mångfaldiga fotografisk bild, som utgivits eller varit offentligen utställd.

Då fotografisk bild sålunda användes, varde fotografens namn och hemvist vid avbildningen angivna, därest uppgift därom finnes å bilden.

Om rättens övergång.

5 §.

Vid fotografis död gånge hans ifrågavarande rätt över till hans rättsinnehavare efter lag.

Rätten må, med eller utan villkor eller inskränkning, överlåtas till annan.

6 §.

Övergår fotografisk bild i annans ägo, vare fotografens rätt enligt denna lag ej innefattad i överlåtelsen, med mindre särskilt avtal därom skett.

Är fotografisk bild framställd efter beställning, gånge dock, där ej annat uttryckligen avtalats, fotografens omförmälda rätt över till beställaren.

Om rättens upphörande.

7 §.

Fotografis i denna lag stadgade rätt med avseende på fotografisk bild vare gällande intill utgången av femtonde året efter det, under vilket bilden först utgavs.

För bild, som vid fotografens död icke var utgiven, njutes skydd enligt denna lag intill utgången av femtonde året efter det, under vilket han avlidit.

Ansvarsbestämmelser.

8 §.

Med böter från och med fem till och med femhundra kronor straffes:

1) den, som i annat fall, än i 3 eller 4 § medgives, utan fotografens eller hans rättsinnehavares tillstånd genom fotografi mångfaldigar en enligt denna lag skyddad fotografisk bild, i ett eller flera exemplar, vare sig bilden mångfaldigas i sin helhet eller delvis;

2) den, som till salu håller eller genom försäljning, utdelande, uthyrande eller annorledes sprider eller offentligen utställer eller ock i riket till spridande eller offentligt utställande inför sådan fotografisk avbildning

av en enligt denna lag skyddad fotografisk bild, som honom veterligen blivit i annat fall, än i 4 § medgives, utan fotografens eller hans rättsinnehavares tillstånd utförd;

3) den, som, utan fotografens eller hans rättsinnehavares tillstånd, genom kinematografi eller liknande förfarande offentligen förevisar enligt denna lag skyddade fotografiska bilder.

Den brottslige ersätte ock all skada.

9 §.

Har en enligt denna lag skyddad fotografisk bild blivit i annat fall, än i 3 eller 4 § medgives, utan fotografens eller hans rättsinnehavares tillstånd mångfaldigad genom fotografi, skola de därvid utförda avbildningar efter målsägandens val antingen förstöras eller ock utlämnas till målsäganden mot ersättning för värdet eller mot avdrag därför å honom tillkommande skadestånd. Vad nu är sagt äge ock tillämpning i fråga om avbildning, som blivit jämlikt 3 § utförd utan fotografens tillstånd, där den hålles till salu eller sprides eller offentligen utställes eller offentligen förevisas genom kinematografi eller liknande förfarande.

Med plåtar och andra dylika, uteslutande för det olovliga mångfaldigandet användbara materialier skall, om målsäganden det yrkar, så förfaras, att missbruk därmed ej må ske.

Vad ovan är stadgat gälle dock endast om sådana avbildningar eller materialier, som fortfarande finnas i den brottsliges besittning eller över vilka han eljest förfogar.

10 §.

För underlåtenhet att fullgöra vad i 4 § andra stycket är föreskrivet vare straffet böter från och med fem till och med etthundra kronor.

11 §.

Förbrytelse mot denna lag må ej åtalas av annan än målsägande.

12 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Om denna lags tillämplighet.**13 §.**

Denna lag tillämpas på fotografisk bild, som framställts av svensk medborgare, så ock på fotografisk bild, som framställts av utländsk medborgare, men först utgivits här i riket.

Lagens bestämmelser kunna, under förutsättning av ömsesidighet, av Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla även fotografisk bild, som framställts av annat lands medborgare, samt fotografisk bild, som först utgivits i samma land.

14 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 28 maj 1897 angående rätt att återgiva fotografisk bild.

15 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Den skall äga tillämpning jämväl med avseende på fotografisk bild, som dessförinnan framställts, dock med nedan angivna undantag:

1) Har fotografisk bild, före denna lags trädande i kraft, på grund av förut gällande lag lovligen mångfaldigats, må redan utförda avbildningar fritt spridas och offentligen utställas ävensom offentligen förevisas genom kinematografi eller liknande förfarande.

2) Plåtar och andra dylika, uteslutande för mångfaldigande av viss fotografisk bild användbara materialier, som förfärdigats innan denna lag trätt i kraft, må, där de enligt äldre lag fått därtill brukas, fortfarande användas för sitt ändamål; och må de medelst nämnda materialier utförda avbildningarna fritt spridas och offentligen utställas ävensom offentligen förevisas genom kinematografi eller liknande förfarande.

3) Den, som, före denna lags trädande i kraft, på grund av förut gällande lag lovligen genom kinematografi eller liknande förfarande offentligen förevisat fotografiska bilder, vare oförhindrad att fortfarande på sätt nu nämnts offentligen förevisa bilderna.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen den
14 juni 1918.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 19 april 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till

- 1:o) lag om rätt till litterära och musikaliska verk;
- 2:o) lag om rätt till verk av bildande konst; och
- 3:o) lag om rätt till fotografiska bilder.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av chefen för justitiedepartementets lagavdelning Hjalmar Himmelstrand.

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Förslag till lag om rätt till litterära och musikaliska verk.

2 §.

Justitieråden *Gullstrand* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Av skäl, som departementschefen anför, läser det fortfarande såsom hittills böra stå en var fritt att mångfaldiga skrift eller muntligt

föredrag genom avskrivning för hand. Såvitt författarens uteslutande rätt att mångfaldiga sitt alster blivit i första stycket av denna paragraf även i andra avseenden inskränkt, torde åter förslaget knappast vara välgrundat. De önskemål om skydd mot avskrivning av musikaliskt verk, vilka under förarbetena till förslaget framkommit, synas sålunda fullt befogade. Likaså lär exempelvis en maskintekniker eller en arkitekt äga berättigade anspråk att hans ritningar ej avbildas för hand, oavsett huruvida beträffande arkitekten desamma kunna komma i åtnjutande av skydd såsom konstverk. Författarrätten till skrifter och muntliga föredrag kan näppeligen heller anses vara på ett tillfredsställande sätt skyddad, så länge allenast sådant mångfaldigande, som sker genom tryck eller fotografi, är författaren förbehållet. Även med förslagets bestämmelse, att maskinskrivning är att hänföra till tryck, torde vissa reproduktions-sätt, vilka äro för författarens intresse långt skadligare än den vanliga avskrivningen, bliva allmänt tillåtna.

Det hemställes förty om sådan ändring av förslaget, att författaren erhåller uteslutande rätt att på vad sätt som helst mångfaldiga sitt verk, med den inskränkning allenast att skrift och muntligt föredrag må av en var avskrivas för hand.

Justitierådet *von Seth*:

De ändringar i förhållande till de sakkunnigas förslag, som vidtagits i förevarande paragraf, innebära en återgång till en standpunkt, som övergivits av de flesta moderna lagstiftningar och som strider mot den uppfattning, vilken, om än ej tydligt uttalad, måste anses ligga till grund för de senaste internationella överenskommelserna i ämnet. Denna det remitterade förslagets standpunkt synes mig så mycket mindre tilltalande, som med det på de områden, vilka beröras av förslaget, allt livligare samarbetet mellan de nordiska folken en överensstämmelse mellan deras ämnet berörande lagar synes böra i största möjliga utsträckning eftersträvas, en synpunkt, som också beaktats i andra delar av förslaget.

Återställes ej den av de sakkunniga föreslagna lydelsen, anser jag i varje fall avvikelserna från denna ej böra göras större än som överensstämmer med vad lagrådets övriga ledamöter hemställt.

9 §.

Justitierådet *von Seth*:

Det i andra stycket använda uttrycket »sammankomster i folkupplysningssyfte» kan giva anledning till längre gående tolkningar än som

överensstämma med de allmänna rättsprinciper, på vilka förslaget är byggt. Sålunda bör givetvis en föreläsare i en föreläsningsförening vara skyddad mot tillgrepp av sitt föredrag. Ett dylikt föredrag, även om det är synnerligen populärt hållet, kan ofta representera ett omfattande intellektuellt arbete.

15 §.

Lagrådet:

Förslaget talar i denna paragraf om författarens »rättsinnehavare efter lag», varmed förstås hans dödsbodelägare, men använder även uttrycket »författaren eller hans rättsinnehavare», därunder inbegripes bland andra den, som på grund av överlåtelse förvärvat författarens rätt, helt eller i det avseende, varom fråga är. Denna terminologi synes kunna verka förvillande. Då tillägget »eller hans rättsinnehavare», ehuru flerstädes överflödigt, dock i vissa lagrum läser böra bibehållas, torde någon jämkning böra vidtagas i förevarande paragraf, så att uttrycket »rättsinnehavare» där undvikas.

19 §.

Justitierådet Wedberg:

Förslaget lämnar rum för den tydning, att utmätning kan ske även av författarens i 3 § omförmälda befogenhet i fråga om översättning och bearbetning. Författarens intresse att själv få bestämma, såväl huruvida en översättning eller bearbetning alls må ske som åt vem ett dylikt arbete bör anförtras, synes dock, även vad angår ett redan utgivet verk, äga den styrka och vara av den personliga art, att bestämmanderätten icke bör kunna frångåas honom mot hans vilja. Ett uttryckligt stadgande härom torde böra meddelas. Att i berörda hänseende med författaren jämställa delägarna i hans dödsbo är däremot måhända ej påkallat.

Om i lagtexten angåves, att författarrätten med avseende å outgivet verk ej må utmätas, så länge den icke blivit å annan överlåten, skulle härigenom den omfattning, vari fredande från utmätning äger rum, uttryckas mera fullständigt än i förslaget skett och säkerligen även mera i överensstämmelse med dess syfte. Naturligtvis vore därmed ej sagt, att varje överlåtelse gjorde rätten utmätningssbar. Överlåtelsens verkan härutinnan måste bedömas efter omständigheterna i det särskilda fallet.

Justitierådet von Seth:

Stadgandet i förevarande paragraf återgiver i huvudsak det stad-

gande, som finnes intaget i 22 § av lagen om äganderätt till skrift. Det kan emellertid ifrågasättas, om nämnda stadgande är tillfredsställande. Lagstiftningen om rätt till litterära och musikaliska verk får givetvis icke göras sådan, att vare sig författarens personliga rätt att bestämma över innehållet i sitt verk kränkes eller den andliga utvecklingen överhuvudtaget hämmas. I båda dessa hänseenden kan lagrummets avfattning möjligen komma att lämna rum för tolkningar, som icke överensstämma med nämnda grundsatser. Författarens rätt innefattar även befogenhet att utgiva nya förbättrade upplagor av sitt verk. Skulle även denna befogenhet anses innefattad i vad som utmätas, kunde därav bliva en följd, dels att författaren finge finna sig uti att den, som efter utmätningen förvärvat författarrätten, utgäve en ny upplaga av verket med förändringar och tillägg, som kanske författaren ej gillade, samt dels att författaren skulle vara förhindrad att själv utgiva en ny upplaga av verket med de rättelser och tillägg, till vilka hans vidare arbete på området kunde giva anledning. Särskilt då det gäller den vetenskapliga litteraturen, skulle en sådan rättsordning kunna medföra synnerligen otillfredsställande förhållanden. Åtskilliga lagstiftningar förbjuda också alldeles exekution i författarrätt gent emot författaren. Så t. ex. den tyska lagstiftningen. Andra lagstiftningar, som medgiva dylik exekution, föreskriva därvid sådana inskränkningar, att under författarens livstid rätten till förnyat offentliggörande av ett redan offentliggjort verk icke därigenom kan berövas författaren. Detta är t. ex. förhållandet med den norska lagstiftningen och med vissa modifikationer även med den danska.

Det synes, som om även den svenska rätten borde inslä på någon av dessa vägar. Mest tilltalande vore enligt mitt förmenande, om i förvarande förslag infördes en bestämmelse, motsvarande den i 12 § av förslaget till lag om rätt till verk av bildande konst, och det således stadgades, att överhuvudtaget författares rätt till litterärt eller musikaliskt verk ej finge utmätas i hans eller hans efterlevande makes etc. bo. Vill man icke gå så långt, böra emellertid åtminstone bestämmelser i ämnet, motsvarande dem i 1912 års danska lag, införas i förslaget.

22 §.

Lagrådet:

Stadgandet i andra stycket synes ej taga tillbörlig hänsyn därtill, att även bolag och föreningar kunna vara angivna som utgivare av litterära verk, och ej heller till det i 5 § första stycket sista punkten berörda fallet, att utgivaren ej är känd och att fördenskuil verkets för-

läggare, vilken ingalunda alltid är en fysisk person, skall betraktas som utgivare.

26 §.

Justitierådet *von Seth*:

Verk, som är förvanskat på sätt, som avses i förevarande paragraf, bör ej heller få ostraffat införas till spridande.

Förslag till lag om rätt till verk av bildande konst.

Lagrådet:

Beträffande avfattningen av 9 § gäller vad som erinrats vid 15 § av förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk.

Justitierådet *von Seth* tillade:

Det synes, som om, då det i 6 § stadgas, att allenast verk, som utgivits eller varit offentligen utställt, får intagas i framställning eller skrift, som där avses, förslaget går längre än som betingas av omständigheterna. Klart är, att konstnärens personliga intresse kräver, att verk, som han av en eller annan anledning, såsom särskilt att han ej är fullt nöjd med detsamma, behållit för sig själv, ej offentliggöres. Har han däremot lämnat konstverket ifrån sig, måste han, även om det ej blivit utgivet eller utställt, anses hava velat erkänna detsamma som sitt, och då hör det även få återgivas på sätt, som i paragrafen avses. I annat fall skulle ju t. ex. en vetenskapsman, som ville utgiva en monografi över konstnären, kunna hindras att giva sin framställning den belysning genom bilder, som han ansåge önskelig.

Förslag till lag om rätt till fotografiska bilder.

Lagrådet:

Vidkommande redaktionen av 5 § hänvisas till vad som yttrats vid 15 § av förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk.

Ur protokollet

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
torsdagen den 26 september 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden SCHOTTE,
PETRÉN,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lagrådets den 14 juni 1918 avgivna utlåtande över de den 19 april 1918 till lagrådet remitterade förslag till

- 1) lag om rätt till litterära och musikaliska verk;
- 2) lag om rätt till verk av bildande konst; samt
- 3) lag om rätt till fotografiska bilder.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll yttrade departementschefen:

»Enligt 2 § i det remitterade förslaget till lag om rätt till litterära och musikaliska verk hänföres till tryck jämväl maskinskrivning. Med anledning av vad inom lagrådet härutinnan anförts har i förslaget den ändring nu vidtagits, att med tryck likställts även annat, tryck liknande

förfarande. Därigenom förbehålles auktor jämväl sådant mångfaldigande, som sker medelst hektografering, mimeografering och andra dylika reproduktionssätt. Att än ytterligare utvidga auktors befogenhet i förevarande avseende synes mig icke vara tillrådligt.

Beträffande det i 19 § av samma lagförslag meddelade stadgandet har en av lagrådets ledamöter hemställt, att utmätning av auktorsrätt skall vara utesluten även då fråga är om utgivnet verk. På de grunder, som nämnde ledamot anført till stöd för sin ståndpunkt, har jag ansett den sålunda föreslagna ändringen böra genomföras.

Vad lagrådet i övrigt hemställt har beaktats. Tillika hava några smärre redaktionella jämkningar vidtagits».

Föredraganden uppläste härefter de ifrågavarande lagförslagen i vad de omarbetats samt hemställde, att desamma måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas nästkommande års riksdag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till 1919 års riksdag skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gustaf Sandström.